

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS
2006 m. rugsėjo 27 d.*

Byloje T-43/02

Jungbunzlauer AG, įsteigta Bazelyje (Šveicarija), atstovaujama advokatų
R. Bechtold, U. Soltész ir M. Karl,

ieškovė,

prieš

Europos Bendrijų Komisija, atstovaujama P. Oliver, padedamo advokato
H. Freund,

atsakovė,

* Proceso kalba: vokiečių.

pa laikomą

Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos E. Karlsson ir S. Marquardt,

įsto jusios į bylą šalies,

dėl pagrindinio prašymo panaikinti 2001 m. gruodžio 5 d. Komisijos sprendimą 2002/742/EB, susijusį su EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/E-1/36.604 – Citrinos rūgštis) (OL L 239, 2002, p. 18), ir papildomo prašymo sumažinti šiuo sprendimu ieškovei skirtą baudą.

EUROPOS BENDRIJŲ

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas J. Azizi, teisėjai M. Jaeger ir F. Dehousse,
posėdžio sekretorė D. Christensen, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. gegužės 24 d. posėdžiui,

priima šį

Sprendimą

Faktinės ginčo aplinkybės

- 1 Ieškovė *Jungbunzlauer AG* (toliau – *Jungbunzlauer*, arba ieškovė) buvo įsteigta 1993 m. kaip dukterinė pagrindinei kontroliuojančiajai (holdingo) bendrovei *Jungbunzlauer Holding AG*, kuri savo ruožtu priklauso kontroliuojančiajai (holdingo) bendrovei *Montana AG* (toliau irgi vadinama *Jungbunzlauer* grupe), 100% priklausanti įmonei. Jungtinėse Valstijose ši grupė veikia per tarpininkę *Jungbunzlauer International AG*, kuri yra *Jungbunzlauer* grupės dukterinė įmonė. Grupės buveinė yra *Jungbunzlauer* priklausančiose patalpose Bazelyje (Šveicarija). Iki 1993 m. grupei vadovavo *Jungbunzlauer GmbH*, kurios buveinė yra Vienoje (Austrija).
- 2 *Jungbunzlauer* grupė gamina ir prekiauja sudedamosiomis dalimis, kurios naudojamos maisto produktų ir gėrimų, farmacijos ir kosmetikos gaminių sektoriuose bei turi ir kitokią pramoninę paskirtį. Ji, be kita ko, yra viena iš pirmaujančių citrinos rūgšties gamintojų pasaulyje.
- 3 Citrinos rūgštis yra pasaulyje labiausiai naudojamas rūgštingumas ir konservantas. Yra keletas jos rūšių, skirtų įvairiai naudoti, pavyzdžiui, maisto produktams ir gėrimams, plovikliams ir buitiniams valikliams, farmacijos ir kosmetikos produktams, įvairiems pramonės procesams.

- 4 1995 m. bendras pasaulinis citrinos rūgšties pardavimas buvo apie 894,72 mln. eurų, o pardavimas Europos ekonominėje erdvėje (EEE) – apie 323,69 mln. eurų. 1996 m. apie 60% pasaulinės citrinos rūgšties rinkos buvo pasidalijusios įmonės, kurioms skirtas ginčijamas sprendimas, t. y. ADM, *Jungbunzlauer AG* (toliau – JBL), *F. Hoffmann-La Roche AG* (toliau – HLR), *Bayer AG* grupei (toliau – Bayer) priklausanti bendrovė *Haarmann & Reimer Corp.* (toliau – H & R) ir *Cerestar Bioproducts BV* (toliau – Cerestar), visos kartu vadinamos „susijusiomis šalimis“.

- 5 1995 m. rugpjūčio mėn. JAV teisingumo ministerija pranešė Komisijai, kad atliekamas citrinos rūgšties rinkos tyrimas. Nuo 1996 m. spalio mėn. iki 1998 m. birželio mėn. visos susijusios šalys, taip pat ir *Jungbunzlauer GmbH*, prisipažino dalyvavusios kartelyje. Šioms įmonėms sudarius sutartis su JAV teisingumo ministerija, JAV valdžios institucijos skyrė joms baudas. Be to, tam tikriems susijusiems asmenims buvo skirtos asmeninės baudos. Tyrimas taip pat buvo atliekamas ir Kanadoje, kur kai kurioms iš šių įmonių, tarp jų ir *Jungbunzlauer GmbH*, buvo skirtos baudos.

- 6 1997 m. rugpjūčio 6 d. Komisija, remdamasi 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17 Pirmojo reglamento, įgyvendinančio Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204), 11 straipsniu keturiems pagrindiniams citrinos rūgšties gamintojams Bendrijoje, tarp jų ir *Jungbunzlauer GmbH*, išsiuntė prašymus pateikti informacijos. Be to, 1998 m. sausio mėn. Komisija išsiuntė prašymus pateikti informacijos pagrindiniams Bendrijos citrinos rūgšties pirkėjams, o 1998 m. liepos mėn. ji dar kartą išsiuntė prašymus pateikti informacijos pagrindiniams Bendrijos citrinos rūgšties gamintojams.

- 7 Atsakydama į prašymą pateikti informacijos, kuris jai buvo pateiktas 1998 m. liepos mėn., *Cerestar* susisieikė su Komisija ir per 1998 m. spalio 29 d. susitikimą pranešė,

kad norėtų bendradarbiauti pagal 1996 m. liepos 18 d. Komisijos pranešimą dėl baudų neskyrimo arba sumažinimo kartelių bylose (OL C 207, 1996, p. 4, toliau – Pranešimas dėl bendradarbiavimo). Kartu *Cerestar* žodžiu apibūdino tam tikrus kartelio, kuriame ji dalyvavo, veiksmus. 1999 m. kovo 25 d. ji išsiuntė Komisijai pareiškimą raštu, patvirtinantį jos žodžius per minėtą susitikimą.

- 8 1998 m. liepos 28 d. Komisija išsiuntė *Jungbunzlauer GmbH* naują prašymą pateikti informacijos, į kurį ši atsakė 1998 m. rugsėjo 28 d. laišku.
- 9 Per 1998 m. gruodžio 11 d. susitikimą ADM pranešė apie norą bendradarbiauti ir žodžiu išdėstė aplinkybes apie antikonkurencinius veiksmus, kuriuose ji dalyvavo. 1999 m. sausio 15 d. laišku ADM patvirtino savo pareiškimus žodžiu.
- 10 1999 m. kovo 3 d. Komisija išsiuntė prašymus pateikti papildomos informacijos HLR, *Jungbunzlauer* ir *Cerestar*.
- 11 1999 m. atitinkamai balandžio 28 d., gegužės 21 d. ir liepos 28 d. *Bayer H & R* vardu, ieškovė ir HLR pateikė pareiškimus pagal pranešimą dėl bendradarbiavimo.
- 12 2000 m. kovo 28 d., remdamasi jai pateikta informacija, Komisija ieškovei ir kitoms susijusioms šalims išsiuntė pranešimą apie kaltinimus dėl EB 81 straipsnio 1 dalies ir

EEE susitarimo 53 straipsnio 1 dalies pažeidimo. ADM ir kitos suinteresuotosios šalys, atsakydamos į Komisijos nurodytus kaltinimus, pateikė pastabas raštu. Nė viena iš šių įmonių neprašė surengti posėdžio ir neginčijo pranešime apie kaltinimus nurodytų faktų teisingumo.

- 13 2001 m. balandžio 11 d. raštu Komisijai *Jungbunzlauer GmbH* pateikė kai kurias pastabas dėl vykstančios procedūros.

- 14 2001 m. liepos 27 d. Komisija ieškovei ir kitoms suinteresuotosioms šalims išsiuntė prašymus pateikti papildomos informacijos. Ieškovė 2001 m. rugpjūčio 3 d. raštu pateikė atsakymą savo ir *Jungbunzlauer GmbH* vardu.

- 15 2001 m. gruodžio 5 d. Komisija priėmė Sprendimą 2002/742/EB, susijusį su EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (COMP/E-1/36.604 – Citrinos rūgštis) (toliau – ginčijamas sprendimas). Apie sprendimą ieškovei buvo pranešta 2001 m. gruodžio 18 dieną.

- 16 Ginčijamame sprendime, be kitų, yra šios nuostatos:

„1 straipsnis

(ADM), (*Cerestar*), (H & R), (HLR) ir (ieškovė), dalyvaudamos susitarime ir (arba) nuolatiniuose suderintuosiuose veiksmuose citrinų rūgšties sektoriuje, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį ir EEE susitarimo 53 straipsnio 1 dalį.

Pažeidimas truko:

— (ADM), (H & R), (HLR) ir (ieškovės) atveju – nuo 1991 m. kovo mėn. iki 1995 m. gegužės mėnesio,

— (*Cerestar*) atveju – nuo 1992 m. gegužės mėn. iki 1995 m. gegužės mėnesio.

<...>

3 straipsnis

1 straipsnyje išvardytoms įmonėms už tame pačiame straipsnyje nurodytą pažeidimą skiriamos tokios baudos:

a) (ADM) – 39,69 mln. eurų bauda;

b) (*Cerestar*) – 170 000 eurų bauda;

c) (HLR) – 63,5 mln. eurų bauda;

d) (H & R) – 14,22 mln. eurų bauda;

e) (ieškovei) – 17,64 mln. eurų bauda.“

- 17 Ginčijamo sprendimo 80–84 konstatuojamosiose dalyse Komisija nurodė, kad kartelis yra susijęs su tiksliu kvotų kiekvienam nariui paskirstymu ir šių kvotų laikymusi, tikslinių ir (arba) minimalių kainų nustatymu, nuolaidų netaikymu ir tam tikros informacijos apie klientus keitimusi.
- 18 Ginčijamo sprendimo 185–188 konstatuojamosiose dalyse Komisija tvirtino, kad *Jungbunzlauer* grupės atveju *Jungbunzlauer* turėtų būti laikoma atsakinga už pažeidimą.
- 19 Ginčijamame sprendime apskaičiuodama baudos dydį Komisija taikė metodą, pateiktą Baudų nustatymo metodo gairėse, remiantis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi ir EAPB sutarties 65 straipsnio 5 dalimi, (OL C 9, 1998, p. 3, toliau – gairės), taip pat rėmėsi pranešimu apie bendradarbiavimą.
- 20 Pirmiausia Komisija, atsižvelgdama į pažeidimo sunkumą ir trukmę, nustatė pagrindinį baudos dydį.
- 21 Šiomis aplinkybėmis dėl pažeidimo sunkumo Komisija pirmiausia nusprendė, kad suinteresuotosios šalys padarė labai sunkų pažeidimą, atsižvelgiant į jo pobūdį, konkrečią įtaką citrinos rūgšties rinkai EEE ir atitinkamos geografinės rinkos dydį (ginčijamo sprendimo 230 konstatuojamoji dalis).
- 22 Komisija taip pat nusprendė, kad reikia atsižvelgti į realų ekonominį pajėgumą daryti žalą konkurencijai ir nustatyti tokią baudą, kuri užtikrintų atgrasantį efektą. Todėl remdamasi susijusių šalių paskutinių pažeidimo metų, t. y. 1995 m., citrinos rūgšties

pardavimo kiekiu, Komisija suskirstė šias įmones į tris kategorijas, pirmajai kategorijai priskirdama H & R, kurios rinkos dalis buvo 22 %, antrajai – ADM ir *Jungbunzlauer*, kurių rinkos dalys buvo (konfidencialu)¹, bei HLR, kurios rinkos dalis buvo 9 %, o trečiajai kategorijai – *Cerestar*, kurios pasaulinės rinkos dalis buvo 2,5 %. Atsižvelgdama į tai, Komisija pirmajai kategorijai priklausančioms įmonėms nustatė 35 mln. eurų pradinį baudos dydį, antrajai kategorijai priklausančioms įmonėms – 21 mln. eurų pradinį baudos dydį, o trečiajai kategorijai – 3,5 mln. eurų (ginčijamo sprendimo 239 konstatuojamoji dalis).

23 Be to, norėdama užtikrinti atgrasantį efektą, Komisija pakoregavo šiuos pradinius dydžius. Todėl, atsižvelgdama į susijusių šalių dydį ir bendrus išteklius, išreikštus bendromis pasaulinėmis šių įmonių apyvartomis, Komisija ADM ir HLR nustatytam pradiniam baudos dydžiui taikė 2 dauginimo koeficientą, o H & R – 2,5 dauginimo koeficientą (ginčijamo sprendimo 50 ir 246 konstatuojamosios dalys).

24 Dėl kiekvienos įmonės padaryto pažeidimo trukmės pradinis baudos dydis buvo padidintas 10 % už kiekvienus metus, t. y. 40 % ADM, H & R, HLR ir *Jungbunzlauer* bei 30 % *Cerestar* (ginčijamo sprendimo 249 ir 250 konstatuojamosios dalys).

25 Taip Komisija nustatė *Jungbunzlauer* 29,4 mln. eurų pagrindinį baudos dydį. ADM, *Cerestar*, HLR, ir H & R buvo nustatyti atitinkamai 58,8, 4,55, 58,8 ir 122,5 mln. eurų pagrindiniai baudų dydžiai (ginčijamo sprendimo 254 konstatuojamoji dalis).

1 — Neatskleidžiami konfidencialūs duomenys.

- 26 Antra, dėl sunkinančių aplinkybių ADM ir HLR skirti pagrindiniai baudų dydžiai buvo padidinti 35 % dėl to, kad šios įmonės vadovavo karteliui (ginčijamo sprendimo 273 konstatuojamoji dalis).
- 27 Trečia, Komisija išnagrinėjo ir atmetė tam tikrų įmonių argumentus, kad šių įmonių atžvilgiu turėjo būti pripažintos lengvinančios aplinkybės (ginčijamo sprendimo 274–291 konstatuojamosios dalys).
- 28 Ketvirta, remdamasi Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi, Komisija pakoregavo *Cerestar* ir H & R taip apskaičiuotas baudas, kad jos neviršytų 10 % bendros suinteresuotųjų šalių apyvartos ribos (ginčijamo sprendimo 293 konstatuojamoji dalis).
- 29 Penkta, remdamasi pranešimo dėl bendradarbiavimo B punktu, Komisija „labai sumažino“ (t. y. 90 %) *Cerestar* skirtiną baudą, kuri jai būtų buvusi skirta, jei ši įmonė nebūtų bendradarbiavusi. Remdamasi šio pranešimo D punktu, Komisija „gerokai sumažino“ (t. y. 50 %) baudas ADM, *Jungbunzlauer* (40 %), H & R (30 %) ir HLR (20 %) (ginčijamo sprendimo 326 konstatuojamoji dalis).

Procesas ir šalių reikalavimai

- 30 Ši byla buvo pradėta *Jungbunzlauer* ieškiniu, pateiktu Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai 2002 m. vasario 25 dieną.

- 31 2002 m. birželio 18 d. Nutartimi Pirmosios instancijos teismo pirmininkas leido Tarybai įstoti į bylą Komisijos pusėje.
- 32 Išklausęs teisėjo pranešėjo pranešimą, Pirmosios instancijos teismas (trečioji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį ir pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 64 straipsnyje nustatytas proceso organizavimo priemonės raštu pateikė šalims klausimus, į kuriuos jos atsakė per nustatytus terminus.
- 33 Šalių nuomonės žodžiu ir jų atsakymai į Pirmosios instancijos teismo pateiktus klausimus buvo išklaustyti 2004 m. gegužės 24 d. posėdyje.
- 34 *Jungbunzlauer* Pirmosios instancijos teismo prašo:
- panaikinti ginčijamą sprendimą,
 - subsidiariai sumažinti jai skirtos baudos dydį,
 - priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.
- 35 Komisija ir Taryba, įstojusi į bylą šalis, Pirmosios instancijos teismo prašo:
- atmesti ieškinį,
 - priteisti iš *Jungbunzlauer* bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

- 36 Pirma, ieškovė pareiškia prieštaravimą dėl teisėtumo, tvirtindama, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi yra pažeidžiamas teisėtumo principas, nes šia nuostata iš anksto nepakankamai apibrėžiama Komisijos sprendimų praktika (toliau – teisėtumo principas). Ieškovė taip pat teigia, kad ginčijamas sprendimas yra niekinis dėl jame esančių klaidų, susijusių su ginčijamo sprendimo adresatu, pažeidimo sunkumo vertinimu, lengvinančių aplinkybių pripažinimu, neatsižvelgimu į kitose valstybėse skirtas baudas, Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytos baudų ribos laikymusi. Galiausiai ieškovė tvirtina, kad administracinės procedūros trukmė privalėtų turėti įtakos baudos dydžiui.

I — *Dėl teisėtumo principo pažeidimo*

A — *Dėl prieštaravimo dėl teisėtumo, pareikšto Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies atžvilgiu*

1. Šalių argumentai

- 37 *Jungbunzlauer* pareiškia prieštaravimą dėl teisėtumo pagal EB 241 straipsnį ir teigia, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis, t. y. nuostata, suteikianti Komisijai įgaliojimą skirti baudas Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimų atvejais, pažeidžia teisėtumo principą, kylantį iš teisinio saugumo principo, kuris yra bendrasis Bendrijos teisės principas, nes ši nuostata iš anksto nepakankamai apibrėžia Komisijos sprendimų praktiką.

38 Visų pirma *Jungbunzlauer* teigia, kad teisėtumo principas buvo įtvirtintas 1950 m. lapkričio 4 d. pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 7 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta:

„Niekas negali būti nuteistas už veiksmus ar neveikimą, kurie pagal jų padarymo metu galiojusius valstybės įstatymus arba tarptautinę teisę nebuvo laikomi nusikaltimais. Taip pat negali būti skiriama sunkesnė bausmė negu ta, kuri buvo taikoma nusikaltimo padarymo metu.“

39 *Jungbunzlauer* remiasi ES 6 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią „Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurias užtikrina (EŽTK) ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų kaip bendri Bendrijos teisės principai“.

40 Be to, *Jungbunzlauer* pabrėžia, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktiką bet kuri Bendrijos teisės nuostata, numatanti baudžiamojo ar nebaudžiamojo pobūdžio sankcijas (1984 m. rugsėjo 25 d. Sprendimo *Könecke*, 117/83, Rink. p. 3291, 11 punktas ir 1987 m. lapkričio 18 d. Sprendimo *Maizena*, 137/85, Rink. p. 4587, 15 punktas), privalo atitikti teisėtumo principą, kaip kylantį iš teisinio saugumo principo (1969 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Stauder*, 29/69, Rink. p. 419, 7 punktas; 1996 m. vasario 13 d. Sprendimo *Van Es Douane Agenten*, C-143/93, Rink. p. I-431, 27 punktas ir 1996 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Baudžiamoji byla prieš X*, C-74/95 ir C-129/95, Rink. p. I-6609, 25 punktas; 2001 m. vasario 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją*, T-112/98, Rink. p. II-729, 59 ir paskesni punktai).

41 Galiausiai *Jungbunzlauer* pažymi, kad teisėtumo principas yra įtvirtintas ir 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje paskelbtos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 ir

49 straipsniuose (OL 2000, C 364, p. 1, toliau – Pagrindinių teisių chartija) ir sudaro neatskiriamą valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų dalį.

- 42 *Jungbunzlauer* teigia, kad, remiantis teisėtumo principu, kylančiu iš teisinio saugumo principo, Bendrijos teisės aktai turi būti aiškūs ir numanomi teisės subjektams (1981 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Salumi*, 212/80–217/80, Rink. p. 2735, 10 punktas; 1984 m. vasario 22 d. Sprendimo *Kloppenburger*, 70/83, Rink. p. 1075, 11 punktas; 40 punkte minėto sprendimo *Könecke* 11 punktas ir sprendimo *Maizena* 15 punktas) ir kad tikrumo bei numatymo reikalavimo turi būti itin griežtai laikomasi tuomet, kai teisės aktai gali turėti finansinių pasekmių (1990 m. kovo 13 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-30/89, Rink. p. I-691, 23 punktas ir ten nurodyta teismų praktika). Tai ypač taikytina Tarybos priimtam teisės aktui, kuriuo Komisijai suteikiamas įgaliojimas veikti. Šis įgaliojimas gali būti teisėtas tik tuomet, jeigu yra pakankamai tikslus, t. y. kai Taryba juo aiškiai nurodo Komisijai suteikiamos kompetencijos ribas (1988 m. liepos 5 d. Sprendimo *Central-Import Münster*, 291/86, Rink. p. 3679, 13 punktas).
- 43 *Jungbunzlauer* teigia, kad teisėtumo principas yra labai svarbus nuostatų, kuriomis numatomos sankcijos, atveju (1980 m. liepos 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, 32/79, Rink. p. 2403, 46 punktas; 42 punkte minėto sprendimo *Kloppenburger* 11 punktas; 40 punkte minėto sprendimo *Maizena* 15 punktas ir 1994 m. liepos 14 d. Sprendimo *Milchwerke Köln*, C-352/92, Rink. p. I-3385, 22 ir 23 punktai). *Jungbunzlauer* pažymi, kad šiomis nuostatomis privalo būti numanomai apibrėžiami ne tik veiksmai, už kuriuos baudžiama, bet ir iš to teisės subjektui kylančios teisinės pasekmės (40 punkte minėto sprendimo *Baudžiamoji byla prieš X* 25 punktas).
- 44 *Jungbunzlauer* mano, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis numato galimybę skirti baudžiamoji arba kvazibaudžiamoji pobūdžio sankciją.

- 45 Šiuo klausimu *Jungbunzlauer* visų pirma remiasi M. Monti, anuomet Komisijos nario, atsakingo už konkurencijos politiką, pareiškimais, gairių tekstu ir Komisijos atsiliepime į ieškinį vartotomis sąvokomis. Iš tikrųjų ten teigiama, kad „sankcijos“ ir „bausmės“ už EB 81 ir 82 straipsnių pažeidimus turėtų būti pakankamai didelės tam, kad jos būtų „atgrasomojo pobūdžio“.
- 46 Be to, *Jungbunzlauer* primena, kad Teisingumo Teismas pripažino, jog baudos, apie kurias kalbama Reglamento Nr. 17 15 straipsnyje, nėra periodinio pobūdžio; jų tikslas ir nubausti už neteisėtus veiksmus, ir užkirsti kelią jiems pasikartoti (1970 m. liepos 15 d. Sprendimo *Chemiefarna prieš Komisiją*, 41/69, Rink. p. 661, 172 ir 173 punktai), o tai, *Jungbunzlauer* manymu, atitinka Europos žmogaus teisių teismo pateikiamą platų baudžiamojo kaltinimo sąvokos aiškinimą. *Jungbunzlauer* pažymi ir tai, kad Pirmosios instancijos teismas 2002 m. kovo 20 d. Sprendime *Brugg Rohrsysteme prieš Komisiją* (T-15/00, Rink. p. II-1613, 109 ir 122 punktai) nagrinėjo pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnį skirtos baudos teisėtumą EŽTK 7 straipsnio atžvilgiu.
- 47 *Jungbunzlauer* mano, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 4 dalyje pavartota frazė, pagal kurią sprendimai, kuriais yra skiriamos baudos, „nėra baudžiamosios teisės pobūdžio“, negali pakeisti šio vertinimo, nes, remiantis Europos žmogaus teisių teismo praktika, ne teisės akto pavadinimas, o jo tikrasis turinys yra lemiamas.
- 48 Taigi, *Jungbunzlauer* manymu, procedūra, kuri pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį pasibaigia baudos skyrimu, privalo atitikti visus minimalius reikalavimus pagrindinių teisių, įtvirtintų ne tik EŽTK, taip, kaip jas aiškina Europos žmogaus teisių teismas, bet ir Pagrindinių teisių chartijoje, kuri patvirtina iš šios teismų praktikos kylančias teises, požiūriu.

- 49 Šiomis aplinkybėmis *Jungbunzlauer* teigia, kad iš Europos žmogaus teisių teismo praktikos aišku, jog tiek nusikaltimo, tiek pažeidimo atveju skiriamą bausmę turi „numatyti įstatymas“, o tai reiškia, kad teisės subjektai, atsižvelgiant į susiklosčiusias aplinkybes, privalo turėti galimybę atitinkamai numatyti tam tikro akto pasekmes. Europos žmogaus teisių teismas yra pridūręs, kad diskrecinius įgaliojimus suteikiantis įstatymas neprieštarauja šiam reikalavimui, jeigu, atsižvelgiant į siekiamą teisėtą tikslą, yra pakankamai aiškiai nustatomas tokios teisės mastas ir naudojimosi ja sąlygos, kad teisės subjektas būtų deramai apsaugotas nuo savavališkumo.
- 50 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, *Jungbunzlauer* mano, kad teisėtumo principas pažeidžiamas tuo atveju, kai nuostata, kuria numatoma galimybė skirti baudą, nepakankamai apribojamos šiuo klausimu galimo priimti sprendimo teisinės pasekmės, o dėl aptariamo teksto netikslios formuluotės kompetentingai institucijai paliekamos didelės galimybės taikyti tą nuostatą konkrečiai bylai. Šiuo atveju, priešingai nei reikalaujama pagal teisėtumo principą, teisinės pasekmes nustato administracija, o ne iš anksto teisės aktų leidėjas. Nors *Jungbunzlauer* sutinka, kad diskrecijos suteikimas administracijai yra teisėtas teisėtumo principo požiūriu, diskrecija vis dėlto neturi būti neribota.
- 51 *Jungbunzlauer* mano, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis neatitinka minėtų minimalių reikalavimų.
- 52 *Jungbunzlauer* primena, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis Sutarties konkurencijos normų pažeidimo atveju leidžia Komisijai skirti baudą, kurios mažiausia suma yra 1 000 eurų, o didžiausia suma turi būti nustatoma kiekvienai įmonei individualiai, atsižvelgiant į apyvartą. Dėl tikslios baudos sumos ji priduria,

kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies antrojeje pastraipoje tik pažymima, jog, „nustatant baudos dydį, atsižvelgiama į pažeidimo sunkumą ir trukmę“.

- 53 *Jungbunzlauer* mano, kad, nustatant baudos dydį, ši nuostata Komisijai suteikia beveik neribotą laisvę.
- 54 Pirma, *Jungbunzlauer* remiasi tuo, kad, priešingai nei buvo prieš priimant Reglamentą Nr. 17, šiuo metu kai kurių pasaulinių grupių apyvarta gali siekti šimtus milijardų eurų, todėl maksimalus baudos dydis gali lengvai siekti kelias dešimtis milijardų eurų. Ji pažymi, kad, pavyzdžiui, jeigu naftos grupė *ExxonMobil*, kurios apyvarta siekia 248 mlrd. eurų, dalyvautų kartelyje, Komisija jai galėtų skirti nuo 1 000 iki 24,8 mlrd. eurų baudą, t. y. sumą, prilygstančią Liuksemburgo bendrajam vidaus produktui. *Jungbunzlauer* manymu, jei tam tikro pažeidimo atveju įstatymas institucijai leidžia skirti nuo 1 000 iki 24,8 mlrd. eurų baudą arba, remiantis pranešimu dėl bendradarbiavimo, net visiškai nuo jos atleisti, baudą iš anksto nustato ne įstatymas, o tik institucija. Galiausiai tokia nuostata leidžiama savavališkai nustatyti baudos dydį.
- 55 Antra, *Jungbunzlauer* mano, kad gairės nėra „įstatymas“ EŽTK atžvilgiu. Ji pabrėžia, kad tokios gairės yra privalomos tik pačiai Komisijai, tačiau ne teisminėms institucijoms (1998 m. liepos 16 d. Sprendimo *Regione Toscana prieš Komisiją*, T-81/97, Rink. p. II-2889, 49 punktas ir 2001 m. kovo 22 d. generalinio advokato S. Alber išvados byloje *Prancūzija prieš Komisiją*, C-17/99, Rink. p. I-2481, I-2484, 23 punktas), kurios turi visišką jurisdikciją atlikti Komisijos sprendimų teisminę kontrolę. Kadangi, ieškovės manymu, šios institucijos turi kompetenciją nustatyti galutinį baudų dydį ir gairės joms nėra privalomos, pastarosios EŽTK 7 straipsnio

atžvilgiu neturi jokios įtakos vertinant baudžiamosios teisės normos teisėtumo pakankamumą. Be to, ji pažymi, kad Pirmosios instancijos teismas neseniai konstatavo, jog baudoms taikomą teisinį pagrindą apibrėžia vienintelis Reglamentas Nr. 17 (46 punkte minėto sprendimo *Brugg Rohrsysteme prieš Komisiją* 123 punktas).

- 56 Trečia, *Jungbunzlauer* ginčija Komisijos argumentų pagrįstumą, pagal kuriuos didesnis baudų dydžio apskaičiavimo numatymas ir patikimumas būtų nesuderinamas su principu, kad, viena vertus, skiriant baudą turi būti atsižvelgiama į atvejo ypatybes, kita vertus, kad bauda turi būti pakankamai atgrasanti, siekiant užtikrinti, jog įmonės laikytųsi konkurencijos normų. *Jungbunzlauer*, atvirksčiai, mano, kad galimų draudžiamo veiksmo pasekmių žinojimas ar galimybė jas žinoti leidžia veiksmingiau užtikrinti atgrasantį poveikį, kurio siekia Komisija. Būtent todėl valstybių narių baudžiamuosiuose įstatymuose yra nustatyta įvairių pažeidimų požymių, sukeliančių įvairių pasekmių, kurios diferencijuojamos pagal sankcijas. Remdamasis šiomis normomis ir jų aiškinimu nacionalinėje teismų praktikoje, teisės subjektas gali pakankamai tiksliai numatyti savo veiksmų baudžiamąsias pasekmes. Menkos Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytos sankcijos ribos kaip tik neturi tokio atgrasančio poveikio, nes nėra net užsiminta apie konkretų pažeidimo, kuriuo *a priori* būtų visiškai pasiekiamos minėtos ribos, turinį.

- 57 *Jungbunzlauer* priduria, kad aplinkybę, jog gairėse nepakankamai apibrėžtas baudų apskaičiavimo metodas, patvirtina tai, kad „labai sunkių“ pažeidimų atveju kaip bazinę sumą Komisija „gali“ pasirinkti bet kurią sumą, didesnę nei 20 mln. eurų. Taigi iš gairių visiškai neaišku, kokios sąlygos lemia tai, kad Komisija kaip bazinę sumą pasirenka 20, 50 ar 100 mln. eurų ar dar didesnę sumą.

- 58 Ketvirta, *Jungbunzlauer* mano, kad negalima sutikti ir su Tarybos argumentu, jog Komisijos nustatytas baudas tam tikrais atvejais kontroliuoja Bendrijos teismai, kuriems suteikta visiška jurisdikcija. *Jungbunzlauer* mano, kad Taryba neįvertina to, jog teisinių nuostatų pakankamo aiškumo reikalavimu siekiama leisti Bendrijos teismams kontroliuoti pagal šias nuostatas priimtų sprendimų teisėtumą. Tarybos tvirtinimas reikštų, kad Bendrijos teismams yra suteikta Bendrijos teisės aktų leidėjo funkcija.
- 59 Penkta, *Jungbunzlauer* remiasi tuo, kad nacionaliniu lygiu institucijai nėra suteikiami panašūs įgaliojimai, kurie jai leistų beveik nevaržomai skirti baudas. Kalbant apie palyginimą su Švedijos teise, kuriuo remiasi Taryba, *Jungbunzlauer* mano, kad šioje valstybėje narėje teisė vystėsi pagal Bendrijos teisės modelį, todėl šis palyginimas nėra naudingas diskusijai. Dėl Vokietijos teisės, kuria irgi remiasi Taryba, *Jungbunzlauer* teigia, kad Vokietijos teisės nuostatos dėl baudų už konkurencijos teisės pažeidimus nustatymo sudaro diferencijuotą sistemą, kurios negalima lyginti su bendru įgaliojimų suteikimu pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį. Iš tikrųjų šiomis nuostatomis įtvirtinta viršutinė riba iki 500 000 eurų, o ją viršijus – triskart už pelną, gautą dėl įvykdyto pažeidimo, didesnė suma, o tai praktiškai mažesnis baudų lygis nei lygis baudų, skiriamų pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį. Be to, *Jungbunzlauer* pažymi, kad šis baudų lygis yra koreguojamas atsižvelgiant į pažeidimo padarymo būdą. Maksimalus baudos dydis gali būti taikomas tik tuomet, kai pažeidimas yra padaromas tyčia, o už pažeidimą dėl aplaidumo baudos dydis gali siekti tik pusę maksimalios baudos sumos. Laikantis šių ribų, bauda yra apskaičiuojama remiantis griežtai nustatytais kriterijais, atsižvelgiant, pavyzdžiui, į pažeidimo svarbą, kaltinimo sunkumą, su asmeniu susijusias konkrečias aplinkybes ir pažeidėjo ekonominę padėtį. *Jungbunzlauer* sutinka, kad iš tiesų šie teisės aktai irgi neleidžia matematiškai tiksliai iš anksto nustatyti baudų dydį. Vis dėlto tokio tikslumo laipsnis yra daug didesnis nei nustatytasis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje. *Jungbunzlauer* tvirtina, kad, taikant vien apyvarta pagrįstą metodą, nepakankamai atsižvelgiama į pažeidimo mastą ir svarbą, būtent todėl įstatymų leidėjas 1999 m. atsisakė pakeisti teisės aktus šiuo požiūriu.

- 60 Šešta, *Jungbunzlauer* mano, kad jos tvirtinimų pagrįstumą rodo Komisijos sprendimų praktika skiriant baudas. Komisijos praktikai būdingi ne tik didžiuliai absoliučių baudų verčių skirtumai, bet ir didžiulis baudų dydžio augimas nuo 2001 metų. *Jungbunzlauer* pažymi, kad visų pirma, palyginus 1994–2000 m. įmonėms skirtų baudų vidurkį su 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimu 2003/2/EB, susijusiu su EB sutarties 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/E-1/37.512 – Vitaminai) (OL L 6, 2003, p. 1), 2001 m. skirta rekordine 462 mln. eurų bauda, gaunamas santykis yra beveik 1:15. Net antra pagal dydį bauda iš 2001 m. įmonei skirtų baudų (184,27 mln. eurų), skirta 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimu 2004/337/EB, susijusiu su EB sutarties 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/E-1/36.212 – Kalkinis popierius) (OL L 115, 2004, p. 1), yra šešis kartus didesnė už šią vidutinę vertę. *Jungbunzlauer* mano, kad tai, jog visi šie sprendimai, kaip ir ankstesnė visiškai skirtinga Komisijos praktika, grindžiami vieninteliu baudų skyrimo teisiniu pagrindu – Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi – rodo, kad ši nuostata iš tikrųjų visiškai neriboja Komisijos praktikos. Iš tiesų ši tendencija reiškia ne baudų lygio didėjimą, o jo dauginimą.
- 61 Septinta, *Jungbunzlauer* pažymi, kad 1993 m. paskelbtame straipsnyje vienas Komisijos pareigūnas pripažino, kad baudos skyrimu galinti baigtis Reglamento Nr. 17 procedūra „(atrodo) tikrai nėra tai, kas paprastai laikoma tinkamu procesu (*due process*)“.
- 62 Papildomai *Jungbunzlauer* teigia, kad net jeigu manytume, jog Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis neprieštarauja teisėtumo principui, Komisija privalo bent jau siaurai aiškinti šią nuostatą ir nepakankamą šios nuostatos numatymą kompensuoti nuoseklia ir skaidria baudų skyrimo sistema, kuri leistų užtikrinti būtiną suinteresuotųjų įmonių teisinio saugumo lygį. *Jungbunzlauer* manymu, tokio aiškinimo rezultatas turėtų būti Komisijos pasirengimas užtikrinti minimalų

skaidrumą ir numatymą nustatant baudą. Jos manymu, dėl Komisijos sprendimų praktikos Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies suteikiami dideli įgaliojimai turėtų būti minimaliai sukonkretinti, taip užkertant kelią netikėtiems sprendimams, kaip atsitiko šiuo atveju.

63 Komisija ir Taryba mano, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis nepažeidžia teisėtumo principo.

64 Komisija visų pirma atkreipia dėmesį į tai, kad jos sprendimai dėl baudų skyrimo priklauso visiškai Bendrijos teismų jurisdikcijai. Be to, ji pabrėžia, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatyti kriterijai patikslinti teismų praktikos ir gairių. Jos manymu, jeigu kriterijus reikėtų apibrėžti tiksliau, ji negalėtų atsižvelgti į kiekvieno atvejo ypatumus ir kartu užtikrinti atgrasantį baudų poveikį.

65 Komisija taip pat pabrėžia, kad pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 4 dalį konkurencijos taisyklės nėra baudžiamojo pobūdžio. Be to, ji mano, kad ieškovė klaidingai remiasi EŽTK 7 straipsnio 1 dalies ir Pagrindinių teisių chartijos 41 bei 49 straipsnių pažeidimu.

66 Komisija taip pat primena turinti teisę padidinti baudų lygį ir kad gairės neturi įtakos baudų nustatymo teisiniam pagrindui.

- 67 Galiausiai dėl palyginimo su Vokietijos teise Komisija, siekdama parodyti, kad šios valstybės teisėje irgi paliekama labai didelė diskrecija skiriant individualias ir konkrečias sankcijas, pateikia baudžiamosios teisės normas pavyzdį.
- 68 Taryba mano, kad nurodytos EŽTK ir Pagrindinių teisių chartijos nuostatos netaikomos Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 daliai. Be to, jos manymu, Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis yra visiškai aiški ir nedviprasmiška norma.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 69 Reglamento Nr. 17, paskutinį kartą iš dalies keisto Reglamentu (EB) Nr. 1216/1999 (OL L 148, p. 5), 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Komisija gali priimti sprendimą taikyti įmonėms arba įmonių asociacijoms baudas nuo 1 000 iki 1 000 000 eurų arba didesnes, bet ne didesnes kaip 10 % kiekvienos iš pažeidime dalyvaujančių įmonių praėjusių verslo metų metinės apyvartos, jeigu tyčia arba dėl neatsargumo:

- a) jos pažeidžia (EB) (81) straipsnio 1 dalį arba (EB 82) straipsnį; arba
- b) sulaužo kurį nors 8 straipsnio 1 dalyje nustatytą įsipareigojimą.

Nustatant baudos dydį, atsižvelgiama į pažeidimo sunkumą ir trukmę.“

70 Reikia išnagrinėti, ar, kaip teigia ieškovė, Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi iš anksto nepakankamai apibrėžus Komisijos sprendimų praktiką pažeidžiamas teisėtumo principas.

71 Šiuo klausimu reikia priminti, kad iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, jog teisėtumo principas kyla iš teisinio saugumo principo, kuris yra bendrasis Bendrijos teisės principas, pagal kurį reikalaujama, kad bet koks Bendrijos teisės aktas, ypač kai juo skiriamos arba leidžiama skirti sankcijas, būtų aiškus ir tikslus, jog suinteresuotieji asmenys galėtų aiškiai žinoti iš jų kylančias savo teises ir pareigas ir atitinkamai imtis veiksmų (šiuo klausimu žr. 1981 m. liepos 9 d. Sprendimo *Gondrand*, 169/80, Rink. p. 1931, 17 punktą; 40 punkte minėto sprendimo *Maizena* 15 punktą; 40 punkte minėto sprendimo *Van ES Douane Agenten* 27 punktą ir 40 punkte minėto sprendimo *Baudžiamoji byla prieš X* 25 punktą).

72 Be to, iš teismų praktikos aišku, kad šis principas taikomas tiek baudžiamosios teisės normoms, tiek specifiniams administraciniais aktams, kuriais nustatomos administracinės nuobaudos ar kuriais leidžiama tai daryti (žr. 40 punkte minėto sprendimo *Maizena* 14 ir 15 punktus ir juose nurodytą teismų praktiką), ir kad šis principas taikomas ne tik normoms, kurios nustato pažeidimų sudėties požymius, bet ir normoms, kuriomis nustatomos dėl tų normų pažeidimo kylančios pasekmės (šiuo klausimu žr. 40 punkte minėto sprendimo *Baudžiamoji byla prieš X* 22 ir 25 punktus).

73 Be to, reikia priminti, kad teisėtumo principas yra vienas iš bendrųjų Bendrijos teisės principų, pagrindžiančių bendras valstybių narių konstitucines tradicijas, bei

įtvirtintas įvairiose tarptautinėse sutartyse, pavyzdžiui, EŽTK 7 straipsnyje, be kita ko, baudžiamųjų pažeidimų ir bausmių atžvilgiu (šiuo klausimu žr. 40 punkte minėto sprendimo *Baudžiamoji byla prieš X* 25 punktą).

- 74 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką pagrindinės teisės yra neatskiriama bendrųjų teisės principų, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas, dalis (1996 m. kovo 28 d. Teisingumo Teismo nuomonės 2/94, Rink. p. I-1759, 33 punktas ir 1997 m. gegužės 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Kremzow*, C-299/95, Rink. p. I-2629, 14 punktas). Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas ir Pirmosios instancijos teismas vadovaujasi valstybėms narėms bendromis konstitucinėmis tradicijomis ir tarptautiniais dokumentais žmogaus teisių apsaugos srityje, kuriuos sudarant valstybės narės dalyvavo arba prie kurių jos prisijungė. EŽTK šiuo atžvilgiu turi ypatingą reikšmę (1986 m. gegužės 15 d. Sprendimo *Johnston*, 222/84, Rink. p. 1651, 18 punktas ir minėto sprendimo *Kremzow* 14 punktas). Be to, ES 6 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurias užtikrina (EŽTK) ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų kaip bendri Bendrijos teisės principai“ (2002 m. spalio 22 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Roquette Frères*, C-94/00, Rink. p. I-9011, 23 ir 24 punktai ir 40 punkte minėto sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją* 60 punktas).

- 75 Šiuo klausimu reikia priminti EŽTK 7 straipsnio 1 dalies formuluotę:

„Niekas negali būti nuteistas už veiksmus ar neveikimą, kurie pagal jų padarymo metu galiojusius valstybės įstatymus arba tarptautinę teisę nebuvo laikomi nusikaltimais. Taip pat negali būti skiriama sunkesnė bausmė negu ta, kuri buvo taikoma nusikaltimo padarymo metu.“

- 76 Pasak Europos žmogaus teisių teismo (toliau – EŽTT), iš šios nuostatos matyti, kad įstatymas turi aiškiai apibrėžti pažeidimus ir už juos taikomas bausmes. Ši sąlyga yra įvykdyta, jeigu teisės subjektas iš atitinkamos nuostatos teksto ir prireikus teismų

pateikiamo jos aiškinimo gali žinoti, už kokius veiksmus ar neveikimą jam atsiranda baudžiamoji atsakomybė (žr. 2000 m. birželio 22 d. EŽTT sprendimo *Coëme prieš Belgiją, Recueil des arrêts et décisions*, 2000-VII, p. 1, 145 punktą).

- 77 Komisija ir Taryba, remdamosi Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 4 dalimi, kurioje nustatyta, kad pagal šios nuostatos 2 dalį Komisijos priimti sprendimai yra ne baudžiamojo pobūdžio, išreiškė abejonę dėl to, ar Pirmosios instancijos teismas, siekdamas išnagrinėti Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies teisėtumo klausimą, gali remtis EŽTK 7 straipsnio 1 dalimi ir su šiuo straipsniu susijusia EŽTT praktika.
- 78 Pirmosios instancijos teismas šiuo atžvilgiu pabrėžia, kad visų pirma jis nėra kompetentingas vertinti Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies teisėtumą EŽTK 7 straipsnio 1 dalies požiūriu, nes EŽTK nuostatos nėra Bendrijos teisės dalis (šiuo klausimu žr. 40 punkte minėto sprendimo *Mannesmannröhren-Werke prieš Komisiją* 59 punktą). Tačiau, kaip minėta šio sprendimo 74 punkte, pagrindinės teisės sudaro neatskiriama bendrųjų Bendrijos teisės principų dalį, kurių laikymąsi, visų pirma atsizvelgdami į EŽTK, užtikrina Bendrijos teismai.
- 79 Antra, Pirmosios instancijos teismui nesant būtinybės nagrinėti, ar dėl pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį Komisijos skirtų baudų pobūdžio ir jų griežtumo laipsnio tokioms administracinėms nuobaudoms galėtų būti taikoma EŽTK 7 straipsnio 1 dalis, ir ar Pirmosios instancijos teismas galėtų ja remtis (šiuo klausimu žr. 2005 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P, C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 215–223 punktus), pakanka konstatuoti, kad pagal EŽTK 7 straipsnio 1 dalį nereikalaujama, jog nuostatos, pagal kurias yra skirtos šios sankcijos, būtų tokios tikslios, kad dėl jų pažeidimo galinčios kilti pasekmės būtų absoliučiai tiksliai numatomos.

80 Iš tikrųjų pagal EŽTT praktiką nuostatos sąvokų neapibrėžtumas nebūtinai lemia EŽTK 7 straipsnio pažeidimą. EŽTT pripažino, kad EŽTK 7 straipsnio 1 dalyje vartojama teisės sąvoka atitinka kituose EŽTK straipsniuose vartojamą įstatymo sąvoką (žr. 1999 m. liepos 8 d. EŽTT sprendimo *Baskaya et Okçuoglu prieš Turkiją*, *Recueil des arrêts et décisions*, 1999-IV, p. 308, 36 punktą ir 79 punkte minėto sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 216 punktą). Be to, EŽTT pripažino, kad iš tiesų įstatymai neužtikrina absoliutaus tikslumo ir daugelyje iš jų, siekiant išvengti perdėto nelankstumo bei prisitaikyti prie kintančių aplinkybių, yra vartojamos daugiau ar mažiau neaiškios formuluotės, o jų aiškinimą ir taikymą užtikrina praktika (žr. 1993 m. gegužės 25 d. EŽTT sprendimo *Kokkinakis prieš Graikiją*, serija A Nr. 260-A, 40 ir 52 punktus). Tačiau EŽTT taip pat nurodė, kad kiekvienam įstatymui taikomos kokybinės sąlygos, tarp kurių yra galimybės juo pasinaudoti ir numatymo sąlygos (žr. minėto sprendimo *Baskaya et Okçuoglu prieš Turkiją* 36 punktą). Tačiau tai, kad įstatymu suteikiama diskrecija, savaime neprieštarauja numatymo reikalavimui, jeigu, atsižvelgiant į siekiamą teisėtą tikslą, yra pakankamai aiškiai apibrėžiama tokios teisės apimtis ir naudojimosi ja sąlygos, kad teisės subjektas būtų deramai apsaugotas nuo savivalės (žr. 1992 m. vasario 25 d. EŽTT sprendimo *Margareta ir Roger Andersson prieš Švediją*, serija A Nr. 226-A, § 75). Galiausiai EŽTT tvirtina, kad, vertindamas vartojamų sąvokų apibrėžtumą, jis atsižvelgia ne tik į patį įstatymo tekstą, bet ir į tuo metu nusistovėjusią ir paskelbtą teismų praktiką (žr. 1995 m. rugsėjo 27 d. EŽTT sprendimo *G. prieš Prancūziją*, serija A Nr. 325-B, § 25 ir 2002 m. vasario 7 d. Sprendimo *E.K. prieš Turkiją* 51 punktą).

81 Kalbant apie bendras valstybių narių konstitucines tradicijas, niekas Pirmosios instancijos teismui neleidžia aiškinti teisėtumo principo, kuris yra bendrasis Bendrijos teisės principas, kitaip nei tai buvo padaryta pirmiau. Visų pirma dėl ieškovės rėmimosi Vokietijos teisės nuostata, pagal kurią kompetentingos Vokietijos institucijos skiria baudas už konkurencijos teisės pažeidimus, reikia pažymėti, kad valstybėms narėms bendra konstitucinė tradicija negali atsirasti tik iš vienos valstybės narės teisinės situacijos. Antra, kaip ieškovė pati pripažino per posėdį, atitinkamoje daugelio kitų valstybių narių teisėje, skiriant tokias administracines nuobaudas, kokios yra skiriamos už nacionalinių konkurencijos normų pažeidimą, jų

išankstinio apibrėžtumo laipsnis yra panašus į Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytąjį, o kriterijai galbūt netgi panašūs ar tokie patys, kaip šioje nuostatoje numatytieji.

82 Todėl tai, ar Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi yra laikomasi teisėtumo principo, reikia vertinti atsižvelgiant į pirmiau nurodytus esminius argumentus.

83 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytos baudos už EB 81 ir 82 straipsnių pažeidimą yra pagrindinė Komisijai suteikta priemonė prižiūrint „sistemos, užtikrinančios, kad konkurencija vidaus rinkoje nebūtų iškraipoma“ (EB 3 straipsnio 1 dalies g punktas), sukūrimą Bendrijoje. Ši sistema leidžia Bendrijai, jai kuriant bendrąją rinką, įvykdyti uždavinį visoje Bendrijoje skatinti darnią, tvarią ir tolygią ekonominės veiklos plėtrą bei didelį konkurencingumą (EB 2 straipsnis). Be to, ši sistema yra reikalinga ekonominei politikai, vykdomai vadovaujantis atviros rinkos ekonomikos, esant laisvai konkurencijai, principu (EB 4 straipsnio 1 ir 2 dalys), sukurti visoje Bendrijoje. Taigi Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi leidžiama įgyvendinti pagrindinius Bendrijos uždavinius atitinkančią sistemą.

84 Be to, reikia pažymėti, kad, siekiant išvengti per didelio norminio nelankstumo ir tam, kad būtų galima pritaikyti teisės normą prie aplinkybių, sankcijos, kuri gali būti skirta už atitinkamą pažeidimą, atveju turi būti galimas tam tikras nenumatymo laipsnis. Taip bauda, kurios minimalaus ir maksimalaus dydžio ribos yra pakankamai apibrėžtos, gali prisidėti prie šios sankcijos veiksmingumo tiek jos taikymo, tiek ir jos atgrasančio poveikio požiūriu.

- 85 Šioje byloje EB 81 straipsnio 1 dalį ir EB 82 straipsnio nuostatas pažeidusiai įmonei Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje numatyta bauda nuo 1 000 eurų iki 10 % praėjusių verslo metų metinės apyvartos. Konstatuotina, kad, priešingai nei tvirtina ieškovė, Komisija neturi neribotos ir pernelyg didelės diskrecijos nustatydamą baudas už konkurencijos normų pažeidimus.
- 86 Be to, Pirmosios instancijos teismas mano, kad Taryba, numatydamą nuo 1 000 eurų iki 10 % praėjusių verslo metų atitinkamos įmonės metinės apyvartos baudas už konkurencijos normų pažeidimą, Komisijai nepaliko per daug vertinimo laisvės. Visų pirma Pirmosios instancijos teismas mano, kad, atsižvelgiant į tokių pažeidimų atveju Komisijos ginamus interesus, atitinkamos įmonės 10 % praėjusių verslo metų metinės apyvartos riba yra pagrįsta. Taip pat svarbu pažymėti, kad, priešingai nei tvirtina ieškovė, baudų, kurios gali būti skiriamos pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, pagrįstumą reikia vertinti ne absoliučiai, o sąlygiškai, t. y. atsižvelgiant į pažeidėjo apyvartą.
- 87 Be to, Pirmosios instancijos teismas pabrėžia, kad Komisija, nustatydamą baudas pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, privalo laikytis bendrųjų teisės principų, ypač vienodo požiūrio ir proporcingumo principų, kurie pripažinti Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktikoje. Baudų dydžio apskaičiavimo kriterijai ir apskaičiavimo metodas, kurį Komisija privalo taikyti, irgi yra išaiškinti nusistovėjusioje Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktikoje (žr. 213 ir paskesnius punktus). Be to, grįsdamą ieškinio pagrindus ir argumentus, pati ieškovė nurodo šią teismo praktiką (žr. 199 punktą).
- 88 Taip pat pati Komisija, remdamasi Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje minėtais kriterijais, patikslintais Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktikoje, išplėtojo visuotinai žinomą ir prieinamą sprendimų priėmimo praktiką.

Nors ankstesnė Komisijos sprendimų priėmimo praktika nustatant baudos dydį savaime jai nėra privaloma (šiuo klausimu žr. 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją*, T-23/99, Rink. p. II-1705, 234 punktą ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Michelin prieš Komisiją*, T-203/01, Rink. p. II-4071, 254 punktą), tačiau vadovaudamasi vienodo požiūrio principu, kuris yra vienas iš jai privalomų bendrųjų teisės principų, Komisja negali panašių situacijų vertinti skirtingai, o skirtingų situacijų vienodai, nebent toks vertinimas yra objektyviai pateisinamas (1984 m. gruodžio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sermide*, 106/83, Rink. p. 4209, 28 punktas ir 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *BPB de Eendracht prieš Komisiją*, T-311/94, Rink. p. II-1129, 309 punktas).

⁸⁹ Taip pat reikia atsižvelgti į tai, kad Komisija, siekdama skaidrumo ir didesnio atitinkamų įmonių teisinio saugumo, paskelbė gaires, kuriose pateikė apskaičiavimo metodą, kurį ji privalo taikyti nustatydamą baudos dydį kiekvienu atveju privalomą ir jai pačiai.

⁹⁰ Remiantis visomis šiomis aplinkybėmis, priešingai nei tvirtina ieškovė, protingas ūkio subjektas, prireikus kreipęsis teisinės pagalbos, gali pakankamai tiksliai teisiškai numatyti jam už atitinkamus veiksmus gresiančių baudų dydį ir jų nustatymo metodą. Komisijos ir Tarybos neginčytas įmonių negalėjimas iš anksto tiksliai žinoti kiekvienu atveju Komisijos skiriamų baudų dydžio neįrodo, kad Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalimi pažeidžiamas teisėtumo principas.

⁹¹ Tiesa, įmonės negali iš anksto tiksliai žinoti kiekvienu atveju byloje Komisijos skiriamų baudų dydžio, tačiau remiantis EB 253 straipsniu Komisija turi nurodyti sprendimo, kuriuo skiriama bauda, priėmimo motyvus visų pirma dėl baudos dydžio ir šiuo atžvilgiu pasirinkto metodo. Šis motyvavimas turi aiškiai ir nedviprasmiškai atskleisti Komisijos argumentus, kad suinteresuotieji asmenys galėtų sužinoti

sprendimo priėmimo motyvus ir įvertinti galimybę kreiptis į Bendrijos teismą ir kad šis prireikus galėtų vykdyti teisminę kontrolę.

- 92 Atsižvelgiant į visas minėtas aplinkybes, Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies atžvilgiu pareikštą prieštaravimą dėl teisėtumo reikia atmesti.

B — Dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies teisingo aiškinimo

- 93 Ieškovė tvirtina, kad net jeigu darytume prielaidą, jog Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalis neprieštaruja teisėtumo principui, kuris kyla iš teisinio saugumo principo, Komisija privalo bent jau aiškinti šią nuostatą siaurai ir kompensuoti nepakankamą pastarosios numatymo laipsnį nuoseklia ir skaidria baudų skyrimo sistema, kuri leistų atitinkamoms įmonėms užtikrinti būtiną teisinio saugumo lygį.
- 94 Komisija primena, kad ji priėmė gaires būtent siekdama užtikrinti pakankamą skaidrumą ir kad priėmusi šias gaires ji turi ribotą laisvę pasirinkti baudų dydžius.
- 95 Pirmosios instancijos teismas konstatuoja, kad dėl papildomai pateiktos antros nagrinėjamo ieškinio pagrindo dalies ieškovė nepateikia jokių konkrečių priekaištų dėl ginčijamo sprendimo, o tik daro bendras prielaidas, kad apskritai Komisija privalo keisti baudų skyrimo politiką jas mažindama arba patikslindama gaires.

96 Taigi šią ieškinio pagrindo dalį reikia atmesti kaip nepriimtina.

II — *Dėl ginčijamo sprendimo adresato*

97 Ieškovė pateikia ieškinio pagrindus, pirma, dėl pareigos motyvuoti pažeidimo ir, antra, dėl klaidų, susijusių su ginčijamo sprendimo adresatu.

A — *Dėl pareigos motyvuoti pažeidimo*

98 *Jungbunzlauer* mano, kad ginčijamame sprendime niekaip nemotyvuojamos atsakomybės priskyrimo jai už *Jungbunzlauer GmbH* antikonkurencinius veiksmus iki 1993 metų priežastys.

99 Komisija šiuo klausimu nepateikė jokių konkrečių argumentų.

100 Pirmosios instancijos teismas primena, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką, nurodant motyvus pagal EB 253 straipsnį, turi būti pateikiami aiškūs ir nedviprasmiški aktą priėmusios Bendrijos institucijos motyvai, kad suinteresuotieji asmenys galėtų susipažinti su priimta akta grindžiančiais motyvais, o kompetentingas teismas – vykdyti jo kontrolę. Pareiga motyvuoti turi būti vertinama atsižvelgiant į konkrečios situacijos aplinkybes, ypač į akto turinį, motyvų, kuriais remiamasi, pobūdį ir į interesą, kurį, gaudami paaiškinimus, gali turėti asmenys, kuriems šis aktas skirtas, arba kiti su šiuo aktu tiesiogiai ir konkrečiai susiję

asmenys. Nereikalaujama, kad nurodant motyvus būtų tiksliai išvardytos visos susijusios faktinės ir teisinės aplinkybės, nes tai, ar aktų motyvavimas atitinka EB 253 straipsnio reikalavimus, turi būti vertinama atsižvelgiant ne tik į jų tekstą, bet ir į jų kontekstą bei nagrinėjamą sritį reglamentuojančių teisės normų visumą (1998 m. balandžio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, Rink. p. I-1719, 63 punktas ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Vokietija prieš Komisiją*, C-301/96, Rink. p. I-9919, 87 punktas).

- 101 Šioje byloje Komisija, motyvuodama sprendimą priskirti atsakomybę už pažeidimą *Jungbunzlauer* ne tik už laikotarpį nuo 1993 m. rugpjūčio mėn., bet ir už laikotarpį nuo 1991 m. kovo mėn. iki 1993 m. liepos mėn., nurodė toliau išdėstytas priežastis.
- 102 Ginčijamo sprendimo 30 ir 33 konstatuojamosiose dalyse Komisija pabrėžė, kad ieškovė – įmonė *Jungbunzlauer* – yra valdymo įmonė, restruktūrizavus grupę 1993 m. vadovavusi *Jungbunzlauer* grupės, kurią valdė kontroliuojančioji (holdingo) bendrovė *Jungbunzlauer Holding AG*, veiklai. Komisija pažymėjo, kad nuo 1993 m. ieškovė *Jungbunzlauer* vadovavo grupės veiklai ir citrinos rūgšties, kurią grupėje gamino *Jungbunzlauer Holding AG* 100% priklausanti dukterinė įmonė *Jungbunzlauer GmbH*, rinkoje. Komisija pridūrė, kad iki restruktūrizacijos 1993 m. grupei vadovavo *Jungbunzlauer Holding AG*. Iki 1993 m. citrinos rūgštį platino *Jungbunzlauer GmbH*, o vėliau – kita *Jungbunzlauer Holding AG* dukterinė įmonė *Jungbunzlauer International AG*.
- 103 Ginčijamo sprendimo 70 konstatuojamojoje dalyje Komisija pažymi, kad kartelio susitikimuose *Jungbunzlauer* atstovavo grupės generalinis direktorius ir *Jungbunzlauer GmbH* direktorius.

- 104 Ginčijamo sprendimo 186 konstatuojamojoje dalyje Komisija pažymi, kad atsakyme į pranešimą apie kaltinimus *Jungbunzlauer* ir *Jungbunzlauer GmbH* kartu pareiškė, jog ginčijamas sprendimas turėtų būti skirtas *Jungbunzlauer GmbH*. Šiuo klausimu Komisija pateikė tokius argumentus:

„(187) <...> Pirma, iki 1993 m. antrojo pusmečio *Jungbunzlauer (GmbH)* buvo ne tik už citrinos rūgšties gamybą ir platinimą atsakinga dukterinė įmonė, bet ir juridinis asmuo, atsakingas už visos *Jungbunzlauer* grupės valdymą. 1993 m. atsakomybė už grupės valdymą buvo perduota *Jungbunzlauer AG*, kurią galima laikyti *Jungbunzlauer (GmbH)* teisių perėmėja vadovavimo *Jungbunzlauer* grupei atžvilgiu. Nuo šios dienos *Jungbunzlauer GmbH* tapo 100 % grupei priklausančia dukterine įmone, savarankiškai nepriimančia sprendimų dėl savo veiksmų rinkoje, tačiau iš esmės vykdančia už grupės valdymą atsakingos bendrovės *Jungbunzlauer AG* nurodymus.

(188) Tam tikrą šiame sprendime nagrinėjamo laikotarpio dalį *Jungbunzlauer AG* tiesiogiai dalyvavo kartelio susitikimuose per generalinį (direktorių). Taigi reikia daryti išvadą, kad visais šiame sprendime nagrinėjamais laikotarpiais už vadovavimą visai *Jungbunzlauer* grupei atsakingas juridinis asmuo aktyviai ir tiesiogiai dalyvavo kartelyje. Kadangi aptariamas juridinis asmuo yra *Jungbunzlauer AG*, jai turi būti skirtas šis sprendimas.“

- 105 Šiais teiginiais, nors ir išdėstytais labai glaustai, pateikiami pagrindiniai Komisijos argumentai, kuriais ji grindžia pažeidimo inkriminavimą *Jungbunzlauer* iki 1993 m. Iš tikrųjų Komisija nurodė, kad, jos manymu, *Jungbunzlauer* yra atsakinga už pažeidimą per laikotarpį iki restruktūrizacijos 1993 m. todėl, kad ji iš *Jungbunzlauer GmbH* perėmė vadovavimo grupės veiklai būtent citrinos rūgšties rinkoje teisę.

106 Taigi ieškiniu pagrindą dėl pareigos motyvuoti pažeidimo reikia atmesti.

B — *Dėl ieškiniu pagrindo, susijusio su klaidomis dėl ginčijamo sprendimo adresato*

1. Šalių argumentai

107 *Jungbunzlauer* mano, kad ji klaidingai laikoma sprendimo adresate. Ieškinyje tvirtina, kad ginčijamas sprendimas turėjo būti skirtas *Jungbunzlauer GmbH*. Ji pažymi, kad ši bendrovė grupėje gamino ir platino citrinos rūgštį ir, be to, iki 1993 m. buvo atsakinga už visos grupės valdymą. Dėl laikotarpio nuo tada, kai pati 1993 m. buvo įsteigta kaip valdymo įmonė, dublike ji pabrėžia, kad net ir paskui grupę „faktiškai valdė“ *Jungbunzlauer Holding AG*.

108 Viena vertus, dėl laikotarpio nuo 1993 m. *Jungbunzlauer* pirmiausia primena, kad nuo 1993 m. tiek *Jungbunzlauer GmbH*, tiek ji pati buvo 100% *Jungbunzlauer Holding AG* priklausančios dukterinės bendrovės, todėl ji pati negalėjo būti patronuojančia *Jungbunzlauer GmbH* bendrove, o tik per kontroliuojantį asmenį su ja susijusia bendrove.

109 Todėl, kaip mano *Jungbunzlauer*, Komisija negali teisėtai remtis 1983 m. spalio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimu *AEG prieš Komisiją* (107/82, Rink. p. 3151, toliau – *AEG* sprendimas, 50 punktas) ir 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Stora Kopparbergs Bergslags prieš Komisiją* (žr. C-286/98 P, Rink. p. I-9925, toliau – *Stora* sprendimas, 28 punktą), kurie yra susiję su dukterinės bendrovės veiksmų

inkriminavimu patronuojančiai bendrovei. Ryšys tarp patronuojančios ir dukterinės bendrovių kokybės atžvilgiu skiriasi nuo ryšio tarp jos pačios ir *Jungbunzlauer GmbH*, nes *Jungbunzlauer Holding AG*, kaip bendra patronuojanti bendrovė, bet kada galėjo atšaukti vienos iš dukterinių bendrovių teisę kontroliuoti kitą „seserinę“ bendrovę.

- 110 *Jungbunzlauer* priduria, kad kitoms grupės įmonėms ji tik teikė valdymo ir konsultavimo paslaugas įmonės politikos, organizavimo ir finansinių investicijų klausimais. *Jungbunzlauer* vykdė veiklą *Jungbunzlauer Holding AG*, kuri kontroliavo grupę ir vienintelė turėjo teisę teikti nurodymus grupės įmonėms, pavedimu. *Jungbunzlauer* iš tiesų neturėjo tokios teisės kitų grupės įmonių atžvilgiu ir ši teisė jai, kaip įgaliotajam *Jungbunzlauer Holding AG* atstovui („Treuhand“), nebuvo suteikta. Atvirkščiai, jos pačios veikla apėmė tik jos darbuotojų paslaugų kitoms grupės įmonėms teikimą. Jeigu konkrečiu atveju šie asmenys davė nurodymų grupės įmonėms (pavyzdžiui, *Jungbunzlauer GmbH*), jie tai darė ne savo vardu, bet kaip *Jungbunzlauer Holding AG* atstovai.
- 111 Iš to *Jungbunzlauer* daro išvadą, kad *Jungbunzlauer Holding AG* ir visos grupės veiklai „faktiškai vadovavo“ pastaroji bendrovė. Tai patvirtina *Jungbunzlauer GmbH* taikytina Austrijos bendrovių teisė. Iš tikrųjų *GmbH* statusą turinčią bendrovę valdo jos valdymo institucijos, t. y. valdyba ir stebėtojų taryba, o jos komercinę politiką nustato akcininkų susirinkimas, kuriame šiuo atveju *Jungbunzlauer Holding AG*, kaip vienintelė akcininkė, turi visas balsų teises.
- 112 Antra, *Jungbunzlauer* tvirtina, kad net ją įsteigus 1993 m. pagrindiniai diskusijų dalyviai, išskyrus *Jungbunzlauer* vadovą, pradėjusį eiti šias pareigas 1993 m., jau ilgą laiką vykdė valdymo funkcijas *Jungbunzlauer GmbH*. Be to, įkūrus *Jungbunzlauer* 1993 m. šie asmenys ir toliau vykdė savo funkcijas *Jungbunzlauer GmbH*. Taigi

didesnę dalį veiklos vykdė *Jungbunzlauer GmbH*. Komisijos tvirtinimas, kad kai kurie iš aptariamų asmenų vykdė funkcijas grupėje, šiomis aplinkybėmis neturi reikšmės. *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija turėjo bent jau nurodyti įvairias grupės įmones, kuriose dirbo šie asmenys ir kurių sąrašas buvo pridėtas prie atsakymo į pranešimą apie kaltinimus. *Jungbunzlauer* pateikia pavyzdį, kad klaidinga tvirtinti, jog H. ir R. buvo jos ar *Jungbunzlauer Holding AG* darbuotojai.

- 113 Trečia, *Jungbunzlauer* mano, kad, atsižvelgiant į administracinės procedūros eigą, kartelis jai inkriminuotas dirbtinai. Ji pažymi, kad Komisija 1997 m. rugpjūčio 6 d., 1998 m. liepos 28 d. ir 1999 m. kovo 3 d. prašymus pateikti informacijos skyrė *Jungbunzlauer GmbH* ir kad bendradarbiavimas pagal pranešimą dėl bendradarbiavimo irgi vyko su ja.
- 114 Kita vertus, dėl laikotarpio iki 1993 m. *Jungbunzlauer* tvirtina, kad, pirma, iki 1993 m. grupei vadovavo *Jungbunzlauer GmbH* ir kad prieš tai *Jungbunzlauer* net nevykdė veiklos. Taigi, jos manymu, atsakomybė už antikonkurencinius veiksmus iki 1993 m. niekaip negali būti jai priskirta.
- 115 Antra, *Jungbunzlauer* mano, kad Komisijos nurodyti sprendimai netinka pagrįsti jos tvirtinimą dėl atsakomybės už *Jungbunzlauer GmbH* padarytą pažeidimą perkėlimo *Jungbunzlauer*. Ji pabrėžia, kad byla, kurioje buvo priimtas 1975 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* (40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ir 114/73, Rink. p. 1663, 84–87 punktai), buvo susijusi su teisių perėmimu pagal įstatymą, o byla, kurioje buvo priimtas 1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *NMH Stahlwerke prieš Komisiją* (T-134/94, Rink. p. II-239, 25–38 punktai), buvo susijusi su nemokios įmonės perėmimu.

- 116 Trečia, *Jungbunzlauer* mano, kad jos negalima laikyti „ekonomine (*Jungbunzlauer GmbH*) perėmėja“ ir kad pastarosios veiksmai iki 1993 m. negali būti jai priskiriami. Tą parodo tai, kad grupėje ji tik teikdavo paslaugas kitoms minėtos grupės įmonėms (žr. 110 punktą). Taip pat ji tvirtina, kad net po 1993 m. *Jungbunzlauer GmbH* tęsė citrinos rūgšties gamybos ir prekybos veiklą. Jeigu *Jungbunzlauer GmbH* šiuo atžvilgiu kartais kreipdavosi į kitas grupės įmones, tai jos būdavo tik tarpininkės. Politiką dėl kiekių ir kainų visuomet nustatydavo *Jungbunzlauer GmbH*.
- 117 Ketvirta, būtų netikslu teigti, kad B. ir H. vadovavo *Jungbunzlauer* ar veikė jos vardu. Bet kuriuo atveju *Jungbunzlauer* pažymi, kad H. buvo ne jos, o kitų grupės įmonių darbuotojas.
- 118 Penkta, *Jungbunzlauer* pabrėžia, kad ji disponuoja ribotais finansiniais ištekliais.
- 119 Komisija pabrėžia, kad per administracinę procedūrą ji rėmėsi *Jungbunzlauer GmbH* ir pačios *Jungbunzlauer* pateikta informacija.
- 120 Dėl laikotarpio po 1993 m. Komisija mano, kad iš šios informacijos matyti, jog iki 1993 m. *Jungbunzlauer GmbH* buvo atsakinga už grupės valdymą, o nuo 1993 m. šią funkciją perėmė *Jungbunzlauer*, todėl tarp šių įmonių ekonomiškai buvo perimta su karteliu susijusi veikla. Tai, kad ieškovė buvo tik „seserinė“ *Jungbunzlauer GmbH* bendrovė, nepaneigia šios išvados. Komisija pabrėžia, kad Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į įmonės akcijų paketą, daro nuoseklią išvadą, jog patronuojanti bendrovė gali turėti lemiamos įtakos dukterinės bendrovės ekonominei politikai,

išskyrus atvejus, kai tai yra abejotina. Taigi šiuo atveju yra lemiamas ne pats įmonės akcijų paketas, o galimybė, kurią ji suteikia patronuojančiai bendrovei, daryti lemiamą įtaką jos ekonominei politikai. Taigi, Komisijos manymu, patronuojanti bendrovė gali perduoti kitai grupės įmonei galimybę daryti įtaką vienos iš dukterinių bendrovių veiksmams. Šioje byloje nagrinėjamu atveju taip ir buvo.

- 121 Dėl laikotarpio iki 1993 m. Komisija mano, kad *Jungbunzlauer GmbH* padarytas pažeidimas iki 1993 m. restruktūrizacijos turėtų būti inkriminuojamas *Jungbunzlauer*, nes ekonomiškai buvo perimtos pirmiau minėtos funkcijos, susijusios su vadovavimu *Jungbunzlauer* grupės veiklai citrinos rūgšties rinkoje. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktikos, tai, kad iki 1993 m. pastarosios įmonės nebuvo ir kad po šios datos *Jungbunzlauer GmbH* toliau egzistavo, neturi reikšmės.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 122 Iš teismų praktikos matyti, kad EB 81 straipsnio 1 dalis, pagal kurią įmonėms draudžiama, *inter alia*, sudaryti susitarimus arba dalyvauti suderintuose veiksmuose, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar padarinys yra trukdyti, riboti arba iškraipyti konkurenciją bendrojoje rinkoje, yra skirta iš materialių ir žmogiškųjų elementų visumos sudarytiems ūkio subjektams, kurie gali prisidėti prie toje nuostatoje nurodytų pažeidimų padarymo (1991 m. gruodžio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Enichem Anic prieš Komisiją*, T-6/89, Rink. p. II-1623, 235 punktą).

- 123 Šioje byloje ieškovė neginčija, kad yra pažeista EB 81 straipsnio 1 dalis. Tačiau ji tvirtina, kad Komisija negalėjo laikyti jos atsakinga už šį pažeidimą.

- 124 Šiuo klausimu visų pirma reikia priminti, kad iki 1993 m. *Jungbunzlauer* grupei vadovavo *Jungbunzlauer GmbH*, kuri, be to, irgi gamino citrinos rūgštį, tačiau 1993 m. grupę restruktūrizavus, *Jungbunzlauer*, kaip valdymo įmonė, vadovavo visai minėtos grupės veiklai, įskaitant ir veiklą citrinos rūgšties rinkoje, ir kad šią grupę valdė kontroliuojančioji (holdingo) bendrovė *Jungbunzlauer Holding AG* (žr. 102 punktą).
- 125 Dėl laikotarpio nuo *Jungbunzlauer* grupės restruktūrizacijos 1993 m. reikia pažymėti, kad *Jungbunzlauer*, 100% *Jungbunzlauer Holding AG* priklausanti dukterinė bendrovė, buvo *Jungbunzlauer GmbH* „sėsėrinė“, o ne jos patronuojanti bendrovė. Šiomis aplinkybėmis ieškovė teisingai pažymi, kad šioje byloje nagrinėjamas atvejis skiriasi nuo tų, su kuriais susijusi Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo praktika (žr., pavyzdžiui, 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Stora Kopparbergs Bergslags prieš Komisiją*, T-354/94, Rink. p. II-2111, 80 punktą, pateikus apeliacinį skundą patvirtintą 109 punkte minėto sprendimo *Stora* 27–29 punktais; taip pat 109 punkte minėto sprendimo *AEG* 50 punktą ir 1993 m. balandžio 1 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *BPB Industrines ir British Gypzum prieš Komisiją*, T-65/89, Rink. p. II-389, 149 punktą), pagal kurią iš esmės Komisija turi teisę daryti prielaidą, kad 100% priklausanti dukterinė bendrovė iš esmės vykdo jos patronuojančios bendrovės pateiktus nurodymus ir neprivalo tikrinti, ar patronuojanti bendrovė iš tikrųjų pasinaudojo tokiais įgaliojimais pateikti nurodymus.
- 126 Tačiau kaip matyti iš ginčijamo sprendimo konstatuojamųjų dalių ir, priešingai nei tvirtina ieškovė, Komisija nesirėmė tokia prielaida, tačiau, remdamasi per administracinę procedūrą *Jungbunzlauer* ir *Jungbunzlauer GmbH* pateiktais atsakymais, išnagrinėjo, ar, nepaisant pirmiau analizuotos *Jungbunzlauer* grupės struktūros, pažeidimą reikėtų inkriminuoti *Jungbunzlauer*.
- 127 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad, bendradarbiaudama su Komisija, būtent 1999 m. gegužės 21 d. raštu atsakydama į prašymą pateikti informacijos, kurį 1999 m. kovo

3 d. Komisija pateikė *Jungbunzlauer GmbH*, ji aprašė *Jungbunzlauer* grupės struktūrą ir būtent pareiškė, kad „grupės valdymą užtikrina *Jungbunzlauer AG* <...>, kuri, kaip valdymo įmonė, valdo *Jungbunzlauer Holding AG* priklausančias įmones“.

128 Be to, 2000 m. kovo 29 d. Komisija išsiuntė *Jungbunzlauer* pranešimą apie kaltinimus. Atsakyme į šį pranešimą apie kaltinimus, kurį *Jungbunzlauer* 2000 m. birželio 22 d. pateikė „*Jungbunzlauer GmbH*“ vardu, *Jungbunzlauer* manė, kad jai negalėjo būti skirtas joks aktas, susijęs su šia procedūra. Šiuo klausimu ji aprašė *Jungbunzlauer* grupės organizacinę struktūrą ir pridėjo schemą. Ieškovė nurodė, kad *Jungbunzlauer* yra tik valdymo įmonė, kuri vadovavo *Jungbunzlauer Holding AG* valdomai grupei priklausančioms įmonėms. Tačiau *Jungbunzlauer* pažymėjo, kad, išskyrus citrinos rūgšties platinimą, kuris nuo 1993 m. *Jungbunzlauer GmbH* sąskaita buvo patikėtas kitai *Jungbunzlauer Holding AG* dukterinei bendrovei *Jungbunzlauer International AG*, šio produkto rinkoje „veikė“ *Jungbunzlauer GmbH*. Be to, *Jungbunzlauer* pažymėjo, kad „iki 1993 m. antrojo pusmečio visas valdymas buvo patikėtas *Jungbunzlauer (GmbH)*“ ir kad „nuo 1993 m. *Jungbunzlauer AG* <...> veikia kaip valdymo įmonė“.

129 Komisija, remdamasi bendrais *Jungbunzlauer* ir *Jungbunzlauer GmbH* pareiškimais, paminėtais ginčijamo sprendimo 187 konstatuojamojoje dalyje, galėjo teisingai manyti, kad nuo *Jungbunzlauer* grupės restruktūrizacijos 1993 m. *Jungbunzlauer GmbH* veikla apsiribojo tik citrinos rūgšties gamyba, o vadovavimas grupės veiklai, įskaitant ir šio produkto srityje, buvo patikėtas *Jungbunzlauer*, todėl *Jungbunzlauer GmbH* savarankiškai nepriimdavo sprendimų dėl savo veiksmų šioje rinkoje, o iš esmės vykdė *Jungbunzlauer* nurodymus. Todėl tuo remdamasi Komisija galėjo teisėtai manyti, kad bendra *Jungbunzlauer GmbH* ir *Jungbunzlauer* patronuojanti įmonė nusprendė patikėti *Jungbunzlauer* vadovavimo visai grupės veiklai funkciją, taigi ir veiklai, susijusiai su grupės veiksmis kartelio apimamoje rinkoje, t. y. citrinos rūgšties rinkoje.

130 Todėl Komisija nesuklydo darydama išvadą, kad už laikotarpį nuo *Jungbunzlauer* grupės restruktūrizavimo 1993 m. pažeidimą reikia inkriminuoti *Jungbunzlauer*.

131 Dėl laikotarpio prieš *Jungbunzlauer* grupės restruktūrizaciją 1993 m. reikia konstatuoti, kad iki 1993 m., kaip Komisija pažymėjo ginčijamo sprendimo 187 konstatuojamojoje dalyje, *Jungbunzlauer GmbH* buvo atsakinga ne tik už grupės veiklą citrinų rūgšties rinkoje, bet ir už vadovavimą visos grupės veiklai. Tačiau ši vadovavimo grupės veiklai, įskaitant citrinų rūgšties rinkoje vykdomą veiklą, funkcija 1993 m. buvo perduota *Jungbunzlauer*, kuri taip tapo *Jungbunzlauer GmbH* ekonominiu įpėdiniu valdant grupės veiklą.

132 Tačiau tai, kad bendrovė toliau veikia kaip juridinis vienetas, nereiškia, jog Bendrijos konkurencijos teisės požiūriu dalis šios bendrovės veiklos negalėtų būti perduota kitai bendrovei, kuri tampa atsakinga už pirmosios veiksmus (žr. šiuo klausimu 2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 356–359 punktus).

133 Todėl Komisija taip pat neklydo manydama, kad laikotarpio iki *Jungbunzlauer* grupės restruktūrizavimo 1993 m. atžvilgiu pažeidimą reikia inkriminuoti *Jungbunzlauer*.

134 Tad ieškinio pagrindą, pagrįstą klaidomis dėl ginčijamo sprendimo adresato, reikia atmesti.

III — *Dėl pažeidimo sunkumo*

- 135 Ieškovė mano, kad, viena vertus, Komisija neteisingai įvertino konkrečią kartelio įtaką citrinos rūgšties rinkai ir kad šiuo klausimu nepateikė pakankamai motyvų. Kita vertus, ieškovė mano, kad Komisija nepakankamai atsižvelgė į sąlygiškai ribotą ieškovės ekonominį pajėgumą kitų suinteresuotųjų įmonių atžvilgiu.

A — *Dėl kartelio konkretaus poveikio rinkai*

1. Įžanga

- 136 Visų pirma reikia priminti, kad pažeidimų sunkumo laipsnis turi būti nustatytas remiantis daugeliu veiksnių, pavyzdžiui, konkrečiomis bylos aplinkybėmis ir jos kontekstu, tačiau privalomo ar baigtinio kriterijų, į kuriuos reikia atsižvelgti, sąrašo nėra (1996 m. kovo 25 d. Teisingumo Teismo nutarties *SPO ir kt. prieš Komisiją*, C-137/95 P, Rink. p. I-1611, 54 punktas; 1997 m. liepos 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją*, C-219/95 P, Rink. p. I-4411, 33 punktas; 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją*, T-9/99, Rink. p. II-1487, 443 punktas). Tokiomis aplinkybėmis į konkrečią kartelio įtaką atitinkamai rinkai gali būti atsižvelgiama kaip į vieną iš reikšmingų kriterijų.
- 137 Gairėse (1 A punkto pirmoji pastraipa) Komisija nurodė, kad, vertindama pažeidimo sunkumą, ji atsižvelgia ne tik į jo pobūdį ir atitinkamos geografinės rinkos dydį, bet ir į „(pažeidimo) konkrečią įtaką rinkai, kur tai gali būti įvertinta“.

138 Šioje byloje iš ginčijamo sprendimo 210–230 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Komisija iš tiesų nustatė baudos dydį remdamasi pažeidimo sunkumu, atsižvelgusi į šiuos tris kriterijus. Tokiomis aplinkybėmis ji nusprendė, kad kartelis turėjo „realų poveikį“ citrinos rūgšties rinkai (ginčijamo sprendimo 230 konstatuojamoji dalis).

139 *Jungbunzlauer* mano, kad šiomis aplinkybėmis Komisija neteisingai įvertino konkrečią kartelio įtaką citrinos rūgšties rinkai ir kad šiuo klausimu ji nepateikė pakankamai motyvų.

2. Dėl vertinimo klaidų

140 *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija padarė daug vertinimo klaidų, kurios turėjo įtakos apskaičiuojant baudų dydį.

a) Dėl to, kad Komisija pasirinko klaidingą metodą įrodyti, jog kartelis turėjo konkrečios įtakos rinkai

Šalių argumentai

141 *Jungbunzlauer* priekaištuoja Komisijai neįrodžius konkrečios kartelio įtakos rinkai ir perkėlus įrodinėjimo pareigą atitinkamoms įmonėms. Tačiau Komisija turi pateikti šiuos įrodymus, jeigu ji ketina į juos atsižvelgti nustatydamą baudas (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cascades prieš Komisiją*,

T-308/94, Rink. p. II-925, 180 ir paskesni punktai ir 2000 m. kovo 15 d. Sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją*, T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ir T-104/95, Rink. p. II-491, 4863 punktas).

- 142 Šiomis aplinkybėmis reikalavimai įrodymams negali būti švelnesni nei reikalavimai nustatyti kitas faktines išvadas: visos abejonės turi būti suinteresuotųjų įmonių naudai („*in dubio pro reo*“). Todėl *Jungbunzlauer* mano, kad jeigu Komisijos nustatytos aplinkybės gali būti įtikinamai paaiškinamos kitaip, nei tai padarė Komisija, šiai privalomi reikalavimai pateikti įrodymus nėra įvykdyti (115 punkte minėtas sprendimas *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją*; 1978 m. vasario 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *United Brands prieš Komisiją*, 27/76, Rink. p. 207, 267 punktas ir 1984 m. kovo 28 d. Sprendimo *CRAM prieš Komisiją*, 29/83 ir 30/83, Rink. p. 1679, 20 punktas).
- 143 *Jungbunzlauer* tvirtina, kad iš ginčijamo sprendimo 211, 213, 216, 218 ir 226 konstatuojamųjų dalių matyti, jog užuot pateikusi kartelio įtakos rinkai įrodymų, Komisija, remdamasi kartelio buvimu, nusprendė dėl jo įtakos rinkai buvimo. Tačiau toks argumentavimas veda į užburtą ratą, nes jei jis būtų teisingas, kiekvienas kartelis neišvengiamai turėtų įtakos rinkai ir Komisijos tyrimo nereikėtų. Pati Komisijos praktika rodo, kad yra kartelių, neturinčių jokios įtakos rinkai, kaip tai patvirtinta gairėse (3 punktas) ir Pirmosios instancijos teismo praktikoje (141 punkte minėto sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją* 4863 ir paskesni punktai).
- 144 Komisija neginčija, kad kartelio veikimo ir jo konkrečios įtakos nagrinėjamai rinkai kriterijai negali būti painiojami ir kad ji turinti pateikti įrodymų šiuo klausimu. Vis dėlto Komisija mano, kad šioje byloje ji neperkėlė įrodinėjimo pareigos ir pakankamai įrodė šią įtaką.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

145 Atsižvelgiant į *Jungbunzlauer* pateiktus kaltinimus dėl Komisijos pasirinkto metodo įrodyti, kad kartelis turėjo konkrečios įtakos citrinos rūgšties rinkai, prieš nusprendžiant dėl *Jungbunzlauer* nurodytų argumentų pagrįstumo, reikia apibendrinti ginčijamo Komisijos sprendimo 210–228 konstatuojamosiose dalyse atliktą analizę.

— Komisijos atliktos analizės apibendrinimas

146 Pirmiausia Komisija pažymėjo, kad „pažeidimą padarė įmonės, kurios nagrinėjamu laikotarpiu užėmė daugiau nei 60 % pasaulinės ir 70 % Europos citrinos rūgšties rinkos“ (ginčijamo sprendimo 210 konstatuojamoji dalis).

147 Toliau Komisija tvirtina: „kadangi šie susitarimai buvo veiksmingai vykdomi, jie turėjo faktinės įtakos rinkai“ (ginčijamo sprendimo 210 konstatuojamoji dalis). Ginčijamo sprendimo 212 konstatuojamojoje dalyje, remdamasi ginčijamo sprendimo dalimi, kurioje aprašomos faktinės aplinkybės, Komisija pakartojo argumentą, kad kartelio susitarimai buvo „kruopščiai vykdomi“ ir pridūrė, jog „vienas iš dalyvių nurodė „buvęs nustebintas dalyvių pasiekto formalizmo ir organizavimo lygio įgyvendinant šį susitarimą“. Be to, ginčijamo sprendimo 216 konstatuojamojoje dalyje ji nurodė, kad, „atsižvelgiant į pateiktus argumentus ir į kiekvieno dalyvio pastangas organizuojant kartelį, jo veiksmingumas yra neabejotinas“.

148 Be to, Komisija nusprendė, kad nereikėjo „tiksliai apskaičiuoti, kiek šios kainos skyrėsi nuo kainų, kurios būtų taikytos nesant šių susitarimų“ (ginčijamo sprendimo

211 konstatuojamoji dalis). Iš tiesų Komisija tvirtino, kad „šis skirtumas ne visada patikimai gali būti apskaičiuotas: tam tikri išorės veiksniai vienu metu gali turėti įtakos kainos kitimui, ir dėl to ypač rizikinga daryti kokias nors išvadas dėl bet kokių galimų priežasčių santykinės svarbos“ (ten pat). Vis dėlto ginčijamo sprendimo 213 konstatuojamojoje dalyje ji aprašė citrinos rūgšties kainų pokyčius nuo 1991 m. kovo mėn. iki 1995 m., pažymėdama, kad nuo 1991 m. kovo mėn. iki 1993 m. vidurio citrinos rūgšties kainos išaugo 40 % ir kad vėliau kainos iš esmės išliko tokio lygio. Be to, ginčijamo sprendimo 214 ir 215 konstatuojamosiose dalyse ji priminė, kad kartelio nariai buvo nustatę pardavimo kvotas ir taikė informacijos, priežiūros ir kompensavimo mechanizmus, siekdami užtikrinti kvotų laikymąsi.

- ¹⁴⁹ Galiausiai ginčijamo sprendimo 217–228 konstatuojamosiose dalyse Komisija apibendrinė, išnagrinėjo ir atmetė suinteresuotųjų šalių per administracinę procedūrą pateiktus tam tikrus argumentus, įskaitant *Jungbunzlauer* argumentus. Ginčijamo sprendimo 226 konstatuojamojoje dalyje Komisija vis dėlto nusprendė, kad su suinteresuotųjų šalių pateiktais argumentais negalima sutikti:

„Kainų augimo 1991–1992 m. paaiškinimai, pateikti ADM, (H & R) ir *Jungbunzlauer* (JBL), gali būti kažkiek teisingi, tačiau jie įtikinamai neįrodo, kad kartelio veikimas negalėjo turėti jokios reikšmės kainų svyravimams. Nors aprašyta situacija gali susidaryti net ir nesant kartelio, ji visiškai suderinama su egzistuojančiu karteliu. Citrinos rūgšties kainų augimas 40 % per keturiolika mėnesių negali būti aiškinamas vien konkurencine reakcija, tačiau turi būti aiškinamas atsižvelgiant į dalyvių sudarytus susitarimus koordinuoti kainų augimą, paskirstyti rinkos dalis ir įgyvendinti informacijos ir priežiūros sistemą. Visi šie veiksniai turėjo įtakos kainoms augti.“

150 Ginčijamo sprendimo 228 konstatuojamojoje dalyje Komisija atsakė į *Jungbunzlauer* pateiktus argumentus:

„Kaip pabrėžė *Jungbunzlauer*, laipsniškas pasaulinės kartelio „rinkos dalies“ mažėjimas nuo apytikriai pradinių 70 % iki 52 % 1994 m. labai aiškiai atskleidžia sunkumus, su kuriais susidūrė kartelio dalyviai, siekdami išlaikyti kainas aukščiau jų konkurencinio lygio. Tačiau tai neįrodo, kad neteisėti veiksmai neturėjo įtakos rinkai. Atvirkščiai, didelis importo iš Kinijos augimas nuo 1992 m. rodo, kad kartelio dalyviai neprisitaikė prie šio importo daromo spaudimo kainoms, kaip paprastai jie būtų darę.“

— Vertinimas

151 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal gairių 1 A punkto pirmąją pastraipą, apskaičiuodama baudą pagal pažeidimo sunkumą, Komisija, be kita ko, atsižvelgia į „konkrečią (pažeidimo) įtaką rinkai, kur tai galima įvertinti“.

152 Šiuo klausimu reikia išnagrinėti tikslią formuluotės „kur tai (konkrečią įtaką) galima įvertinti“ reikšmę. Būtent reikia nustatyti, ar pagal šią formuluotę Komisija, apskaičiuodama baudų dydžius, gali atsižvelgti į faktinę pažeidimo įtaką tik tada ir tik tiek, kiek ji gali kiekybiškai įvertinti šią įtaką.

153 Kaip teisingai nurodė Komisija, kartelio įtakos atitinkamai rinkai nagrinėjimas yra neišvengiamai susijęs su rėmimusi tam tikromis prielaidomis. Tokiomis aplinkybė-

mis Komisija turi išsiaiškinti, kokia būtų buvusi atitinkamo produkto kaina nesant kartelio. Tačiau nagrinėjant realių kainų pokyčių priežastis yra pavojinga dėl kiekvienos iš jų daryti kokias nors teorines išvadas. Reikia atsižvelgti į objektyvią aplinkybę, kad dėl kainų kartelio šalys atsisakė laisvės konkuruoti kainomis. Taip pat įtakos, susijusios su kitais veiksniais nei šis savanoriškas kartelio šalių susilaikymas, vertinimas yra neišvengiamai paremtas pakankamai pagrįstomis, tačiau kiekybiškai tiksliai neįvertinamomis tikimybėmis.

- 154 Todėl Komisijai negali būti priekaištaujama rėmusis konkrečia antikonkurencinio kartelio, kaip antai kainų kartelis ar su pardavimo kvotomis susijęs kartelis, įtaka rinkai, tvirtinant, kad ji kiekybiškai neįvertino šios įtakos ar nepateikė skaičiais išreikšto vertinimo šiuo klausimu, nes kitaip gairių 1 A punkto pirmojoje pastraipoje įtvirtintas kriterijus, į kurį atsižvelgiama nustatant baudos dydį, pasidarytų neveiksmingas.
- 155 Todėl konkreti kartelio įtaka rinkai turi būti laikoma pakankamai įrodyta, jeigu Komisija gali pateikti konkrečių ir patikimų duomenų, pakankamai pagrįstai parodančių, kad kartelis turėjo įtakos rinkai.
- 156 Šioje byloje iš Komisijos pateiktos analizės (žr. šio sprendimo 146–150 punktus) apibendrinimo matyti, kad Komisija padarė išvadą apie kartelio „faktinę įtaką“ rinkai remdamasi dviem elementais. Pirmiausia ji nurodo, kad kartelio nariai kruopščiai vykdė kartelio susitarimus (žr. šio sprendimo 147 ir 148 punktuose minėtas 210, 212, 214 ir 215 konstatuojamąsias dalis) ir kad nagrinėjamu laikotarpiu kartelio nariai turėjo daugiau kaip 60 % pasaulinės ir 70 % Europos citrinos rūgšties rinkos (šio sprendimo 146 punkte minėta ginčijamo sprendimo 210 konstatuojamoji dalis). Antra, ji tvirtina, kad suinteresuotųjų šalių per administracinę procedūrą pateikta informacija rodo tam tikrą ryšį tarp kartelio nustatytų kainų ir kartelio dalyvių rinkoje faktiškai taikytų kainų (šio sprendimo 148 punkte minėta ginčijamo sprendimo 213 konstatuojamoji dalis).

- 157 Net jei ginčijamo sprendimo 210 ir 216 konstatuojamosiose dalyse (žr. šio sprendimo 147 punktą) vartojamos formuluotės gali būti suprantamos kaip leidžiančios manyti, kad Komisija rėmėsi priežastiniu ryšiu tarp kartelio veikimo ir jo konkrečios įtakos rinkai, reikia pažymėti, jog bendra Komisijos analizės apžvalga įrodo, kad, priešingai nei tvirtina *Jungbunzlauer*, Komisija, konstatuodama faktinę kartelio įtaką rinkai, rėmėsi ne tik kartelio veikimu.
- 158 Be „kruopštaus“ kartelio susitarimų vykdymo, ji rėmėsi citrinos rūgšties kainų pokyčiais kartelio veikimo laikotarpiu. Iš tikrųjų ginčijamo sprendimo 213 konstatuojamojoje dalyje ji nurodė kartelio narių sutartas, klientams praneštas ir suinteresuotųjų šalių iš esmės taikomas citrinos rūgšties kainas 1991–1995 metais. Toliau sprendime bus nagrinėjama, ar Komisija, kaip tvirtina *Jungbunzlauer*, padarė akivaizdžių klaidų vertindama faktus, kuriais grindė savo išvadas.
- 159 Tokiomis aplinkybėmis negalima priekaištauti Komisijai dėl to, kad ši nusprendė, jog tai, kad kartelio nariai turėjo labai didelę citrinos rūgšties rinkos dalį (60 % pasaulinės ir 70 % Europos rinkos), yra svarbus veiksnys, į kurį ji turėjo atsižvelgti, nagrinėdama kartelio konkrečią įtaką rinkai. Iš tikrųjų negalima paneigti, kad kainų kartelio ir su pardavimo kvotomis susijusio kartelio veiksmingumo tikimybė didėja kartu su šio kartelio narių turimomis rinkos dalimis. Nors ši viena aplinkybė neįrodo konkrečios kartelio įtakos nagrinėjamai rinkai, vis dėlto Komisija ginčijamame sprendime nenustatė šio priežastinio ryšio, o tik į jį atsižvelgė kaip į vieną iš aplinkybių.
- 160 Kalbant apie įvairius *Jungbunzlauer* nurodytus Teisingumo Teismo ir Pirmosios instancijos teismo sprendimus, pirmiausia reikia pažymėti, kad šio sprendimo 142 punkte minėti Teisingumo Teismo sprendimai yra susiję su Komisijos pareiga

įrodyti suderintuosius veiksmus EB 81 straipsnio atžvilgiu, o ne pažeidimo įtaką rinkai, kaip yra šioje byloje, atsižvelgiant į tai, kad pažeidimo tikslas neginčijamai buvo antikonkurencinis.

- 161 Antra, dėl to, kad ieškovė remiasi 141 punkte minėto sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją* 4863 punkte minėtais argumentais, reikia konstatuoti, jog Pirmosios instancijos teismas jame iš esmės nusprendė, kad tuomet, kai Komisija, vertindama pažeidimo sunkumą, jog apskaičiuotų baudas, remiasi šio pažeidimo poveikiu atitinkamai rinkai, ji turi „tai įrodyti arba nurodyti pakankamą pagrindą, kuris leistų į tai atsižvelgti“. Taigi, priešingai nei šį sprendimą suvokia *Jungbunzlauer*; Pirmosios instancijos teismas aiškiai nurodė, kad Komisijos įrodinėjimo pareiga, susijusi su pažeidimo poveikiu nagrinėjamai rinkai, jeigu ji atsižvelgia į jį apskaičiuodama baudą pagal pažeidimo sunkumą, yra mažesnė už jos pareigą įrodyti patį pažeidimą kartelio atveju. Iš tikrųjų, remiantis šiuo sprendimu, tam, kad galėtų atsižvelgti į konkrečią kartelio įtaką rinkai, Komisijai pakanka nurodyti „svarbias priežastis, dėl kurių reikia į tai atsižvelgti“.
- 162 Trečia, kalbant apie šio sprendimo 141 punkte minėtą sprendimą *Cascades prieš Komisiją*, tiesa yra tai, kad šioje byloje Pirmosios instancijos teismas nagrinėjo, ar Komisija įrodė pažeidimo poveikį atitinkamai rinkai. Vis dėlto iš minėto sprendimo 181–185 punktų matyti, kad Komisija, siekdama įrodyti poveikį, šioje byloje rėmėsi ataskaita, kuri, kaip konstatavo Pirmosios instancijos teismas, tik iš dalies pagrindė Komisijos padarytas išvadas.
- 163 Iš to, kas pasakyta, reikia daryti išvadą, kad Komisija nepasirinko akivaizdžiai klaidingo metodo įvertinti konkrečią kartelio įtaką citrinos rūgšties rinkai.

b) Dėl citrinos rūgšties kainų pokyčių vertinimo

Šalių argumentai

- 164 Pirma, *Jungbunzlauer* ginčija, kad Komisija, vertindama citrinos rūgšties kainų pokyčius 1991–1993 m., nurodytus ginčijamo sprendimo 213 ir 214 konstatuojamosiose dalyse, įrodė konkrečią kartelio įtaką rinkai.
- 165 Iš tikrųjų, nors *Jungbunzlauer* neginčija, kad susitarimai dėl kainų apskritai turi poveikį, kai faktinės kainos kinta taip kaip sutartos kainos, vis dėlto būtent tokio kainų suderinimo šioje byloje Komisija neįrodė. *Jungbunzlauer* pažymi, kad, atvirkščiai, nei byloje, kurioje buvo priimtas sprendimas *Cascades prieš Komisiją* (141 punkte minėto sprendimo 180 ir paskesni punktai), šioje byloje ji visuomet ginčijo, jog kartelio susitikimuose sutartų kainų buvo reikalaujama iš klientų. Ji teigia tai išsamiai paaiškinusi dėl viso 1991–1995 m. laikotarpio tiek atsakyme į pranešimą apie kaltinimus, tiek ieškinyje.
- 166 Antra, *Jungbunzlauer* tvirtina, kad Komisija netinkamai atsižvelgė į įvairias aplinkybes, kurias ji nurodė per administracinę procedūrą, siekdama užginčyti kartelio įtaką rinkai.
- 167 Viena vertus, *Jungbunzlauer* kaltina Komisiją atsižvelgus į 1991–1992 m. užfiksuotus citrinos rūgšties kainų pokyčius (ginčijamo sprendimo 213 konstatuojamoji

dalį) ir atmetus jos argumentą, kad kartelis nėra šių kainų pokyčių priežastis (ginčijamo sprendimo 224–226 konstatuojamosios dalys). *Jungbunzlauer* mano, kad jeigu Komisija būtų ištyrusi nagrinėjamam laikotarpiui būdingas ekonomines sąlygas, o tai turėjo padaryti, būtų konstatavusi, kad yra neįmanoma pakankamai įtikinamai įrodyti, jog kartelis lėmė šiuos kainų pokyčius.

168 *Jungbunzlauer* tvirtina atsakymo į pranešimą apie kaltinimus III skyriaus 1 dalies a punkte jau nurodžiusi, kad kainų augimą 1991–1992 m. iš esmės sukėlė nemažas paklausos augimas, atsiradęs išsiplėtus ploviklių gamybos pramonėje naudojamos medžiagos citrinos rūgšties arba natrio citrato (kuris gaminamas iš citrinos rūgšties) rinkai. Ji nurodo, kad devintojo dešimtmečio pabaigoje dešimtojo dešimtmečio pradžioje dėl gamtosaugos ir rinkos politikos fosfatai ploviklių gamybos pramonėje buvo keičiami iš citrinos rūgšties pagamintais produktais, kurie yra ekologiškesni, o tai padvigubino citrinos rūgšties ir citratų augimą. Be to, ji teigia, kad kitais metais buvo numatoma dar didesnė paklausa. Iš to ji padarė išvadą, kad dešimtajame dešimtmetyje numatomas faktinis paklausos ir vartojimo augimas leido citrinos rūgšties gamintojams nustatyti didesnes kainas.

169 *Jungbunzlauer* primena, kad, norėdama pagrįsti šiuos argumentus, ji pateikė vidaus tyrimus ir specializuotoje spaudoje paskelbtą straipsnį, iš kurių matyti, jog, pirma, natrio citratas Europos ploviklių pramonėje 1990 m. buvo naudojamas 22 kartus daugiau nei 1989 m.; antra, kad buvo įmanoma realiai numatyti, jog pardavimas 1993 m. sieks 44 000 tonų (tai atitiko 100 % augimą 1990–1993 m.) ir, trečia, kad prie šių pokyčių dar reikia pridėti numatomą didelį augimą indų ploviklių sektoriuje, 1993 m. siekusį 22 000 tonų per metus.

- 170 Ji priduria, kad turėti gamybos pajėgumai negalėjo patenkinti 1991–1992 m. didėjančios citrinos rūgšties paklausos. Siekdami patenkinti poreikius, *Jungbunzlauer* grupė ir kiti gamintojai atliko papildomą pirkimą Indonezijoje ir Kinijoje. Tai rodo, kad buvo didelė perteklinė paklausa, nulėmusi kainų augimą 1991? 1992 metais.
- 171 *Jungbunzlauer* taip pat remiasi tuo, kad atsakymo į pranešimą apie kaltinimus III skyriaus 1 dalies b punkte ji jau nurodė, jog Komisijos konstatuotą kainų augimą 1991–1992 m. reikia laikyti sąlyginiu todėl, kad 1986–1990 m. rinkos kainos buvo nukritusios apytikriai 45 %. Iš to ji padarė išvadą, kad 1991–1992 m. konstatuotas kainų augimas galiausiai yra rinkos veiksnių nulemta kainų korekcija.
- 172 Kita vertus, *Jungbunzlauer* mano, kad ginčijamo sprendimo 227 konstatuojamojoje dalyje Komisija neteisingai atmetė jos argumentus, pagrįstus citrinos rūgšties pirkėjų atsakymais į 1998 m. sausio 20 d. Komisijos jiems siūstus prašymus pateikti informacijos. Jos manymu, šie atsakymai, kurių ištraukas ji pateikia ieškinyje ir dublike, patvirtina, kad kartelis neturėjo neigiamo poveikio pirkėjams. Tačiau Komisija nepateikia pirkėjų atsakymų, kurie įrodytų atvirkščiai.
- 173 *Jungbunzlauer* mano, kad ginčijamo sprendimo 227 konstatuojamojoje dalyje Komisija neteisingai siekė sumenkinti šių atsakymų svarbą, remdamasi tuo, jog klausimas, į kurį buvo atsakyta, „buvo suformuluotas bendrais žodžiais, susijusiais su konkurencijos intensyvumu rinkoje“, ir kad ji reikia „vertinti atsižvelgiant į preliminarų tyrimą dėl esminių citrinos rūgšties rinkos požymių“. Atvirkščiai, pateiktas klausimas buvo susijęs su tokiu klausimu: „Ar citrinos rūgšties rinkoje yra intensyvi kainų konkurencija? Į šį klausimą atsakykite išsamiai“. *Jungbunzlauer* manymu, klientų atsakymai pateikė labai aiškų vaizdą, o Komisija paprasčiausia to

nepaisė. Komisija negali formuluoti prašymo pateikti informacijos ir patirdama didelių išlaidų jį siųsti daugeliui įmonių, o vėliau pareikšti, kad jis yra netinkamas, regis, todėl, jog nesuteikė laukiamų rezultatų. Be to, priešingai nei tvirtina Komisija, iš pateiktų klausimų konteksto aiškiai matyti, kad visi jie yra susiję su laikotarpiu nuo 1990 metų.

174 *Jungbunzlauer* manymu, ginčijamo sprendimo 227 konstatuojamojoje dalyje Komisija dėl šių atsakymų taip pat neteisingai konstatavo, kad, „atsižvelgiant į labai sudėtingą neteisėtų susitarimų pobūdį, aišku, negalima tikėtis, jog klientai galėtų patvirtinti konkurencijos nebuvimą aptariamoje rinkoje“. *Jungbunzlauer* mano atvirkščiai – kad negalima tikėti, jog minėti pirkėjai nebūtų pastebėję neįprastų kainų struktūros pokyčių. Juolab kad prašymas pateikti informacijos klientams buvo nusiųstas atliekant tyrimą, pradėtą remiantis kartelių teise, o procedūra JAV, susijusi su citrinos rūgštimi, jau buvo pasibaigusi. Taigi ryšys tarp kainų padidėjimo ir konkurenciją ribojančių susitarimų turėjo būti akivaizdus. Be to, beveik visi minėti klientai yra didelės įmonės, kurios galėjo laisvai nustatyti tokį ryšį. Tai, kad nė viena iš apklaustų įmonių nepadarė šios išvados, aiškiai pabrėžia, jog susitarimai neturėjo poveikio rinkai.

175 Trečia, *Jungbunzlauer* teigia, kad iš ginčijamo sprendimo 225 konstatuojamosios dalies matyti, jog ji jau per administracinę procedūrą tvirtino, kad, jos nuomone, „tai, kad suinteresuotųjų šalių turima pasaulinės rinkos dalis 1994 m. sumažėjo nuo 70 % iki 52 %, gali įrodyti, jog kartelis daugiau nebegalėjo turėti įtakos kainodarai“. Jos manymu, Komisija šios aplinkybės neįvertino. Pasak *Jungbunzlauer*, tai rodo, kad kartelio dalyviai visiškai neturėjo įtakos rinkai, kurios būtų reikėję siekiant nustatyti norimas kainas, ir kad kartelis laipsniškai prarado reikšmę ir nuo 1993 m. tikrai daugiau nebegalėjo daryti įtakos kainodarai pasauliniu mastu. Tai aiškiai patvirtina įmonės *Procter & Gamble* atsakymas į jai 1998 m. sausio 20 d. Komisijos siųstus prašymus pateikti informacijos.

- 176 Komisija atmeta *Jungbunzlauer* argumentus ir tvirtina, kad ji pakankamai įrodė konkrečią kartelio įtaką rinkai.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 177 Iš nusistovėjusios teismų praktikos matyti, kad kontroliuojant, ar Komisija pateikė teisingą konkrečios kartelio įtakos rinkai vertinimą, reikia būtinai išnagrinėti jos pateiktą kartelio įtakos kainoms vertinimą (žr. 2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją*, T-224/00, Rink. p. II-2597 ir 141 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 173 punktą bei 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją*, T-347/94, Rink. p. II-1751, 225 punktą).
- 178 Be to, pagal teismų praktiką, vertinant pažeidimo konkurencijos srityje sunkumą, reikia ypač atsižvelgti į inkriminuojamų veiksmų teisinį ir ekonominį kontekstą (115 punkte minėto sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 612 punktas ir 136 punkte minėto sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją* 38 punktas), o norėdama įvertinti konkrečią pažeidimo įtaką rinkai Komisija turi atsižvelgti į konkurenciją, kuri būtų įprastai buvusi, jei pažeidimas nebūtų buvęs padarytas (šiuo klausimu žr. šio sprendimo 115 punkte minėto sprendimo *Suiker Unie ir kt. prieš Komisiją* 619 ir 620 punktus; 177 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją* 235 punktą ir 1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Thyssen Stahl prieš Komisiją*, T-141/94, Rink. p. II-347, 645 punktą).
- 179 Pirmiausia iš to išplaukia, kad kainų kartelių atveju turi būti pakankamai pagrįstai nustatyta (žr. šio sprendimo 155 punktą), jog susitarimai iš tikrųjų leido suinteresuotosioms įmonėms nustatyti didesnes kainas, nei jos būtų buvusios nesant kartelio. Antra, iš to išplaukia, kad vertindama Komisija turi atsižvelgti į visas objektyvias nagrinėjamos rinkos sąlygas esančiame ekonominiame bei galimai

teisiniame kontekste. Iš Pirmosios instancijos teismo sprendimų kartono kartelio byloje (žr. 177 punkte minėto sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją* 234 ir 235 punktus) matyti, kad tam tikrais atvejais reikia atsižvelgti į „objektyvių ekonominių veiksnių“, rodančių, kad „laisvos konkurencijos“ sąlygomis kainų lygis būtų kitęs kitaip nei jis kito esant karteliui, buvimą (taip pat žr. 177 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 151 ir 152 punktus ir 141 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 183 ir 184 punktus).

180 Šioje byloje nagrinėjamu atveju Komisija ginčijamo sprendimo 213 konstatuojamojoje dalyje citrinos rūgšties kartelio narių sutartą ir taikytą kainų kitimą apibūdino taip:

„Nuo 1991 m. kovo mėn. iki 1993 m. vidurio kartelio narių sutartos kainos buvo nurodomos klientams ir labai plačiai taikomos, ypač pirmaisiais kartelio metais. Pakelti kainą iki 2,25 (Vokietijos markių (DEM)) už kilogramą <...> 1991 m. balandžio mėn. buvo nuspręsta per 1991 m. kovo mėn. kartelio susitikimą ir ši kaina buvo lengvai taikoma. Vėliau liepos mėn. per pokalbį telefonu priimtu sprendimu kaina buvo padidinta iki 2,70 DEM už kilogramą <...> rugpjūčio mėnesiui. Šis kainos padidėjimas irgi sėkmingai buvo taikomas. Galutinis sprendimas padidinti kainą iki 2,80 DEM už kilogramą <...> buvo priimtas per 1991 m. gegužės mėn. susitikimą, o ši kaina pradėta taikyti nuo 1992 m. birželio mėnesio. Nuo šios datos kainos nebuvo daugiau didinamos, o kartelis daugiausia dėmesio skyrė šioms kainoms išlaikyti.“

181 *Jungbunzlauer* neginčija Komisijos konstatuotų faktinių aplinkybių dėl sutartų kainų pokyčių ir pardavimo kvotų nustatymo, tačiau iš esmės tik nurodo, kad iš tikrųjų šių kainų nebuvo reikalaujama iš klientų.

- 182 Šiuo atžvilgiu reikia konstatuoti, kad ieškovė 1999 m. balandžio 29 d. rašte, kuriuo Komisijai buvo pateikta pagal Reglamento Nr. 17 11 straipsnį prašyta informacija, aprašė kartelyje nustatytas kainas. Be to, kaip atsakymo į pranešimą apie kaltinimus priedą ieškovė pateikė Komisijai grafikus, susijusius su citrinos rūgšties kainų pokyčiais 1991–1995 metais.
- 183 Iš šių grafikų, kuriuos *Jungbunzlauer* sudarė ir pateikė Komisijai savo iniciatyva, matyti, kad iš klientų faktiškai reikalaujamos kainos kito paraleliai kartelio dalyvių nustatomoms kainoms, net jei bendrai jos buvo žemesnės už sutartąsias. Visų pirma iš šių grafikų matyti, kad, kai 1991 m. kovo ir liepos mėn. kartelio dalyviai nusprendė pakelti maisto sektoriuje naudojamos citrinos rūgšties kainas nuo 2,25 DEM už kilogramą iki apytikriai 2,7 DEM už kilogramą, klientams realiai taikytos kainos, kurios 1991 m. balandžio mėn. buvo 1,9–2,1 DEM už kilogramą, išaugo iki 2,7? 2,75 DEM už kilogramą. Be to, iš šių grafikų matyti, kad kai po šio kainų pakilimo kartelio dalyviai susitarė išlaikyti 2,7–2,8 DEM už kilogramą kainą, klientams realiai taikytos kainos buvo 2,6–2,75 DEM už kilogramą. Be to, iš šių grafikų matyti, kad klientams faktiškai taikytos kainos iš esmės atspindėjo kartelio dalyvių 1994 m. priimtus sprendimus sumažinti citrinos rūgšties kainas iki 2,65 DEM už kilogramą, nors jos buvo mažesnės – 2,45–2,6 DEM už kilogramą.
- 184 Priešingai nei teigia *Jungbunzlauer*, reikia daryti išvadą, kad iš Komisijai per administracinę procedūrą pateiktos informacijos aiškiai matyti, jog tarp kartelio dalyvių nustatytų ir faktiškai taikytų kainų buvo nuolatinis ryšys.
- 185 Šiomis aplinkybėmis Komisija ginčijamo sprendimo 219 konstatuojamojoje dalyje galėjo teisėtai remtis 141 punkte minėtu sprendimu *Cascades prieš Komisiją* (179 punktą) ir manyti, kad tarp paskelbtų ir taikomų kainų pokyčių buvo

tiesioginis ryšys, bei remdamasi šiomis aplinkybėmis padaryti išvadą, kad buvo pakankamai įrodyta, jog kartelis turėjo konkrečią įtaką rinkai, kurią gairių atžvilgiu buvo „galima įvertinti“, palyginant spėjamą kainą, kuri būtų buvusi nesant kartelio, ir susikūrus karteliui šiuo atveju taikytą kainą.

186 *Jungbunzlauer* pateiktas prieštaravimas, kad kainos būtų išaugusios net nesant kartelio, negali turėti įtakos šiai išvadai. Nors tiesa yra tai, kad tokios prielaidos negalima atmesti, vis dėlto Komisija ginčijamo sprendimo 226 konstatuojamojoje dalyje galėjo teisingai manyti, jog kainų augimas negali būti aiškinamas vien konkurencine rinkos reakcija; jis turi būti aiškinamas atsižvelgiant į kartelį, jo dalyviams leidusį koordinuoti kainų pokyčius; todėl negalima tvirtinti, kad, nesant kartelio, kainos būtų keitusios taip pat, kaip jos keitėsi atsiradus karteliui. Tai patvirtina pačios *Jungbunzlauer* pareiškimas jos 1999 m. gegužės 21 d. rašte. Nors negalima atmesti, kad kitos priežastys nei kartelio veiksmingumo siekimas galėjo jo narius paskatinti sukurti suderintųjų veiksmų, informacijos ir priežiūros sistemą, vis dėlto, atsižvelgiant į su tokiu karteliu susijusias administravimo ir rizikos, kad jis bus atskleistas, išlaidas, Komisijos pateiktas paaiškinimas, jog tai kartelio veiksmingumo optimizavimas, yra labiausiai tikėtinas paaiškinimas (žr. šio sprendimo 154 punktą).

187 Be to, priešingai nei tvirtina *Jungbunzlauer*, Komisija ginčijamo sprendimo 227 konstatuojamojoje dalyje galėjo teisingai atmesti kaip nereikšmingus citrinos rūgšties pirkėjų pateiktus atsakymus į jos 1998 m. sausio 20 d. siųstą prašymą pateikti informacijos.

188 Viena vertus, šio prašymo pateikti informacijos 4 klausimu Komisija norėjo sužinoti, ar pirkėjai nustatė pastebimą citrinos rūgšties kainų padidėjimą nuo 1990 m. iki šio prašymo išsiuntimo 1998 metais. Nors kai kurie pirkėjai atsakymuose nurodė

nustatę kainų padidėjimą tam tikrais tiksliai apibrėžtais laikotarpiais, atitikusiais sutartų kainų augimą kartelyje, kiti nurodė tik laikotarpius po kartelio pabaigos 1995 m. arba teigė nustatę kainų sumažėjimą. Kita vertus, kiti 1998 m. sausio 20 d. Komisijos rašte jos suformuluoti klausimai buvo susiję ne su atitinkamu kartelio laikotarpiu, o su rinkos situacija šio laiško išsiuntimo momentu. Būtent todėl pirkėjų atsakymai dėl konkrečios kartelio įtakos rinkai nebuvo įtikinami.

- 189 Galiausiai *Jungbunzlauer* minima aplinkybė, kad 1994 m. suinteresuotųjų šalių turima pasaulinės rinkos dalis sumažėjo nuo 70 % kartelio pradžioje iki 52 %, irgi neleidžia paneigti realaus kartelio poveikio atitinkamai rinkai. Pirma, kaip Komisija teisingai nurodo, ji nusprendė dėl tokio poveikio rinkai iš esmės remdamasi citrinos rūgšties kainų augimu 1991–1993 m. Antra, 1993–1995 m. laikotarpio atžvilgiu kaip poveikį Komisija iš esmės konstatavo didesnių kainų nei buvusios prieš padidėjimą 1991 m. nusistovėjimą. Tai, kad kartelio dalyviai turėjo ne daugiau kaip 52 % rinkos, nereiškia, jog jie negalėjo bent jau skatinti tokios kainų nusistovėjimo tendencijos.
- 190 Atsižvelgiant į visas minėtas aplinkybes, darytina išvada, kad Komisija nepadarė akivaizdžių klaidų vertindama citrinos rūgšties kainų pokyčius.

3. Dėl pareigos motyvuoti pažeidimo

- 191 *Jungbunzlauer* tvirtina, kad ginčijamame sprendime buvo pažeista pareiga motyvuoti. Jos manymu, Komisija nenurodė, kaip susitarimai paveikė rinką, o tik

atmetė *Jungbunzlauer* per administracinę procedūrą pateiktus atvirkščiai tvirtinančius įrodymus, pripažinusi juos nepakankamais to visiškai nepagrįsdama. Visų pirma *Jungbunzlauer* kaltina Komisiją neišreiškus pozicijos dėl įvairių įmonių pateiktų atsakymų į jos prašymus pateikti informaciją, nors ieškovė aiškiai pareiškė nuomonę šiuo klausimu atsakyme į pranešimą apie kaltinimus.

- 192 Komisija mano, kad šiuo klausimu pakankamai motyvavo ginčijamą sprendimą.
- 193 Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad ginčijamo sprendimo 92–111 konstatuojamosiose dalyse Komisija tiksliai aprašė susitarimus, įskaitant susitarimus dėl kainų (ginčijamo sprendimo 95 ir 96 konstatuojamosios dalys), kuriuos vykdė kartelio dalyviai. Be to, dalyje, kurioje pateikiamas faktų teisinis vertinimas, Komisija išanalizavo šiuos duomenis. Pripažindama, kad kartelis darė realų poveikį rinkai, ji rėmėsi tuo, jog susitarimai buvo kruopščiai taikomi (212 konstatuojamoji dalis), kad kartelio dalyviai taikė pirkėjams paskelbtą citrinos rūgšties kainą (213 konstatuojamoji dalis), kad kartelio dalyviai nustatė pardavimo kvotas, kurių laikymasis buvo nuolat prižiūrimas, bei sukūrė kompensavimo sistemą (214 konstatuojamoji dalis). Galiausiai Komisija išanalizavo suinteresuotųjų šalių, įskaitant ir ieškovę, argumentus ir pateikė šiuo atžvilgiu nors ir trumpus, bet pakankamus motyvus (žr., pavyzdžiui, ginčijamo sprendimo 226–228 konstatuojamąsias dalis).
- 194 Iš to galima daryti išvadą, kad Komisija paaiškino, kaip būtent, jos nuomone, kartelis paveikė citrinos rūgšties rinką.
- 195 Todėl šiuo klausimu ginčijamas sprendimas yra pakankamai motyvuotas.

B — *Dėl baudos dydžio koregavimo atsižvelgiant į santykinę suinteresuotųjų įmonių dydį*

1. Šalių argumentai

- 196 *Jungbunzlauer* teigia, kad Komisija, apskaičiuodama baudas pagal pažeidimo sunkumą, kai ji koregavo baudų dydį pagal suinteresuotųjų įmonių dydį ir bendruosius išteklius, netinkamai atsižvelgė į labai ribotą *Jungbunzlauer* ekonominę pajėgumą, palyginti su kitomis suinteresuotosiomis įmonėmis, ir taip pažeidė proporcingumo ir vienodo požiūrio principus, „individualaus baudų skyrimo principą“ bei savo pačios gaires.
- 197 *Jungbunzlauer* nurodo, kad iš ginčijamo sprendimo 240–246 konstatuojamųjų dalių matyti, jog Komisija, siekdama atsižvelgti į suinteresuotųjų įmonių dydį ir bendruosius išteklius, palygino suinteresuotųjų įmonių ar net grupių, kurioms jos priklauso, pasaulines apyvartas, nurodytas sprendimo 50 konstatuojamojoje dalyje pateiktoje 3 lentelėje. Tuo remdamasi *Jungbunzlauer* primena, kad Komisija, siekdama užtikrinti, jog baudos būtų pakankamai atgrasančios, ADM ir HLR skirtas baudas padidino 100 %, o H & R skirtą baudą – 150 %.
- 198 *Jungbunzlauer* tvirtina, kad Komisija, taikydama šį baudų dydžio koregavimo metodą, pasiekia absurdišką rezultatą, nes akivaizdžiai griežčiau baudžia kur kas mažesnes įmones, pavyzdžiui, *Jungbunzlauer*, o didelėms įmonėms skiriamoms baudoms suteikia kur kas mažesnę atgrasomąjį poveikį.

- 199 *Jungbunzlauer* sutinka, kad apskaičiuojant baudą galima atsižvelgti į daugelį veiksnių ir kad Komisija, atlikdama tokį apskaičiavimą, turi labai didelę diskreciją. Tačiau, remdamasi 1985 m. lapkričio 12 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Krupp prieš Komisiją* (183/83, Rink. p. 3609) 37 punktu, 1983 m. birželio 7 d. Sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* (100/80–103/80, Rink. p. 1825) 121 punktu ir 1994 m. liepos 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Parker Pen prieš Komisiją* (T-77/92, Rink. p. II-549) 94 punktu, ji tvirtina, kad šiomis aplinkybėmis ypač daug dėmesio reikia skirti suinteresuotosios įmonės ekonominiam pajėgumui.
- 200 Visų pirma dėl 199 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* *Jungbunzlauer* mano, kad ši byla buvo susijusi su didele įmone, dalyvavusia susitarimuose dėl produkto, su kuriuo susijusi tik maža visos jos bendros apyvartos dalis. *Jungbunzlauer* mano, kad šioje byloje Teisingumo Teismas, palaikydamas Komisijos poziciją, aiškiai patvirtino, jog skirta bauda turėtų tinkamai atspindėti įmonės dydį ir ekonominį pajėgumą (199 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 121 punktas). *Jungbunzlauer* mano, kad taip Teisingumo Teismas būtent siekė išvengti to, jog didelė grupė turėtų mokėti baudą, kuri būtų sąlygiškai maža, palyginti su įmonės ekonominiu pajėgumu, vien dėl atitinkamo produkto nedidelės reikšmės visoje apyvartoje.
- 201 *Jungbunzlauer* pabrėžia, kad, kaip matyti iš daugelio palyginimų, būtent taip buvo ir nagrinėjamoje byloje.
- 202 *Jungbunzlauer* pažymi, kad šioje byloje palyginus visų įmonių, kurioms yra skirtas ginčijamas sprendimas, ekonominį pajėgumą, *Jungbunzlauer* grupė pradiniu baudos dydžiu, apskaičiuotu pagal pažeidimo sunkumą, baudžiama daug griežčiau nei kitos suinteresuotosios šalys.

203 Šiuo klausimu *Jungbunzlauer*, remdamasi ginčijamo sprendimo 239 ir 246 konstatuojamosiose dalyse nurodytais duomenimis, pateikia šią lentelę.

Įmonė	Bendra apyvarta (mln. eurų)	Pradinis dydis (pagal pažeidimo sunkumą nustatyta bauda) (mln. eurų)	Pradinis dydis nuo bendros apyvartos (procentais)
<i>Jungbunzlauer</i>	314	21	6,69
HLR	18 403	42	0,23
ADM	13 936	42	0,30
<i>H & R/Bayer AG</i>	30 971	87,5	0,29
<i>Cerestar/ Cerestar AG</i>	1 693	3,5	0,20

204 *Jungbunzlauer* mano, kad iš to galima daryti išvadą, jog nors HLR apyvarta yra 58,6 karto, o ADM apyvarta ? 44,38 karto didesnė nei *Jungbunzlauer* grupės, šioms dviem įmonėms skirta bauda šiuo specifiniu baudų apskaičiavimo etapu buvo tik padvigubinta. Be to, nepaisant to, kad grupės *Bayer*, kuriai priklauso H & R ir į kurią Komisija atsižvelgė koreguodama baudas (243 ir 244 konstatuojamosios dalys), apyvarta yra 99,8 karto didesnė už *Jungbunzlauer* grupės apyvartą, H & R skirta bauda buvo padauginta tik iš 2,5, o tai dar labiau stebina, nes *Bayer* grupė aiškiai turėjo didžiausią rinkos dalį iš visų suinteresuotųjų šalių.

- 205 *Jungbunzlauer* manymu, tokio nevienodo požiūrio negalima pateisinti, nes dalyvavimo pažeidime ir padėties rinkoje atžvilgiu visos įmonės, kurioms buvo skirtas ginčijamas sprendimas, tarpusavyje yra panašios visais aspektais, išskyrus jų dydį.
- 206 Be to, Komisija neteisingai atmetė *Jungbunzlauer* argumentus, remdamasi jos turimos citrinos rūgšties rinkos dalies dydžiu. Viena vertus, ji primena, kad *Jungbunzlauer* grupė turėjo (konfidencialu) % citrinos rūgšties rinkos, tačiau jai skirta bauda yra 23 kartus didesnė už H & R skirtą baudą, nors pastaroji turėjo didesnę rinkos dalį (22 %). Kita vertus, ji tvirtina, kad į įvairių įmonių rinkos dalies dydį Komisija jau buvo atsižvelgusi pirmesniame baudų dydžio apskaičiavimo etape, įmones suskirsčiusi į tris grupes (ginčijamo sprendimo 233–239 konstatuojamosios dalys).
- 207 Tai, kad mažos įmonės yra vertinamos neproporcingai, matyti ir palyginus pagal pažeidimo sunkumą apskaičiuotas pradines sumas, kurias Komisija ginčijamame sprendime skyrė, viena vertus, *Jungbunzlauer* ir, kita vertus, kitoms šalims panašiose bylose, kuriose sprendimai buvo priimti tuo pačiu metu kaip ir šioje byloje ginčijamas sprendimas. *Jungbunzlauer* šiuo atžvilgiu nurodo du Komisijos priimtus sprendimus „Natrio gliukonato“ (2001 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas, susijęs su EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/E-1/36.756 – Natrio gliukonatas) (toliau – „Natrio gliukonato“ sprendimas), „Aminorūgščių“ (2000 m. birželio 7 d. Komisijos sprendimas 2001/418/EB, susijęs su EB sutarties 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/36.545/F3 – Aminorūgštys) (OL L 152, p. 24) (toliau – „Aminorūgščių“ sprendimas) ir „Vitaminų“ (2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas 2003/2/EB, susijęs su EB sutarties 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/E-1/37.512 ? Vitaminai) (OL L 6, 2003, p. 1) (toliau – „Vitaminų“ sprendimas) bylose. Iš tiesų bazinės sumos, kurias šiose bylose Komisija

taikė įvairių suinteresuotųjų įmonių atžvilgiu, išreikštos atsižvelgiant į jų bendrą apyvartą, sudarė 0,04–0,58 % „Natrio gliukonato“ byloje, 0,24–1,59 % „Aminorūgščių“ byloje ir 0,7–2 % „Vitaminų“ byloje, o nagrinėjamoje byloje šis skaičius jos atžvilgiu siekia 6,69 %.

208 *Jungbunzlauer* taip pat lygina ginčijamu sprendimu skirtas baudas prieš jas sumažinant dėl bendradarbiavimo (ginčijamo sprendimo 293 ir 326 konstatuojamosios dalys) su ginčijamu sprendimu HLR ir ADM skirtomis baudomis, išreikštomis šių įmonių bendros apyvartos procentine dalimi. Šiuo atžvilgiu *Jungbunzlauer* pažymi, kad jai skirta bauda prieš sumažinimą dėl bendradarbiavimo (t. y. 29,4 mln. eurų, arba 9,36 % jos bendros apyvartos), palyginus ją su atitinkamų įmonių pajėgumu, išreikštu bendra apyvarta, skaičiuojant procentais, yra 21,8 karto didesnė už HLR skirtą baudą (t. y. 79,38 mln. eurų, arba 0,43 % bendros HLR apyvartos) ir 16,4 karto didesnė už ADM skirtą baudą (t. y. 79,38 mln. eurų, arba 0,57 % bendros ADM apyvartos).

209 *Jungbunzlauer* mano, kad jai šioje byloje skirtos baudos neproporcingumas kitoms įmonėms skirtų baudų atžvilgiu dar labiau išryškėja palyginus galutines ginčijamu sprendimu HLR ir ADM skirtas baudas, išreiškus jas procentais nuo šių įmonių bendros apyvartos. *Jungbunzlauer* pažymi, kad galutinė jai skirta bauda (17,64 mln. eurų), palyginus ją su atitinkamų įmonių pajėgumu, išreikštu bendra apyvarta (žr. šio sprendimo 203 punktą), yra 16 kartų didesnė už HLR skirtą baudą (63,5 mln. eurų) ir 20 kartų didesnė už ADM skirtą baudą (39,69 mln. eurų).

210 Be to, *Jungbunzlauer* taip pat lygina galutines jai ginčijamu sprendimu skirtas baudas ir „Natrio gliukonato“, „Aminorūgščių“ ir „Vitaminų“ sprendimais bei byloje *Sun-Air/SAS* ir *Maersk Air* (2001 m. liepos 18 d. Komisijos sprendimas 2001/726/EB, susijęs su EB sutarties 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP.D.2 37.444 – *SAS/Maersk Air* ir byla COMP.D.2 37.386 –

Sun-Air/SAS ir Maersk Air) (OL L 265, p. 15) skirtas baudas. Pasak *Jungbunzlauer*, iš to matyti, kad galutinė šioms kitoms įmonėms skirta bauda, palyginti su atitinkamų įmonių pajėgumu, išreikštu bendra apyvarta, sudaro tik 0,06–2,61 % jų apyvartos.

- 211 Atsižvelgdama į visas minėtas aplinkybes, *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija, apskaičiuodama baudų dydį, kuriuo siekiama užtikrinti jų pakankamai atgrasantį pobūdį, turėjo sumažinti *Jungbunzlauer* grupei skirtą pradinę sumą.
- 212 Komisija atmeta ieškovės argumentus.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

a) Įžanga

- 213 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką pažeidimų sunkumo laipsnis turi būti nustatytas atsižvelgiant į daug veiksnių, pavyzdžiui, konkrečias bylos aplinkybes ir jos kontekstą, tačiau nėra privalomo ar baigtinio kriterijų, į kuriuos reikia atsižvelgti, sąrašo (136 punkte minėtos nutarties *SPO ir kt. prieš Komisiją* 54 punktas; 136 punkte minėto sprendimo *Ferriere Nord prieš Komisiją* 33 punktas ir 136 punkte minėto sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją* 443 punktas).

- 214 Be to, pagal nusistovėjusią teismų praktiką, atsižvelgiant į susiklosčiusią situaciją, vienu iš pažeidimo sunkumo vertinimo kriterijų gali būti pažeidimo objektu esančių prekių kiekis ir vertė, įmonės dydis bei ekonominis pajėgumas, ir todėl įtaka, kurią ji gali daryti atitinkamai rinkai. Viena vertus, darytina išvada, kad nustatant baudos dydį yra teisėta atsižvelgti tiek į bendrą įmonės apyvartą, kuri yra jos dydžio ir ekonominio pajėgumo rodiklis, nors netikslus ir netobulas, tiek į šios apyvartos dalį, kuri yra susijusi su pažeidimo objektu esančių prekių pardavimu ir gali būti pažeidimo masto rodiklis. Kita vertus, darytina išvada, kad nei vienam, nei kitam iš šių skaičių nereikia suteikti neproporcingos svarbos kitų vertinimo kriterijų atžvilgiu, ir todėl tinkamas baudos dydis negali būti nustatytas remiantis vien apskaičiavimu pagal bendrą apyvartą (50 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 120 ir 121 punktai; 115 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Parker Pen prieš Komisiją* 94 punktas; 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *SCA Holding prieš Komisiją*, T-327/94, Rink. p. II-1373, 176 punktas; 177 punkte minėto sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients prieš Komisiją* 187 punktas ir 136 punkte minėto sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją* 444 punktas).
- 215 Šioje byloje Komisija atsižvelgė tiek į apyvartą, gautą pardavus aptariamąs prekes, tiek į bendrą suinteresuotųjų įmonių apyvartą. Nustačiusi, kad pažeidimą reikia laikyti „labai sunkiu“ gairių 1 A punkto pirmosios pastraipos atžvilgiu (ginčijamo sprendimo 230 konstatuojamoji dalis), ji, remdamasi šiais dviem kriterijais, apskaičiavo baudų dydį atsižvelgusi į baudas, skiriamas už labai sunkius pažeidimus, už kuriuos gairėse numatytos „galimos“ baudos viršija 20 mln. eurų.
- 216 Iš ginčijamo sprendimo 233, 234 ir 240 konstatuojamųjų dalių matyti, kad Komisija šiuo atžvilgiu rėmėsi gairių 1A punkto ketvirtąja ir šeštąja pastraipomis. Šiose gairių dalyse Komisija nurodė, kad būtent tuomet, kai pažeidimą padaro kelios įmonės ir kai jame dalyvavusios įmonės labai skiriasi dydžiu, ji atitinkamas įmones vertina

skirtingai, kad atsižvelgtų į kiekvienos tikrąjį ekonominį pajėgumą padaryti didelę žalą konkurencijai ir nustatytų tokį baudos dydį, kuris būtų pakankamai atgrasantis.

- 217 Taip Komisija, remdamasi suinteresuotųjų šalių atitinkamų prekių apyvarta, jas suskirstė į tris kategorijas. Kaip ši institucija nurodo ginčijamo sprendimo 234 konstatuojamojoje dalyje, tokiu suskirstymu siekiama atsižvelgti į kiekvienos iš suinteresuotųjų šalių veiksmų tikrąjį poveikį konkurencijai. Šitaip Komisija taip pat siekė atgrasyti, nes taip ji leido suprasti labiau bausianti įmones, dalyvavusias kartelyje toje rinkoje, kurioje jų padėtis yra stipri.
- 218 Šiomis aplinkybėmis, kadangi pasaulinėje citrinos rūgšties rinkoje ieškovė turi vidutinio dydžio rinkos dalį, Komisija ją priskyrė antrajai įmonių kategorijai, kurioms nustatė 21 mln. eurų pradinį dydį.
- 219 Kita vertus, atsižvelgdama į bendrą suinteresuotųjų šalių apyvartą, ji manė, jog yra teisinga trims iš jų pakoreguoti pradinį baudų dydį todėl, kad jos buvo tokios didelės ir turėjo tokius bendrus išteklius, jog, nepadidinus šių dydžių, bauda neturėtų atgrasančio poveikio, nes sudarytų per menką suinteresuotųjų šalių bendros apyvartos dalį.
- 220 Ieškovės minima kritika yra susijusi kaip tik su šiuo baudos apskaičiavimo etapu, aprašytu ankstesniame punkte. Iš esmės ji tvirtina, kad Komisija, baudos kartelio dalyviams, kurie sudaro dideles tarptautines grupes ar yra jų dalis, pradinį dydį padauginusi iš daugiklio 2 ar net 2,5 ir kartu nesumažinusi pradinio baudos dydžio daug mažesnėms įmonėms, diskriminuoja pastarąsias pirmųjų atžvilgiu. Ieškovė iš ginčijamo sprendimo konstatuojamųjų dalių daro išvadą, kurios niekas neginčija,

kad pagal pažeidimo sunkumą jai skirtos baudos bazinis dydis sudaro 6,69 % bendros jos apyvartos, o šis dydis, nustatytas didelėms tarptautinėms grupėms (šiuo atveju HLR, ADM ir *Bayer*, kuriai priklauso H & R), net ir pritaikius daugiklį, kad būtų atsižvelgta į šių įmonių dydį ir bendruosius išteklius, sudaro atitinkamai 0,23 ir 0,30 % jų bendros apyvartos.

- 221 Šiuo atžvilgiu ieškovė remiasi trimis ieškinio pagrindais: pirma, dėl „individualaus baudų vertinimo principo“ ir gairių pažeidimo, antra, dėl proporcingumo principo pažeidimo ir, trečia, dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo.

b) Dėl ieškinio pagrindų, pagrįstų „individualaus baudų vertinimo principo“ ir gairių pažeidimu

- 222 Dėl nurodyto „individualaus baudų vertinimo principo“ ir gairių pažeidimo ieškovė iš esmės teigia, kad Komisija privalėjo nustatyti baudas remdamasi kiekvienos įmonės bendros apyvartos procentine dalimi.

- 223 Reikia priminti, kad Pirmosios instancijos teismas ne kartą yra nusprendęs, jog, remiantis nusistovėjusioje teismų praktikoje įtvirtintais principais, Komisija, laikydama gairių, iš tikrųjų turi teisę nustatyti baudas ne pagal kiekvienos iš suinteresuotųjų įmonių bendrą apyvartą atitinkamoje rinkoje, o jas apskaičiuodama visoms suinteresuotosioms įmonėms atskaitos tašku laikyti absoliutų atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį nustatomą dydį, kuris vėliau kiekvienos įmonės atžvilgiu yra koreguojamas atsižvelgiant į daugelį dalykų (šiuo klausimu žr. 1983 m. lapkričio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *IAZ ir kt. prieš Komisiją*, 96/82–102/82, 104/82,

105/82, 108/80 ir 110/82, Rink. p. 3369, 51–53 punktus; 88 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 281 punktą ir 2003 m. kovo 19 d. Sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją*, T-213/00, Rink. p. II-913, 384, 385, 416 ir 437 punktus).

224 Ieškovė neginčija, kad šioje byloje Komisija taikė gairėse nustatytą metodą.

225 Taigi ieškovė negali remtis tuo, kad buvo pažeistos gairės. Dėl tariamo „individualaus baudų vertinimo principo“ pažeidimo pakanka pažymėti, kad ieškovė tiksliai neapibrėžė šio principo ir kad šis principas teismų praktikoje nėra aiškiai pripažintas. Dėl to, kad ieškovė remiasi šiuo principu, negali būti suabejota ginčijamo sprendimo teisėtumu. Todėl ieškovės argumentus, pagrįstus tiek gairių, tiek tariamo „individualaus baudų vertinimo principo“ pažeidimu, reikia atmesti.

c) Dėl proporcingumo principo pažeidimo

226 Pagal proporcingumo principą reikalaujama, kad Bendrijos institucijų aktai neviršytų to, kas yra tinkama ir būtina nustatytam tikslui pasiekti (1997 m. birželio 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Air Inter prieš Komisiją*, T-260/94, Rink. p. II-997, 144 punktas ir ten nurodyta teismų praktika bei 2003 m. spalio 23 d. Sprendimo *Van den Bergh Foods prieš Komisiją*, T-65/98, Rink. p. II-4653, 201 punktas).

- 227 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, apskaičiuojant baudas, pažeidimų sunkumo laipsnis turi būti nustatytas atsižvelgiant į daugelį veiksnių ir nė vienam iš šių veiksnių nereikia suteikti neproporcingos svarbos kitų vertinimo kriterijų atžvilgiu (žr. šio sprendimo 213 ir 214 punktus).
- 228 Šiomis aplinkybėmis proporcingumo principas reiškia, kad Komisija privalo nustatyti baudą, proporcingą veiksniams, į kuriuos buvo atsižvelgta vertinant pažeidimo sunkumą, ir šiuo atžvilgiu tuos veiksnius taikyti nuosekliai bei objektyviai pateisinamai (šiuo klausimu žr. 2001 m. liepos 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tate & Lyle ir kt. prieš Komisiją*, T-202/98, T-204/98 ir T-207/98, Rink. p. II-2035, 106 punktą; 223 punkte minėto sprendimo *CMA CGM ir kt. prieš Komisiją* 416–418 punktus ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Atlantic Container Line ir kt. prieš Komisiją*, T-191/98, T-212/98–T-214/98, Rink. p. II-3275, 1541 punktą).
- 229 Šioje byloje Komisija, nustačiusi, kad pagal pobūdį pažeidimas buvo labai sunkus, už kurį gali būti skiriama didesnė nei 20 mln. eurų bauda, pakoregavo pradinę baudos dydį. Tai darydama ji vadovavosi šio sprendimo 214 punkte minėta teismo praktika ir atsižvelgė, viena vertus, į kiekvienos aptariamų įmonės pažeidimo objektu esančių prekių kiekį ir vertę, kurie yra šių įmonių padaryto pažeidimo masto aptariamų prekių rinkoje rodiklis, ir, kita vertus, į kiekvienos aptariamų įmonės dydį ir ekonominį pajėgumą. Net jeigu Komisija, atlikdama tą pačią skaičiavimo operaciją, atsižvelgė į šiuos du kriterijus, iš tikrųjų tai yra du skirtingi kriterijai. Todėl reikia atskirai išnagrinėti, ar Komisija vienam iš jų nesuteikė neproporcingos svarbos.
- 230 Pirma, nustatydama didesnę pradinę baudą įmonėms, turinčioms sąlygiškai didesnę už kitas įmones dalį atitinkamoje rinkoje, ji atsižvelgė į įmonės daromą faktinę įtaką rinkai ir kartu į specifinę jos atsakomybę už laisvos konkurencijos išlaikymą kaip į subjektyvų atitinkamų įmonių veiksmų sunkumo požymį. Šis požymis iš tiesų išreiškia įmonių, turinčių sąlygiškai didesnę už kitas įmones dalį atitinkamoje

rinkoje, didesnę atsakomybę už žalą konkurencijai, o galiausiai ir už žalą vartotojams, įmonėms sudarius slaptą kartelį.

231 Atsižvelgdama į ieškovės padaryto pažeidimo sunkumą ir būtinybę užtikrinti atgrasantį šios baudos poveikį sunkumo laipsnio atžvilgiu, šioje byloje Komisija, ieškovę priskyrsi antrajai suinteresuotųjų įmonių grupei ir šiai įmonei nustačiusi tą pačią pradinę baudą kaip ir kitoms dviem įmonėms, kurios turėjo vienodą rinkos dalį kaip ir ieškovė, nenustatė šios baudos neproporcingai. Šio vertinimo nepaneigia tai, kad pagal bendrą dydį kitos įmonės yra didesnės už ieškovę. Ieškovės veiksmų poveikis atitinkamai rinkai pateisina Komisijos vertinimą šiuo baudos apskaičiavimo etapu.

232 Antra, pritaikiusi daugiklį ADM, HLR ir H & R, Komisija teisingai įvertino suinteresuotųjų įmonių dydį ir bendruosius išteklius ir taip siekė, kad būtų užtikrintas atgrasantis baudų lygis.

233 *Jungbunzlauer* negali pagrįstai tvirtinti, kad, remdamasi proporcingumo principu, atlikdama tuos pačius skaičiavimus Komisija turėjo sumažinti jai skirtos baudos dydį, nes palyginus šią baudą su jos bendra apyvarta bauda viršijo tai, kas yra tinkama ir būtina siekiant užtikrinti atgrasantį baudos poveikį.

234 Kaip minima šio sprendimo 231 punkte, Komisija, nustatydamą baudos dydį, neatsižvelgė į neproporcingą dydį, turėdamą omenyje ieškovės padaryto pažeidimo mastą. Šio vertinimo nepaneigia tai, kad nagrinėjamoje byloje minėta bauda sudaro 6,69 % suinteresuotosios įmonės apyvartos.

235 Taigi ieškinio pagrindą dėl proporcingumo principo pažeidimo reikia atmesti.

d) Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo

236 Vienodo požiūrio principas draudžia panašias situacijas vertinti skirtingai, o skirtingas situacijas – panašiai, išskyrus, jei toks vertinimas yra objektyviai pateisinamas (žr. 88 punkte minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo *BPB de Eendracht prieš Komisiją* 309 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką ir 2004 m. sausio 13 d. Sprendimo *JCB Service prieš Komisiją*, T-67/01, Rink. p. II-49, 187 punktą).

237 Šioje byloje Komisija neginčija, kad ieškovė atsidūrė panašioje situacijoje kaip ir kitos įmonės, kurias Komisija laiko atsakingomis už pažeidimą, nes siekiama atgrasyti tiek ieškovę, tiek kitas suinteresuotąsias įmones. Be to, Komisija neginčija, kad baudos dydžio ir suinteresuotųjų šalių apyvartos santykio, kurio Komisija paisė norėdamą nustatyti suinteresuotosioms šalims baudos dydį pagal pažeidimo sunkumą, atžvilgiu ieškovei nustatytas bazinis baudos dydis pagal pažeidimo sunkumą sudaro 6,69 % bendros jos apyvartos, kai didelėms tarptautinėms grupėms (šioje byloje HLR, ADM

ir *Bayer*, kuriai priklauso H & R) nustatyta bauda, net ir pritaikius daugiklį tam, kad būtų atsižvelgta į šių įmonių dydį ir bendruosius išteklius, siekia atitinkamai nuo 0,23 iki 0,30 % jų bendros apyvartos.

238 Tačiau, viena vertus, jeigu bauda nėra nustatyta proporcingai suinteresuotųjų įmonių apyvartai, taikant gairėse dėl atgrasymo pasirinktą metodą, kurį Bendrijos teismai laiko teisėtu (88 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 222 punktą), tenka neišvengiamai taikyti šiek tiek skirtingą požiūrį į suinteresuotąsias įmones.

239 Antra vertus, kadangi Komisijos atliktas pradinis baudos dydžio proporcingumo vertinimas nėra laikomas klaidingu (žr. šio sprendimo 226–235 punktus), ieškovė savo argumentais iš tikrųjų prašo Pirmosios instancijos teismo patikrinti didžiosioms įmonėms skirtų baudų dydžių, su kuriais ieškovė lygina jai skirtą baudą, teisėtumą. Tačiau ieškovė neturi teisės pareikšti ieškinio šiuo klausimu. Iš tiesų vienodo požiūrio principo paisymas turi būti derinamas su principo, pagal kurį niekas negali savo naudai remtis neteisėtumu, dėl kurio kitas asmuo gauna naudos, paisymu (žr. 136 punkte minėto sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją* 515 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką).

240 Todėl ieškinio pagrindą dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo reikia atmesti.

IV — *Dėl lengvinančių aplinkybių*

241 *Jungbunzlauer* pateikia ieškinio pagrindus, pirma, dėl gairių pažeidimo ir, antra, dėl pareigos motyvuoti pažeidimo.

A — *Dėl gairių pažeidimo*

242 *Jungbunzlauer* tvirtina, kad vadovaujantis gairių 3 punkto pirma ir antra įtraukomis Komisija privalėjo jos atžvilgiu pripažinti lengvinančias aplinkybes, pirma, dėl *Jungbunzlauer GmbH* kaip išimtinai prisitaikėliško vaidmens pažeidime ir, antra, dėl to, kad *Jungbunzlauer GmbH* iš tiesų nesilaikė kartelio reikalavimų.

1. Dėl *Jungbunzlauer* išimtinai prisitaikėliško vaidmens pažeidime

a) Šalių argumentai

243 *Jungbunzlauer* mano, kad pagal gairių 3 punkto pirmą įtrauką Komisija privalėjo jos atžvilgiu pripažinti lengvinančias aplinkybes dėl *Jungbunzlauer GmbH* prisitaikėliško vaidmens. *Jungbunzlauer* mano, kad negalima neleisti remtis tuo, jog įmonės vaidmuo buvo prisitaikėliškas, kurio gairės neapibrėžia, vien todėl, kad įmonė bent jau iš dalies laikosi kartelio taisyklių. Pasak jos, „prisitaikymui“ yra būdinga tai, kad tokia įmonė, prisiimdama kai kurias funkcijas ir dalyvaudama derybose dėl kitų kartelio, kuriame ji dalyvauja, narių didelio spaudimo, kuo mažiau dalyvauja vykdamas susitarimus. Kitoks aiškinimas reikštų, kad „prisitaikėlis“ rizikuotų būti nubaustas kartelio viduje ir kad kitos įmonės galėtų imtis atsakomųjų priemonių jo atžvilgiu.

244 *Jungbunzlauer* tvirtina, kad kartelio pradžioje *Jungbunzlauer GmbH* negalėjo nesilaikyti susitarimų ir 1991 m. buvo daugiau ar mažiau priversta prie jų prisijungti.

Maža citrinos rūgštis pardavimo srityje besispecializuojanti įmonė būtų rizikavusi, kad ją iš rinkos išstums finansiškai daug pajėgesni konkurentai (kurių apyvarta yra iki 58,6 karto didesnė už *Jungbunzlauer* apyvartą), kurių gamybos bazė, atvirkščiai nei jos, yra labai didelė. Be to, *Jungbunzlauer* teigia, kad 1991–1995 m. *Jungbunzlauer* grupė buvo labai sunkioje ekonominėje padėtyje ir todėl *Jungbunzlauer GmbH* nebūtų galėjusi išlikti nepriklausoma, jei nebūtų prisijungusi prie kartelio 1991 m. pradžioje. Be to, *Jungbunzlauer* tvirtina, kad 40 % visų citrinos rūgštis gamybos sąnaudų sudaro išlaidos už žaliavas, būtent gliukozę. Dalį šios žaliavos gamina kiti kartelio dalyviai, todėl jie būtų galėję daryti didelę įtaką *Jungbunzlauer GmbH*, kuri tuo metu praktiškai neturėjo kitų tiekimo šaltinių, gaminių, pagamintų iš citrinos rūgštis, savikainai.

245 *Jungbunzlauer* kritikuoja Komisijos poziciją, kuri, anot ieškovės, ginčijamo sprendimo 282 ir 284 konstatuojamosiose dalyse tik apibendrintai atmetė šiuos argumentus, nurodžiusi, kad nuo 1994 m. *Jungbunzlauer* vėl tapo atsakinga už pardavimo duomenų rinkimą, o jos generalinis direktorius pirmininkavo kartelio susitikimams. Komisija mano, kad to pakanka įrodyti, jog *Jungbunzlauer* „jame dalyvavo gerokai aktyviau, nei ji pati pripažįsta“ (ginčijamo sprendimo 284 konstatuojamoji dalis).

246 *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija perdėtai sureikšmino pirmininkavimo karteliui funkciją. Iš tikrųjų, kaip Komisija nurodė ginčijamo sprendimo 120 konstatuojamojoje dalyje, šis vaidmuo buvo susijęs su pirmininkavimu Europos citrinos rūgštis gamintojų asociacijai, o *Jungbunzlauer* ėmėsi šio vaidmens tik todėl, kad tai pagal rotacijos sistemą buvo numatyta kartelio taisyklėse. *Jungbunzlauer* mano, kad ši funkcija iš esmės apsiribojo duomenų surinkimo užtikrinimu, o tai buvo „nedėkinga“ užduotis, visų pirma turėjusi administracinį pobūdį. Ši funkcija jokių būdu nebuvo susijusi su galimybe turėti didesnę įtaką kartelyje. Kita vertus, ieškovė, remdamasi šio sprendimo 244 punkte minimais argumentais, mano negalėjusi atsisakyti šios

funkcijos. Be to, šis pirmininkavimo vaidmuo taip, kaip jį suvokia Komisija, prieštarauja aplinkybei, kad *Jungbunzlauer GmbH* buvo nuolat kritikuojama dėl nevisiško pasiektų susitarimų laikymosi. Galiausiai *Jungbunzlauer* mano, kad, atsižvelgiant į šio sprendimo 244 punkte aprašytą ekonominių jėgų santykį, mažai tikėtina, jog vidutinio dydžio šeimos įmonė, šiuo atveju *Jungbunzlauer* grupė, būtų galėjusi nustatyti kokias nors užduotis kitiems kartelio dalyviams.

247 *Jungbunzlauer* mano, kad pirmininkavimo karteliui funkcijos perėmimas galėtų tik įrodyti, jog *Jungbunzlauer* atliko svarbų vaidmenį kartelyje tik nuo 1994 m., t. y. paskutiniaisiais Komisijos nagrinėjamo laikotarpio metais. Tačiau minėta aplinkybė jokiū būdu negali paneigti šio sprendimo 243 ir 244 punktuose nurodytų argumentų. Tokios funkcijos perėmimas praėjus trejiems metams visiškai nepaneigia to, kad 1991 m. *Jungbunzlauer GmbH* buvo priversta prisijungti prie kartelio.

248 Be to, *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija neteisingai nurodo, jog *Jungbunzlauer* vadovai nuolat dalyvavo kartelio susitikimuose. Ji tvirtina, kad, pirma, R. ir H. atveju taip nebuvo ir kad, antra, sąlygiškai mažai įmonei, šiuo atveju *Jungbunzlauer*, būdinga „nelabai ryški“ hierarchija. Dėl Komisijos teiginių ginčijamo sprendimo 122 konstatuojamojoje dalyje ir jos atsiliepime į ieškinį, kad karteliui vykdant veiksmus prieš Kinijos gamintojus *Jungbunzlauer* buvo „įgaliojami atstovė“, ji tvirtina, kad tai buvo tik rengimasis pateikti skundą Komisijai dėl antidempingo, o tai yra teisėta gynimosi nuo konkurencijos iškraipymų, atsiradusių dėl importo mažesnėmis už savikainą kainomis, priemonė, o ne EB 81 straipsnio pažeidimas.

249 Galiausiai *Jungbunzlauer* kaltina Komisiją perėmus dviejų kartelio dalyvių – H & R ir HLR – per administracinę procedūrą pateiktus argumentus, trumpai nurodytus ginčijamo sprendimo 279–281 konstatuojamosiose dalyse. Šiuo klausimu ji visu

pirma tvirtina, kad minėtų dviejų įmonių tvirtinimai yra neteisingi, antra, kad jie neturi jokios įrodomosios galios, nes tai yra bendrininkų, kurie, suprantama, siekia suversti pagrindinio dalyvavimo pažeidime kaltę kitoms įmonėms, tvirtinimai, ir, trečia, kad Komisija nenurodė šių teiginių pranešime apie kaltinimus, todėl juos nurodydama ginčijamame sprendime pažeidė teisę į gynybą (dėl trečiojo argumento žr. šio sprendimo 336 punktą).

250 Komisija atmeta ieškovės argumentus.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

251 Gairių 3 punkto pirmojoje įtraukoje pažymima, kad dėl lengvinančių aplinkybių baudos dydis yra sumažinamas, jeigu, pavyzdžiui, atitinkamos įmonės vaidmuo pažeidime buvo „išimtinai pasyvus arba prisitaikėliškas“.

252 Šiuo klausimu iš teismų praktikos (2004 m. balandžio 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją*, T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ir T-252/01, Rink. p. I-1181, 331 punktas) matyti, kad vienas iš dalykų, galinčių įrodyti pasyvų įmonės vaidmenį kartelyje, į kurį galima atsižvelgti, yra daug retesnis, palyginti su kitais kartelio dalyviais, jos dalyvavimas susitikimuose (88 punkte minėto sprendimo *BPB de Eendracht prieš Komisiją* 343 punktas), vėlesnis jos atėjimas į rinką, kuri yra pažeidimo objektas, neatsižvelgiant į jos dalyvavimo pažeidime trukmę (šiuo klausimu žr. 1985 m. gruodžio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Stichting Sigarettenindustrie ir kt. prieš Komisiją*, 240/82–242/82, 261/82, 262/82, 268/82 ir 269/82, Rink. p. 3831, 100 punktą), bei pažeidime dalyvavusių trečiųjų įmonių atstovų aiškūs pareiškimai šiuo klausimu (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Weig*

prieš Komisiją, T-317/94, Rink. p. II-1235, 264 punktas). Be to, Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad „išimtinai pasyvus kartelio dalyvio vaidmuo“ reiškia, jog jo elgesys yra „ne itin reikšmingas“, t. y. jis aktyviai nedalyvavo rengiant anti-konkurencinį susitarimą ar susitarimus (2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cheil Jedang prieš Komisiją*, T-220/00, Rink. p. II-2473, 167 punktas).

253 Komisija, atsižvelgdama į tai, kad nuo 1994 m. *Jungbunzlauer* perėmė atsakomybę už pardavimo duomenų rinkimą, o jos generalinis direktorius pirmininkavo kartelio susitikimams (ginčijamo sprendimo 284 punktas), neįvardija *Jungbunzlauer* kaip lyderės, tačiau ir nemano, kad jos vaidmuo buvo pasyvus ar prisitaikėliškas.

254 Šioje byloje ieškovė, siekdama, kad jai būtų pritaikytos lengvinančios aplinkybės, visų pirma negali pagrįstai tvirtinti, jog buvo priversta dalyvauti kartelyje. Net jei paaiškėtų, kad kiti kartelio dalyviai taikė ekonominį spaudimą *Jungbunzlauer GmbH* atžvilgiu tam, kad ši prisijungtų prie kartelio susitarimų, vis dėlto prisijungusi prie kartelio ji laikėsi kartelio dalyvių sprendimų nesiimdama išimtinai pasyvaus ar prisitaikėliško vaidmens. Komisija gairėse pabrėžia, kad baudos dydis gali būti sumažinamas tik dėl „išimtinai“ pasyvaus ar prisitaikėliško vaidmens. Taigi to, kad įmonės vaidmuo kai kuriais kartelio laikotarpiais ar kai kurių kartelio susitarimų atžvilgiu „nebuvo itin reikšmingas“, nepakanka.

255 Antra, šią išvadą patvirtina tai, kad *Jungbunzlauer* reguliariai dalyvavo kartelio susitikimuose.

- 256 Trečia, ieškovė negali teisėtai remtis ekonominiais sunkumais, su kuriais ji susidūrė per laikotarpį, susijusį su karteliu. Būtent dėl to, kad visi citrinos rūgšties rinkos dalyviai devintojo dešimtmečio pabaigoje susidūrė su sunkumais, keletas jų, įskaitant ieškovę, nusprendė elgtis antikonkurenciškai. Paprastai tokie karteliai, kaip aptariamasis šioje byloje, atsiranda tuomet, kai sektoriuje susiduriama su sunkumais (šiuo klausimu žr. 252 punkte minėto sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją* 345 punktą).
- 257 Ketvirta, ieškovė klaidingai mano, kad kartelio susitikimų pirmininko vaidmuo apima tik administracines funkcijas ir jam nesuteikia jokios didesnės įtakos kartelyje. Akivaizdu, kad susitikimų rengimas, dienotvarkės siūlymas, parengiamųjų dokumentų platinimas organizuojant susitikimus yra nesuderinami su „ne itin reikšmingu“ pasyvaus prisitaikymo vaidmeniu. Tokie veiksmai rodo palankų ir aktyvų ieškovės požiūrį kartelio sukūrimo, jo laikymosi ir kontrolės atžvilgiu. Ieškovė taip pat neteisingai neteikia reikšmės tam, kad pats *Jungbunzlauer* generalinis direktorius dalyvavo kartelio susitikimuose, nes ši įmonė nebuvo tokios hierarchinės struktūros kaip kiti kartelio dalyviai. Net jei šios aplinkybės pasitvirtintų, jomis galima būtų remtis tik siekiant įrodyti, kad ieškovė nebuvo pagrindinė kartelio dalyvė, tačiau jos negali įrodyti, jog ieškovės vaidmuo buvo „išimtinai pasyvus ar prisitaikėliškas“.
- 258 Taigi Komisija nepažeidė gairių, ieškovės atžvilgiu atsisakydama pripažinti lengvinančias aplinkybes dėl *Jungbunzlauer GmbH* išimtinai pasyvaus ar prisitaikėliško vaidmens pažeidime.

2. Dėl to, kad *Jungbunzlauer GmbH* praktikoje neįgyvendino kartelio

a) Šalių argumentai

259 *Jungbunzlauer* mano, kad pagal gairių 3 punkto antrą įtrauką Komisija privalėjo jos atžvilgiu pripažinti lengvinančias aplinkybes, nes *Jungbunzlauer GmbH* praktikoje neįgyvendino kartelio. *Jungbunzlauer* tvirtina, kad nors *Jungbunzlauer GmbH* atstovai reguliariai dalyvavo susitikimuose, *Jungbunzlauer GmbH* laikėsi savarankiškos prekybos politikos, orientuotos į konkurenciją. Be to, *Jungbunzlauer GmbH* labiau nei bet kuri kita kartelyje dalyvavusi įmonė nuosekliai ir pakankamai ilgai nepasidavė kitų kartelio dalyvių mėginimams „sudrausminti“ jos politiką pardavimo ir kainų sąlygų srityje.

260 Pirma, *Jungbunzlauer* tvirtina, kad, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 72 konstatuojamosios dalies, dėl *Jungbunzlauer GmbH* veiksmų rinkoje iki 1990 m. citrinos rūgšties kainos Europoje sumažėjo, o tai galiausiai lėmė kartelio atsiradimą. Ji pažymi, kad nuo 1970 iki 1990 m. *Jungbunzlauer GmbH* citrinos rūgšties pardavimas išaugo 30 kartų, o rinka tuo pačiu laikotarpiu padidėjo tik 96 %. Rinkos dalis padidėjo rinkoje veikiančių stambių citrinos rūgšties pardavėjų nenaudai. Todėl, kaip tai matyti iš pirmojo susitikimo 1991 m. kovo 6 d. Bazelyje aprašymo, esančio jos atsakyme į pranešimą apie kaltinimus, kartelis būtent buvo priemonė priversti ją laikytis bendros drausmės. Šio pirmojo susitikimo eiga įrodo, kad susitarimai nuo pat pradžių prieštaravo *Jungbunzlauer GmbH* ekonominiams interesams.

261 Antra, *Jungbunzlauer* teigia, kad *Jungbunzlauer GmbH* per visą kartelio laikotarpį labai trukdė jo darbui ir sumažino jo poveikį rinkai. Todėl, nors ji ir dalyvavo

daugelyje kartelio susitikimų, kiti kartelio dalyviai *Jungbunzlauer GmbH* laikė „ramybės drumstėja“.

- ²⁶² *Jungbunzlauer* nurodo, kad pirmuoju kartelio etapu, trukusiu nuo 1991 m. kovo mėn. iki pirmojo 1993 m. pusmečio (ginčijamo sprendimo 90 konstatuojamoji dalis), *Jungbunzlauer GmbH* daugiausia mėgino apriboti kartelio veiksmingumą. Pagrindinis jos rūpestis buvo siekti, kad nebūtų sukurta kompensavimo sistema, skirta bausti už kvotų nesilaikymą. Tai įrodo *Jungbunzlauer GmbH* atstovų veiksmai 1992 m. gegužės mėn. susitikime Jeruzalėje, kaip ji tai jau nurodė 1999 m. balandžio 29 d. rašte, 1999 m. gegužės 21 d. pareiškime pagal pranešimą dėl bendradarbiavimo ir atsakyme į pranešimą apie kaltinimus.
- ²⁶³ Dėl antrojo kartelio etapo, trukusio nuo antrojo 1993 m. pusmečio iki 1995 m. gegužės mėn. (ginčijamo sprendimo 91 konstatuojamoji dalis), *Jungbunzlauer* nurodo, kad suinteresuotosioms šalims buvo vis sunkiau ir sunkiau užtikrinti sutartų kainų laikymąsi. Ji tvirtina, kad, nepaisant importo iš Kinijos, *Junbunzlauer GmbH* yra tokios situacijos pagrindinė kaltininkė dėl mėginimo palikti kartelį.
- ²⁶⁴ *Jungbunzlauer* mano, kad nuo 1993 m. pradžios, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 117 konstatuojamosios dalies, nesutarimų tarp kartelio dalyvių vis daugėjo, o *Jungbunzlauer GmbH* buvo nurodoma kaip pagrindinė kaltininkė, nes nebesilaikė susitarimų ir, pasak kitų kartelio dalyvių, atsisakė laikytis drausmės. Tai patvirtina ir FTB apklausos dėl 1993 m. kovo mėn. susitikimo Čikagoje protokolai. Be to, ji tvirtina, kad, kaip jau pareiškė 1999 m. balandžio 29 d. rašte Komisijai, 1999 m. gegužės 21 d. pareiškime pagal pranešimą dėl bendradarbiavimo bei atsakyme į pranešimą apie kaltinimus ir kaip rodo kitų kartelio dalyvių pareiškimai bei prie atsakymo į pranešimą apie kaltinimus pridėti FTB protokolai, per įvairius 1993–

1995 m. vykusius kartelio susitikimus kiti kartelio dalyviai priekaištavo *Jungbunzlauer GmbH* dėl priešinimosi antikonkurencinėms priemonėms ir dėl kai kurių pasiektų susitarimų netaikymo. Galiausiai 1995 m. pradžioje buvo net numatyta pašalinti *Jungbunzlauer GmbH* iš kartelio, o nesuradus jokio sprendimo, 1995 m. gegužės 22 d. susitikime kartelio veikla buvo nutraukta.

265 Trečia, *Jungbunzlauer* mano, kad tai, jog *Jungbunzlauer GmbH* praktikoje neįgyvendino susitarimų, taip pat matyti iš šios įmonės taikomų kainų. Ji remiasi keturiais Komisijai atsakant į pranešimą apie kaltinimus pateiktais grafikai, kuriuose palygino kartelio tikslines kainas su kainomis, *Jungbunzlauer GmbH* faktiškai taikytomis rinkoje. Jos nuomone, galima daryti išvadą, kad paprastai *Jungbunzlauer GmbH* siūlydavo žemesnę kainą už tikslinę, taip labai „pažeisdama“ kartelio nustatytas kainas; ir, beje, tai nebuvo pavieniai atvejai. Priešingai nei teigia Komisija, *Jungbunzlauer* mano, kad iš šių grafikų nematyti ryšio tarp *Jungbunzlauer GmbH* taikytų tikslinių ir faktinių kainų.

266 Komisija atmeta ieškovės nurodytus argumentus.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

267 Gairių 3 punkto antroje įtraukoje pažymima, kad dėl lengvinančių aplinkybių, pavyzdžiui, susitarimų neįgyvendinimo praktikoje atveju, baudos dydis yra sumažinamas.

- 268 Todėl reikia patikrinti, ar ieškovės nurodomos aplinkybės patvirtina, kad tuo laikotarpiu, kai ieškovė buvo neteisėtų susitarimų šalis, ji iš tikrųjų jų netaikė, konkuruodama rinkoje (šiuo klausimu žr. 141 punkte minėto sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją* 4872–4874 punktus ir 252 punkte minėto sprendimo *Cheil Jedang prieš Komisiją* 192 punktą).
- 269 Pagal nusistovėjusią teismų praktiką tai, kad įmonė, kurios dalyvavimas susitarime su jos konkurentais dėl kainų yra nustatytas, rinkoje veikia ne taip, kaip sutarta su konkurentais, nebūtinai yra veiksnys, į kurį, apskaičiuojant skirtinos baudos dydį, turi būti atsižvelgta kaip į lengvinančią aplinkybę. Iš tikrųjų įmonė, kuri, nepaisydama susitarimų su konkurentais, vykdo daugiau ar mažiau nepriklausomą politiką rinkoje, gali paprasčiausiai mėginti pasinaudoti karteliu savo naudai (141 punkte minėto sprendimo *Cascades prieš Komisiją* 230 punktas ir 252 punkte minėto sprendimo *Cheil Jedang prieš Komisiją* 190 punktas).
- 270 Bet kuriuo atveju šioje byloje sprendimo 183 ir 184 punktuose jau konstatuota, kad iš tiesų buvo tam tikras ryšys tarp kartelio nustatytų ir ieškovės taikytų kainų, nors pastarosios paprastai būdavo mažesnės už pirmąsias. Tokiomis aplinkybėmis ieškovė gindamasi negali teisėtai tvirtinti, kad kartelis prieštaravo jos ekonominiams interesams, kad ji trukdė kartelio veiklai ir sumažino jo veiksmingumą ir kad paprastai ji taikė mažesnes kainas už sutartąsias.
- 271 Taigi Komisija nepažeidė gairių, ieškovės atžvilgiu atsisakydama pripažinti lengvinančias aplinkybes dėl to, kad *Jungbunzlauer GmbH* iš tiesų nesilaikė kartelio reikalavimų.

B — *Dėl pareigos motyvuoti pažeidimo*

272 *Jungbunzlauer* iš esmės mano, kad ginčijamame sprendime nepakankamai motyvuojamas tiek susitarimų faktinis netaikymas, tiek jos prisitaikėliškas vaidmuo kartelyje, nes Komisija neišreiškė pozicijos dėl įvairių per administracinę procedūrą jos pateiktų argumentų.

273 Komisija prašo atmesti šį ieškinio pagrindą.

274 Pirmosios instancijos teismas primena šio sprendimo 100 punkte minėtą teismų praktiką ir konstatuoja, kad ginčijamo sprendimo 284 konstatuojamojoje dalyje Komisija nusprendė, jog „vien to, kad nuo 1994 m. įmonė prisiėmė atsakomybę už pardavimo duomenų rinkimą, o jos (generalinis direktorius) pirmininkavo kartelio susitikimams, pakanka, kad būtų įrodyta, jog ji dalyvavo kartelyje gerokai aktyviau, nei pati pripažįsta“.

275 Be to, ginčijamo sprendimo 218 ir 219 konstatuojamosiose dalyse Komisija įvertino ir atmetė ieškovės teiginį, kad ši aktyviai nedalyvavo kartelyje ir neįgyvendino jo sprendimų.

276 Be to, dėl sprendimų neįgyvendinimo Komisija ginčijamo sprendimo 285 konstatuojamojoje dalyje nurodė to paties ginčijamo sprendimo 212–218 konstatuojamosiose dalyse pateiktą analizę, kur išsamiai išdėstė, kaip suinteresuotosios šalys įgyvendino kartelio susitarimus dėl citrinos rūgšties kainų, kvotų ir kompensavimo mechanizmų.

- 277 Todėl, priešingai nei tvirtina ieškovė, ginčijamas sprendimas šiuo požiūriu yra pakankamai motyvuotas.

V — Dėl neatsižvelgimo į kitose valstybėse skirtas baudas

A — Šalių argumentai

- 278 *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija viršijo savo diskreciją atsisakydama atsižvelgti į vykstant procedūroms JAV ir Kanadoje jau skirtas baudas už konkurencijos normų pažeidimą šiose valstybėse ir paisant šios aplinkybės sumažinti ginčijamu sprendimu skirtos baudos dydį.
- 279 *Jungbunzlauer* pažymi, kad vykstant procedūroms JAV 1997 m. *Jungbunzlauer* grupė sudarė susitarimą (*plea agreement*) su šios valstybės konkurencijos institucijomis, kuriuo įsipareigojo sumokėti 11 mln. JAV dolerių (USD) dydžio baudą. Pagal šio susitarimo sąlygas įsipareigojimas apima ne tik su JAV rinka susijusius susitarimus, tačiau ir susitarimus, kurie turėjo būti įgyvendinami trečiosiose šalyse. Šio susitarimo 2 punkte ir 4 punkto b papunktyje JAV valdžios institucijos, apskaičiuodamos baudą, atsižvelgė į tai, kad tai buvo pasaulinio masto kartelis („Jungtinėse Amerikos Valstijose ir kitur“). *Jungbunzlauer* priduria, kad šiomis aplinkybėmis JAV valdžios institucijos, būtent remdamosi tarptautiniu susitarimų aspektu, pirmą kartą skyrė daug didesnę baudą. Todėl JAV vykusį procedūrą apėmė ir visus susitarimus bei suinteresuotųjų įmonių veiksmus, kuriuos siekta įgyvendinti Europos rinkoje. Taigi už pranešime apie kaltinimus aprašytus veiksmus ir jų poveikį Europos rinkai bauda jau buvo skirta.

280 Be to, *Jungbunzlauer* nurodo, kad konkurencijos srityje kompetentingos Kanados valdžios institucijos irgi pradėjo procedūrą, kuri gali baigtis baudos skyrimu pagal kartelių teisę, remiantis tais pačiais susitarimais. Siekdamą užbaigti pagal tuos pačius susitarimus Kanados valdžios institucijų pradėtą procedūrą, *Jungbunzlauer* grupė 1998 m. susitarimu (*plea agreement*) sutiko sumokėti 2 mln. Kanados dolerių (CAD) (1,2 mln. eurų) baudą.

281 Šiomis aplinkybėmis *Jungbunzlauer* visų pirma sutinka, kad *ne bis in idem* principas nėra taikomas šioje byloje, nes kalbama apie nacionalinės ir Bendrijos baudžiamosios teisės nuostatų santykį. Tačiau *Jungbunzlauer* mano, kad pagal Bendrijos teismų pripažintą bendrąjį teisingumo principą (1969 m. vasario 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Wilhelm ir kt.*, 14/68, Rink. p. 1, 11 punktas ir 1995 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Sotralentz prieš Komisiją*, T-149/89, Rink. p. II-1127, 29 punktas) Komisija šioje byloje turėjo atsižvelgti į idėją, kuria grindžiamas *ne bis in idem* principas. *Jungbunzlauer* pabrėžia, kad šiuo atveju kalbama apie pasaulinę rinką, kurioje kartelio susitarimai lėmė tarptautines pasekmes, ir kad JAV ir Kanados valdžios institucijos skyrė baudas už tuos pačius veiksmus kaip ir Komisija. Todėl ji mano, kad trečiųjų šalių valdžios institucijų skirta bauda privalo turėti įtakos Komisijai apskaičiuojant baudą bent jau tuomet, kai ji ir trečiųjų šalių valdžios institucijos vertina tuos pačius veiksmus. Specializuotoje literatūroje šiai idėjai pritaria daugelis autorių, įskaitant kai kuriuos buvusius Komisijos pareigūnus. Be to, *Jungbunzlauer* manymu, Teisingumo Teismas 1972 m. gruodžio 14 d. Sprendime *Boehringer prieš Komisiją* (7/72, Rink. p. 1281, 3 punktas) nustatė, kad į trečiosiose šalyse skirtas baudas turi būti atsižvelgta tuo atveju, kai inkriminuojamos faktinės aplinkybės yra vienodos. Šiuo sprendimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad nustatant baudų dydį į užsienyje jau skirtas baudas negalima atsižvelgti vien todėl, kad faktinės aplinkybės nėra vienodos. Tai įrodo, kad, esant vienodoms faktinėms aplinkybėms, į jas reikia atsižvelgti.

282 *Jungbunzlauer* taip pat tvirtina, kad daugelis iš tikslų, kurių siekiama skiriant baudą, įskaitant atgrasymą ir neleidimą praturtėti, jau buvo pasiekti skyrus baudas trečiosiose šalyse. Šiomis aplinkybėmis *Jungbunzlauer* ypač pažymi, kad dėl jos turimų ribotų išteklių, vykstant baudų skyrimo procedūroms JAV ir Kanadoje, jai

buvo leista sumokėti baudą dalimis per daug metų. Todėl *Jungbunzlauer* grupė mano, kad JAV ir Kanadoje skirtos didelės baudos labai paveikė jos ekonominį pajėgumą. Tad į skirtas baudas turi būti atsižvelgta bent jau tikslų, kurių siekiama skiriant baudą, atžvilgiu.

283 Galiausiai *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija yra neteisi tvirtindama, jog JAV ir Kanados valdžios institucijos nėra kompetentingos skirti baudas už konkurencijos apribojimus Bendrijos teritorijoje, nes iš susitarimo, sudaryto su JAV valdžios institucijomis, teksto matyti, kad jos atsižvelgė į šių apribojimų pasekmes ne vien tos valstybės rinkai.

284 Komisija prašo atmesti šį ieškinio pagrindą.

B — *Pirmosios instancijos teismo vertinimas*

285 Reikia priminti, kad *ne bis in idem* principas draudžia du kartus bausti tą patį asmenį už tą pačią neteisėtą veiką, siekiant apsaugoti tą patį teisinį interesą. Šiam principui taikyti reikalingos trys kumuliacinės sąlygos, t. y. faktinių aplinkybių vienodumas, tas pats pažeidėjas ir tas pats ginamas teisinis interesas (šiuo klausimu žr. 132 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 338 punktą).

286 Bendrijos teismų praktikoje yra pripažinta, kad įmonės atžvilgiu dėl to paties neteisėto elgesio gali būti teisėtai vykdomos paralelios procedūros ir jai gali būti

skirtos dvi skirtingos sankcijos, iš kurių vieną skiria atitinkama kompetentinga valstybės narės institucija, o kitą – atitinkama Bendrijos institucija, jeigu tokiomis procedūromis siekiama skirtingų tikslų ir jeigu pažeistos normos nėra tokios pačios (281 punkte minėto sprendimo *Wilhelm ir kt.* 11 punktas; 1995 m. balandžio 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Trefileurope prieš Komisiją*, T-141/89, Rink. p. II-791, 191 punktas ir 281 punkte minėto sprendimo *Sotralentz prieš Komisiją* 29 punktas).

287 Todėl *ne bis in idem* principas juo labiau negali būti taikomas tokiu atveju kaip šioje byloje, kai Komisijos ir JAV bei Kanados valdžios institucijų procedūromis ir skirtomis sankcijomis akivaizdžiai siekiama skirtingų tikslų. Iš tikrųjų pirmuoju atveju siekiama apsaugoti neiškreiptą konkurenciją Europos Sąjungos teritorijoje ar EEE, o antruoju – apsaugoti JAV ir Kanados rinką (šiuo klausimu žr. 252 punkte minėto sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją* 134 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką). Todėl sąlyga dėl ginamo teisinio intereso tapatumo, kuri būtina *ne bis in idem* principui taikyti, nėra tenkinama.

288 Todėl Pirmosios instancijos teismas mano, kad *ne bis in idem* principas šioje byloje nėra taikytinas. Tai atitinka šio sprendimo 281 punkte minėtą *Jungbunzlauer* vertinimą.

289 Tačiau *Jungbunzlauer* mano, kad, nepaisant *ne bis in idem* principo netaikymo, nustatydamas baudą Komisija turėjo atsižvelgti į JAV ir Kanados valdžios institucijų, nagrinėjusių tas pačias faktines aplinkybes, skirtas baudas. *Jungbunzlauer* manymu, toks reikalavimas išplaukia tiek iš teisingumo principo, tiek iš baudos tikslų – atgrasymo ir neleidimo praturtėti.

- 290 Dėl teisingumo principo Pirmosios instancijos teismas primena, kad, vykstant dviem analogiškomis procedūroms, kurių priimtumas grindžiamas konkrečia kompetencijos tarp Bendrijos ir valstybių narių pasidalijimo sistema konkurencijos srityje ir kuriomis siekiama skirtingų tikslų, galimybei skirti kumuliacines sankcijas, kurių vieną skiria Bendrijos institucijos, o kitą – nacionalinės institucijos, taikomas teisingumo reikalavimas. Jeigu sankcijos yra skirtos už valstybės narės kartelių teisės pažeidimus, padarytus Bendrijos teritorijoje, šis teisingumo reikalavimas reiškia, kad Komisija, nustatydamą baudų dydį, privalo atsižvelgti į sankcijas, kurios jau buvo taikytos tai pačiai įmonei už tas pačias veikas (281 punkte minėto sprendimo *Wilhelm ir kt.* 11 punktas; 286 punkte minėto sprendimo *Tréfileurope prieš Komisiją* 191 punktas ir 281 punkte minėto sprendimo *Sotralentz* 29 punktas).
- 291 Vis dėlto remiantis šia teismų praktika, pareigą atsižvelgti į teisingumo reikalavimą lemia, pirma, glaudi valstybių narių nacionalinių rinkų ir bendrosios rinkos tarpusavio priklausomybė ir, antra, ypatinga Bendrijos ir valstybių narių kompetencijos pasidalijimo kartelių srityje toje pačioje teritorijoje sistema.
- 292 Nagrinėjamoje byloje minėtų elementų trūksta, todėl šiuo pagrindu Komisijos negalima kaltinti neįvykdžius aptartos pareigos.
- 293 *Jungbunzlauer* nurodytas sprendimas *Boehringer prieš Komisiją*, minėtas 281 punkte, šios išvados nepaneigia. Šioje byloje Teisingumo Teismas nenurodė, kad Komisija privalo atsižvelgti į trečiosios valstybės valdžios institucijų skirtą sankciją tuo atveju, jeigu Komisijos nustatytos faktinės aplinkybės prieš įmonę yra identiškos nustatytosioms minėtų valdžios institucijų, o tik nurodė, kad tokį klausimą reikėtų nagrinėti, jeigu jis iškiltų (281 punkte minėto sprendimo *Boehringer prieš Komisiją* 3 punktas).

294 Nors šioje byloje reikėtų manyti, kad teisingumo principas įpareigoja Komisiją atsižvelgti į trečiųjų valstybių valdžios institucijų skirtas sankcijas, jeigu Komisijos nustatytos faktinės aplinkybės prieš įmonę yra identiškos nustatytosioms trečiosios valstybės valdžios institucijos prieš tą pačią įmonę, reikia konstatuoti, kad *Jungbunzlauer* neįrodė, jog JAV ir Kanados valdžios institucijos atsižvelgė į kartelio veikimą ar jo pasekmes ne tik šių abiejų valstybių, bet ir kitose teritorijose.

295 Iš tikrųjų su JAV valdžios institucijomis sudarytame susitarime pateikta paprasta nuoroda, kad kartelis veikė „JAV ir kitose valstybėse“, neįrodo, jog apskaičiuodamos baudos dydį JAV valdžios institucijos atsižvelgė į kartelio veikimą ir pasekmes ne tik JAV, bet ir kitose teritorijose, ypač EEE (šiuo klausimu žr. 252 punkte minėto sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją* 143 punktą).

296 Taip pat tiek, kiek tai susiję su susitarimu, kuris sudarytas su Kanados valdžios institucijomis, *Jungbunzlauer* neįrodė, kad nustatydamas baudos dydį šios valdžios institucijos atsižvelgė į kartelio veikimą ar jo pasekmes ne tik Kanados, bet ir kitose teritorijose, visų pirma EEE.

297 Dėl jau skirtų baudų atgrasančio poveikio ir su jau skirtomis baudomis susijusio neleidimo praturtėti Pirmosios instancijos teismas primena, kad Komisijos diskrecija skirti baudas įmonėms, kurios tyčia ar dėl aplaidumo pažeidžia EB 81 straipsnio 1 dalį arba EB 82 straipsnį, yra viena iš Komisijai suteiktų priemonių, leidžiančių įgyvendinti jai Bendrijos teisės suteiktą priežiūros funkciją. Ši funkcija apima užduotį vykdyti bendrą politiką, kuria siekiama taikyti Sutartyje nustatytus principus

konkurencijos srityje ir orientuoti įmonių veiklą, kad ji atitiktų šiuos principus (199 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 105 punktas).

- 298 Iš to matyti, kad Komisija turi teisę nuspręsti dėl baudos dydžio, siekdama sustiprinti jos atgrasantį poveikį, jeigu konkrečios rūšies pažeidimai vis dar yra pakankamai dažni dėl pelno, kurio iš pažeidimo gali turėti tam tikros suinteresuotosios įmonės, nors jų neteisėtumas buvo aiškus vos pradėjus taikyti Bendrijos konkurencijos politiką (199 punkte minėto sprendimo *Musique diffusion française ir kt. prieš Komisiją* 108 punktas).
- 299 *Jungbunzlauer* negali pagrįstai tvirtinti, kad neleidimas įmonei praturtėti dėl jai jau skirtų baudų būtinai pateisina Bendrijos mastu skirtos baudos sumažinimą, nes Komisijai svarbu užtikrinti skirtų baudų atgrasantį poveikį.
- 300 Be to, *Jungbunzlauer* negali pagrįstai tvirtinti, kad jos atžvilgiu nebereikia taikyti jokių atgrasymo priemonių, nes ji už tas pačias faktines aplinkybes jau buvo nuteista trečiųjų valstybių teismų. Iš tikrųjų Komisijos siekiamas atgrasymo tikslas skirtas valdyti įmonių elgesį Bendrijoje ar EEE. Todėl *Jungbunzlauer* už Bendrijos konkurencijos normų pažeidimą skirtos baudos atgrasantis pobūdis negali būti nustatytas nei remiantis tik konkrečia *Jungbunzlauer* situacija, nei atsižvelgiant į tai, kad ji laikėsi EEE nepriklausančiose trečiojoje valstybėse nustatytų konkurencijos normų (šiuo klausimu žr. 252 punkte minėto sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją* 146 ir 147 punktus).
- 301 Todėl ieškinio pagrindą, pagrįstą neatsižvelgimu į kitose valstybėse skirtas baudas, reikia atmesti.

VI — *Dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje numatytų baudų maksimalaus dydžio*

A — *Ižanga*

302 *Jungbunzlauer* tvirtina, kad ginčijamo sprendimo 293 konstatuojamojoje dalyje Komisija, siekdama laikytis Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje numatytų baudų maksimalaus dydžio, sumažino *Cerestar* ir H & R skirtų baudų dydį. *Jungbunzlauer* mano, kad šiomis aplinkybėmis Komisija padarė vertinimo klaidų, taip pat pažeidė vienodo požiūrio principą ir pareigą motyvuoti.

303 *Jungbunzlauer* ieškinio pagrindus suskirsto į tris dalis, kuriose nurodo, kad Komisija, apskaičiuodama Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatyto baudų dydžio ribą, pirma, atsisakė atsižvelgti į „Natrio gliukonato“ byloje skirtas baudas, antra, atsižvelgė į *Jungbunzlauer Holding AG* apyvartą ir, trečia, neatsižvelgė į kitose valstybėse skirtas baudas.

B — *Dėl atsisakymo atsižvelgti į „Natrio gliukonato“ byloje skirtas baudas*

1. Šalių argumentai

304 *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija pažeidė Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, nes tam, kad būtų laikomasi minėtoje nuostatoje numatytos baudos dydžio maksimalios ribos, ji neatsižvelgė į baudą, kuri jai buvo skirta „Natrio gliukonato“

byloje prieš beveik du mėnesius iki ginčijamo sprendimo priėmimo. Ji pažymi, kad jeigu Komisija būtų sudėjusi šias dvi baudas, pritaikius Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje numatytą baudos dydžio maksimalią ribą, skirta bauda būtų sumažinta.

305 *Jungbunzlauer* įsitikinusi, kad Komisija dirbtinai atskyrė šias dvi bylas. Jos manymu, citrinos rūgštis ir natrio gliukonatas yra panašūs produktai, priklausantys tai pačiai produktų šeimai, nes jie gaminami iš tos pačios žaliavos, gamybos procesai yra labai panašūs, abu produktai daugiausia parduodami tais pačiais platinimo kanalais ir tiek citrinos rūgštį, tiek natrio gliukonatą perka tie patys pirkėjai.

306 Aplinkybė, kad abiejų bylų dalyvių ratas skiriasi, nėra įtikinama, nes dviejų faktinių situacijų sujungimas neturi priklausyti nuo individualaus įmonės sprendimo gaminti ar negaminti atitinkamą produktą. Be to, priešingai nei tvirtina Komisija, pažeidimų laikotarpių palyginimas dviejose bylose galėtų būti pagrindas priimti vienodą sprendimą abiejose bylose. *Jungbunzlauer* priduria, kad JAV ir Kanados kompetentingos valdžios institucijos sujungė šias bylas į vieną procedūrą ir skyrė vieną baudą už pažeidimus dėl dviejų produktų. Galiausiai *Jungbunzlauer* mano, kad „Vitaminų“ sprendimas, kuriame Komisija vienu sprendimu išnagrinėjo aštuonis kartelius, įrodo, jog savarankiškų kaltinimų procedūros sujungimas pagal kartelių teisę atitinka dabartinę praktiką.

307 Komisija atmeta ieškovės argumentus.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

308 Pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį Komisija gali priimti sprendimą taikyti įmonėms arba įmonių asociacijoms baudas, kurios neviršija 10 % kiekvienos iš pažeidime dalyvaujančių įmonių praėjusių verslo metų apyvartos.

309 Šioje byloje ieškovė Komisiją kaltina dirbtinai atskyrus nagrinėjamą bylą nuo bylos, kurioje buvo priimtas „Natrio gliukonato“ sprendimas.

310 Iš daugelio ginčijamo sprendimo ir „Natrio gliukonato“ sprendimo konstatuojamųjų dalių matyti, kad 2001 m. Komisija ieškovei skyrė dvi baudas, nes ši pažeidė konkurencijos taisykles dalyvaudama dviejuose karteliuose, susijusiuose su skirtingais produktais, kurie, nors būdami panašūs kai kurių iš jų naudojimo atžvilgiu, sudarė dvi skirtingas rinkas. Kaip matyti iš „Natrio gliukonato“ sprendimo 34–39 konstatuojamųjų dalių, citrinos rūgštis yra ne bendras, o tik dalinis natrio gliukonato pakaitalas, atsižvelgiant į naudojimo sritį. Pirmosios instancijos teismas mano, kad Komisijos vertinimas nėra klaidingas ir kad dėl to šiomis aplinkybėmis Komisija pradėjo dvi atskiras procedūras, nustatė du skirtingus pažeidimus ir nepriklausomai skyrė dvi atskiras baudas už šiuos du pažeidimus dėl objektyvių, o ne dirbtinių priežasčių, kaip tvirtina ieškovė.

311 Priešingai nei tvirtina ieškovė, šiuo požiūriu Komisija nepasielgė kitaip nei „Vitaminų“ byloje. Net jei toje byloje Komisija sujungė procedūras, susijusias su karteliais vitaminų rinkoje, ir priėmė vieną sprendimą, vis dėlto kiekvieno iš susijusių

vitaminų atžvilgiu ji nustatė atskirus pažeidimus ir nubaudė atitinkamas įmones, skirdama aštuonias atskiras baudas.

- 312 Be to, reikia konstatuoti, kad iš penkių citrinos rūgšties gamintojų, kuriems skirtas ginčijamas sprendimas, natrio gliukonato kartelyje dalyvavo tik du iš jų – ieškovė ir ADM. Be to, kartelis natrio gliukonato sektoriuje veikė nuo 1987 m. iki 1995 m. birželio mėn., o kartelis citrinos rūgšties sektoriuje veikė tik nuo 1991 m. kovo mėn. iki 1995 m. gegužės–birželio mėn. ir dviejų kartelių dalyviai neturėjo nei bendro plano, nei tikslo, kuriais būtų siekiama koordinuotai ir bendrai panaikinti konkurenciją dviejose atitinkamose rinkose.
- 313 Galiausiai ieškovės nurodyta aplinkybė, kad JAV ir Kanados konkurencijos institucijos sujungė bylas, susijusias su citrinos rūgštimi ir natrio gliukonatu, neturi reikšmės vertinant Komisijos pozicijos dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytos ribos teisėtumą.
- 314 Todėl reikia atmesti pirmąją šio ieškinio pagrindo dalį, pagrįstą atsisakymu atsižvelgti į „Natrio gliukonato“ sprendimu skirtas baudas Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytos ribos atžvilgiu.

C — Dėl atsižvelgimo į Jungbunzlauer Holding AG apyvartą

1. Įžanga

- 315 Dėl atsižvelgimo į *Jungbunzlauer Holding AG* apyvartą ieškovė nurodo tris ieškinio pagrindus, susijusius su, pirma, vienodo požiūrio principo pažeidimu, antra, pareigos motyvuoti pažeidimu ir, trečia, vertinimo klaida.

2. Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo

Šalių argumentai

- ³¹⁶ *Jungbunzlauer* tvirtina, kad Komisija pažeidė vienodo požiūrio principą, nes tam, kad būtų laikomasi Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytos maksimalios baudų dydžio ribos, ji atsižvelgė į *Jungbunzlauer* grupės apyvartą, o kitų dviejų šalių, H & R ir *Cerestar*, kurioms skirtas ginčijamas sprendimas, atžvilgiu neatsižvelgė į jų patronuojančių įmonių apyvartą ir į šių įmonių turimą akcijų dalį.
- ³¹⁷ *Jungbunzlauer* pabrėžia, kad neginčija Komisijos taikyto apskaičiavimo pagrįstumo H & R ir *Cerestar* atžvilgiu, net jeigu, jos nuomone, taip elgdamasi Komisija nukrypo nuo iki tol taikyto apskaičiavimo metodo. Remdamasi „Natrio gliukonato“ ir „Vitaminų“ sprendimais, *Jungbunzlauer* mano, kad ankstesnėje Komisijos sprendimų praktikoje, apskaičiuojant Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytą baudos ribą pagal atitinkamų įmonių bendrą apyvartą, būdavo įtraukiama grupės, t. y. patronuojančios bendrovės ar bendrovių ir jai ar joms priklausančių dukterinių bendrovių, apyvarta. *Jungbunzlauer* tvirtina, kad Komisija privalėjo palankiau vertinti ir ją.
- ³¹⁸ Dėl H & R vertinimo *Jungbunzlauer* pažymi, kad iš ginčijamo sprendimo 292 ir 293 konstatuojamųjų dalių matyti, jog Komisija rėmėsi tik iš H & R turimų akcijų gaunama apyvarta ir kad dėl to ji sumažino baudą nuo 122,5 iki 20,31 mln. eurų. *Jungbunzlauer* mano, kad jeigu Komisija būtų laikiusis ankstesnės praktikos, tokio

sumažinimo nebūtų reikėję. *Jungbunzlauer* iš ginčijamo sprendimo 25 ir kitų, 50, 183 ir 243, konstatuojamųjų dalių daro išvadą, kad 2000 m. H & R priklausė *Bayer* grupei, kuri tais metais pasiekė 30 971 mln. eurų apyvartą.

319 Dėl *Cerestar* vertinimo *Jungbunzlauer* pažymi, kad Komisija, nenurodydama konkrečių priežasčių, sumažino baudą nuo 4,55 iki 1,75 mln. eurų. *Jungbunzlauer* pareiškia mananti, kad šiuo klausimu Komisija rėmėsi ginčijamo sprendimo 21 konstatuojamojoje dalyje nurodyta *Cerestar* apyvarta. *Jungbunzlauer* teigia, kad 2000 m. *Cerestar* priklausė *Eridania-Béghin-Say* grupei, kuri tais pačiais metais pasiekė 98 053 mln. eurų apyvartą (19 konstatuojamoji dalis).

320 Tačiau *Jungbunzlauer* primena, kad jos atžvilgiu Komisija rėmėsi *Jungbunzlauer* grupės pasiekta apyvarta (ginčijamo sprendimo 50, 185 ir 293 konstatuojamosios dalys). Jos manymu, jeigu Komisija jos atžvilgiu būtų taikiusi tokį patį apskaičiavimo metodą kaip H & R ir *Cerestar* atžvilgiu, ji būtų turėjusi atsižvelgti tik į *Jungbunzlauer* apyvartą, kuri, būdama valdymo įmonė, pasiekė visai nedidelę apyvartą (apytikriai 3,5 mln. eurų). Pritaikius maksimalią 10 % ribą, bauda būtų labai sumažėjusi (apytikriai 0,35 mln. eurų). *Jungbunzlauer* priduria, kad jeigu Komisija būtų rėmusi *Jungbunzlauer GmbH*, kuriai, jos nuomone, ir turėjo būti skirtas ginčijamas sprendimas, apyvarta (2000 m. *Jungbunzlauer* apyvarta siekė tik 197,3 mln. eurų), galutinė bauda būtų sumažėjusi nuo 29,4 iki 19,73 mln. eurų.

321 Komisija atmeta *Jungbunzlauer* argumentus.

Pirmosios instancijos teismo vertinimas

322 Reikia priminti, kad vienodo požiūrio principas draudžia panašias situacijas vertinti skirtingai, o skirtingas situacijas – panašiai, nebent toks vertinimas yra objektyviai

pagrįstas (žr. 88 punkte minėto sprendimo *BPB de Eendracht prieš Komisiją* 309 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką).

323 Šioje byloje iš ginčijamo sprendimo 30, 34 ir 187 konstatuojamųjų dalių matyti, ir *Jungbunzlauer* to neginčija, kad pažeidimą padarė įmonės, kurios paeiliui buvo atsakingos už visos grupės valdymą, t. y. *Jungbunzlauer GmbH*, o restruktūrizavus grupę – *Jungbunzlauer*. Vadovaujantis pareigas *Jungbunzlauer* užimantys darbuotojai dalyvavo kartelio susitikimuose ir priėmė sprendimus dėl grupės dalyvavimo kartelyje ir jos veiksmų jame.

324 *Jungbunzlauer* nė nesiekia įrodyti, kad kitų dviejų įmonių — H & R ir *Cerestar* — situacija buvo panaši į jos pačios situaciją. Tad ji neįrodė, kad nagrinėjamoje byloje šios dvi įmonės buvo panašioje situacijoje kaip ir ji.

325 Todėl ieškinio pagrindą dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo reikia atmesti.

3. Dėl pareigos motyvuoti pažeidimo

326 *Jungbunzlauer* kaltina Komisiją nepakankamai pagrindus, kodėl taikydama Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytą ribą ji nesumažino *Jungbunzlauer* baudos dydžio. Ji mano, kad paaiškinimą dėl skirtingo *Jungbunzlauer* ir H & R bei *Cerestar* vertinimo Komisija pateikė tik atsiliepime į ieškinį.

327 Komisija prašo atmesti šį ieškinio pagrindą.

328 Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad 30–34, 187 ir 188 konstatuojamosiose dalyse Komisija nurodė priežastis, dėl kurių ji inkriminavo pažeidimą *Jungbunzlauer*, kaip grupės valdančiajai įmonei. Iš ginčijamo sprendimo visų konstatuojamųjų dalių teksto galima nesunkiai suprasti priežastis, dėl kurių Komisija, priešingai nei ji tai padarė H & R ir *Cerestar* atveju, taikydama Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytą ribą nesumažino baudos dydžio. Tad ji neprivalėjo dar kartą nurodyti šių priežasčių ginčijamo sprendimo dalyje, susijusioje su minėtos ribos taikymu.

329 Todėl ieškinio pagrindą dėl pareigos motyvuoti pažeidimo irgi reikia atmesti.

4. Dėl vertinimo klaidos, pagrįstos Komisijos atsisakymu atsižvelgti į kitose valstybėse skirtas baudas

330 *Jungbunzlauer* tvirtina, kad, siekiant apskaičiuoti maksimalią baudų ribą pagal Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalį, prie JAV ir Kanadoje *Jungbunzlauer* grupei skirtų baudų (10,9 mln. eurų) reikėtų pridėti Komisijos skirtą baudą (29,4 mln. eurų iki pranešimo dėl bendradarbiavimo pritaikymo). Taip būtų gauta bendra 40,3 mln. eurų suma, kuri gerokai viršytų aptariamą ribą.

331 Komisija atmeta šiuos argumentus.

- 332 Pirmosios instancijos teismas mano, kad iš Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies matyti, jog joje nustatyta baudų riba yra taikoma tik Komisijos už Bendrijos konkurencijos normų pažeidimus skiriamoms baudoms. Toks Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies aiškinimas, be to, atitinka tai, kas buvo nutarta šio sprendimo 285–301 punktuose: Komisija, skirdama baudą *Jungbunzlauer*, neatsižvelgusi į pastarosios vykstant procedūroms trečiosiose šalyse jau sumokėtą baudą, nepažeidė *ne bis in idem* principo.
- 333 Todėl *Jungbunzlauer* neteisingai kaltina Komisiją, kad ši, apskaičiuodama Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje nustatytą baudų dydžio ribą, neatsižvelgė į *Jungbunzlauer* JAV ir Kanadoje jau skirtas baudas.
- 334 Todėl šią ieškinio pagrindo dalį ir visą ieškinio pagrindą reikia atmesti.

VII — Dėl teisės susipažinti su bylos medžiaga pažeidimo

A — Šalių argumentai

- 335 *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija pažeidė jos teisę susipažinti su visa bylos medžiaga, nes grindė ginčijamą sprendimą kai kuriais dokumentais, dėl kurių neišklausė *Jungbunzlauer*. Ieškovė mano, kad dėl šių procedūros pažeidimų reikia panaikinti ginčijamą sprendimą ar bet kuriuo atveju paskutiniąją jo dalį, kurioje Komisija remiasi dokumentais, su kuriais ji neturėjo galimybės susipažinti.

336 *Jungbunzlauer* manymu, Komisija privalo suinteresuotosioms įmonėms suteikti galimybę susipažinti su visa tyrimo medžiaga, siekiant tinkamai apsiginti nuo pranešime apie kaltinimus pateiktų kaltinimų (1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją*, C-51/92 P, Rink. p. I-4235, 54 punktas ir 141 punkte minėto sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją* 144 punktas). Teisė susipažinti su bylos medžiaga galioja ir kitų suinteresuotųjų įmonių atsakymų į pranešimą apie kaltinimus atžvilgiu (141 punkte minėto sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją* 384 ir paskesni punktai). Teisė susipažinti su visa bylos medžiaga apima ne tik visus apkaltinamuosius, bet ir išteisinamuosius elementus. *Jungbunzlauer* manymu, jei negalima paneigti, jog atitinkamų įmonių gynimuisi turėjo įtakos tai, kad jos negalėjo visiškai susipažinti su tyrimo medžiaga, sprendimą reikia panaikinti (141 punkte minėto sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją* 156 ir paskesni punktai). Remdamasi generalinio advokato P. Léger išvada 1995 m. balandžio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimui *BPB Industrines ir British Gypsum prieš Komisiją* (C-310/93 P, Rink. p. I-865, I-987, 119 ir 120 punktai) ir 2002 m. balandžio 4 d. Pirmosios instancijos teismo pirmininko nutartimi *Technische Glaswerke Illmenau prieš Komisiją* (T-198/01 R, Rink. p. II-2153, 85 ir paskesni punktai), *Jungbunzlauer* mano, kad nereikia nustatyti pernelyg griežtų reikalavimų įrodymui, jog nevisiškas susipažinimas su bylos medžiaga apribojo įmonės galimybę gintis.

337 Šioje byloje *Jungbunzlauer* kaltina Komisiją jai nepateikus *Cerestar*, H & R, HLR ir ADM atsakymų į pranešimą apie kaltinimus. *Jungbunzlauer* pabrėžia, kad ginčijamo sprendimo 113 (217 konstatuojamoji dalis), 118 (220 konstatuojamoji dalis) ir 119 (223 konstatuojamoji dalis) išnašose Komisija citavo minėtų dokumentų ištraukas, kurios būtent yra susijusios su faktiniu susitarimu įgyvendinimu.

338 Pirma, šie dokumentai galėjo būti naudingi jos gynybai, nes pagrindžia jos pačios tvirtinimus.

339 Antra, *Jungbunzlauer* tvirtina, kad ginčijamo sprendimo 279 ir 281 konstatuojamosiose dalyse Komisija jai apkaltinti taikė atitinkamas H & R ir HLR atsakymų į pranešimą apie kaltinimus dalis, susijusias su *Jungbunzlauer GmbH* prisitaikėlišku vaidmeniu.

340 *Jungbunzlauer* priduria, kad Komisija per administracinę procedūrą paprašė šalių jai pateikti nekonfidencialias atsakymų į pranešimą apie kaltinimus versijas. Todėl Komisija, nepatirdama papildomų administracinių išlaidų, galėjo leisti suinteresuotosioms šalims susipažinti su šia medžiaga.

341 Komisija prašo atmesti ieškinio pagrindą.

B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas

1. Įžanga

342 Ieškovė kaltina Komisiją neleidus jai susipažinti su kitų suinteresuotųjų šalių atsakymais į pranešimą apie kaltinimus, nors ginčijamame sprendime Komisija panaudojo kai kurią šiuose atsakymuose esančią informaciją kaip ieškovės kaltės įrodymus, o kai kurią kitą informaciją – kaip ją išteisinančius įrodymus.

2. Dėl apkaltinamųjų įrodymų

- 343 Jeigu Komisija per EB 81 straipsnio 1 dalies taikymo procedūrą, siekdama įrodyti pažeidimą, ketina remtis atsakymo į pranešimą apie kaltinimus ištrauka ar prie tokio atsakymo pridėtu dokumentu, kitoms šioje procedūroje dalyvaujančioms šalims privalo būti suteikta galimybė pareikšti nuomonę dėl tokios įrodinėjimo priemonės. Tokiomis aplinkybėmis minėta atsakymo į pranešimą apie kaltinimus ištrauka arba prie šio atsakymo pridėtas dokumentas yra medžiaga, apkaltinanti pažeidime dalyvavusias šalis (žr. 141 punkte minėto sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. prieš Komisiją* 386 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką).
- 344 Suinteresuotoji įmonė turi įrodyti, kad Komisijos sprendimas būtų buvęs kitoks, jei nepateikto susipažinti dokumento, kuriuo Komisija grindė kaltinimus šiai įmonei, nebūtų buvę galima naudoti kaip apkaltinamojo įrodymo (132 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 71–73 punktai).
- 345 Šioje byloje ieškovė tvirtina, kad ginčijamo sprendimo 279 ir 281 konstatuojamosiose dalyse Komisija prieš ieškovę panaudojo kai kurias H & R ir HLR atsakymų į pranešimą apie kaltinimus dalis dėl *Jungbunzlauer GmbH* vaidmens kartelyje.
- 346 Šiuo požiūriu reikia konstatuoti, kad apibendrinusi ieškovės argumentus dėl lengvinančių aplinkybių, kuriomis ji manė galinti remtis dėl jos išimtinai pasyvaus arba prisitaikėliško vaidmens (ginčijamo sprendimo 275–278 konstatuojamosios dalys), ir prieš atsakydama į šiuos argumentus (ginčijamo sprendimo 282 ir 284 konstatuojamosios dalys) Komisija apibendrinė H & R ir HLR pareiškimus jų

atitinkamuose atsakymuose į pranešimą apie kaltinimus (279–281 konstatuojamosios dalys). Šiuose pareiškimuose šios šalys iš esmės ginčijo, kad ieškovės vaidmuo kartelyje buvo tik išimtinai pasyvus arba prisitaikėliškas.

347 Vis dėlto, nesant reikalo nagrinėti, ar šio sprendimo 343 ir 344 punktuose nurodyti principai yra taikytini ne tik su kartelio buvimu ir dalyvavimu jame, bet ir su baudų nustatymu susijusios analizės atžvilgiu, reikia pažymėti, jog tam, kad paneigtų ieškovės argumentus dėl lengvinančių aplinkybių pripažinimo, grindžiamo jos išimtinai pasyviu ir prisitaikėlišku vaidmeniu, Komisija galėjo teisėtai remtis tik šios šalies per administracinę procedūrą jai pateikta informacija.

348 Komisija, ginčijamo sprendimo 284 konstatuojamojoje dalyje grįsdama išvadą, rėmėsi tik tuo, kad „nuo 1994 m. ši įmonė perėmė atsakomybę už pardavimo duomenų rinkimą, o jos (generalinis direktorius) pirmininkavo kartelio susitikimams, (ir to) pakanka, kad būtų įrodyta, jog ji ten dalyvavo gerokai aktyviau, nei pati pripažįsta“. Pati ieškovė Komisijai pateikė šią informaciją tiek 1999 m. balandžio 29 d., tiek ir 1999 m. gegužės 21 d. raštuose.

349 Todėl Komisijos sprendimas nebūtų buvęs kitoks, jeigu H & R ir HLR atsakymus į pranešimą apie kaltinimus būtų reikėję išimti iš bylos.

350 Todėl šią ieškinio pagrindo dalį reikia atmesti.

3. Dėl išteisinamųjų įrodymų

³⁵¹ Kalbant apie išteisinamojo dokumento nepateikimą, atitinkama įmonė turi įrodyti tik tai, kad jo neatskleidimas galėjo turėti įtakos procedūros eigai ir Komisijos sprendimo turiniui jos nenaudai. Įmonei pakanka įrodyti, kad ji būtų galėjusi panaudoti tokį išteisinamąjį dokumentą gynybai taip, kad jeigu ji būtų galėjusi juo remtis per administracinę procedūrą, ji būtų galėjusi nurodyti aplinkybes, kurios nesutampa su Komisijos tame etape padarytomis išvadomis, ir todėl bent jau dėl elgesio, kuriuo ji kaltinama, trukmės ir sunkumo ji būtų galėjusi padaryti kokią nors įtaką Komisijos sprendime pateiktiems vertinimams ir galiausiai baudos dydžiui. Šiomis aplinkybėmis galimybė, kad neatskleistas dokumentas galėjo turėti įtakos procedūros eigai ir Komisijos sprendimo turiniui, gali būti įrodyta tik atlikus pirminį kai kurių įrodinėjimo priemonių vertinimą, kuris parodytų, kad neatskleisti dokumentai šių įrodymų atžvilgiu galėjo turėti reikšmės, į kurią buvo būtina atsižvelgti (132 punkte minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 74–76 punktai).

³⁵² Ieškovė nurodo, kad, pirma, ginčijamo sprendimo 113 išnašoje (217 konstatuojamoji dalis) Komisija rėmėsi dalimi *Cerestar* atsakymo į pranešimą apie kaltinimus, kurioje kartelio faktinio įgyvendinimo klausimu ši pareiškė atsisakiusi prisijungti prie kai kurių kainų nustatymo susitarimų ir nuo 1992 m. sausio mėn. visuomet taikiusi mažesnes kainas nei kiti gamintojai. Ieškovės manymu, šie *Cerestar* pareiškimai būtų buvę naudingi jos gynybai, nes pagrindžia jos pačios argumentus dėl kartelio konkretaus poveikio rinkai nebuvimo.

³⁵³ Vien tai, kad tariamo sutartų taisyklių nesilaikymo klausimu *Cerestar* iš esmės pateikė tuos pačius argumentus kaip ir ieškovė, nėra išteisinantis įrodymas.

354 Pirma, reikia konstatuoti, kad Komisija, visų pirma remdamasi prie pranešimo apie kaltinimus pridėtu ADM pareiškimu, ginčijamo sprendimo 218 konstatuojamojoje dalyje atmetė *Cerestar* ir ieškovės pateiktus argumentus. Remiantis šiuo ADM pareiškimu, ieškovė aktyviai dalyvavo kartelyje ir siekė tam tikro stabilumo rinkoje. Be to, ginčijamo sprendimo 219 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė Pirmosios instancijos teismo praktiką, pagal kurią įmonė, kuri nepaisydama su konkurentais suderintų veiksmų vykdo daugiau ar mažiau nepriklausomą politiką rinkoje, gali paprasčiausiai mėginti išnaudoti kartelį savo naudai. Tačiau paprastas teismų praktikos priminimas nėra apkaltinamasis įrodymas, nes ji, nepaisant to, kad yra konkrečios administracinės bylos dokumentuose, bet kuriuo atveju yra vieša ir prieinama.

355 Antra, vien to, kad ADM ir *Cerestar* nurodė tuos pačius argumentus kaip ir ieškovė, o viena iš jų savo gynybai panaudojo daugiau šaltinių, nepakanka, jog šiuos argumentus būtų galima laikyti „išteisinančiais įrodymais“.

356 Reikia daryti išvadą, kad net jeigu ieškovė per administracinę procedūrą būtų galėjusi remtis minėta *Cerestar* atsakymo į pranešimą apie kaltinimus dalimi, tai nebūtų galėję turėti įtakos Komisijos pateiktiems vertinimams.

357 Antra, ieškovė nurodo, kad ginčijamo sprendimo 118 (220 konstatuojamoji dalis) ir 119 (223 konstatuojamoji dalis) išnašose Komisija rėmėsi, viena vertus, H & R atsakymu į pranešimą apie kaltinimus ir, kita vertus, ADM pateikta ekspertų ataskaita. Ieškovės manymu, šie du dokumentai irgi būtų galėję jai leisti patikslinti argumentaciją dėl kartelio konkretaus poveikio rinkai nebuvimo.

- 358 Kaip jau buvo nustatyta, Komisija rėmėsi daugeliu aplinkybių, iš jų kai kuriais dokumentiniais įrodymais, ir ginčijamo sprendimo 226 konstatuojamojoje dalyje galėjo teisėtai manyti, kad nors šiuose dokumentuose pateikti argumentai gali turėti tam tikros vertės, jie neįrodo, jog kartelis neturėjo poveikio rinkai.
- 359 Todėl net jeigu ieškovė per administracinę procedūrą būtų galėjusi remtis šiais dokumentais, jie nebūtų turėję įtakos Komisijos pateiktiems vertinimams.
- 360 Atsižvelgiant į visas nurodytas aplinkybes, ieškinio pagrindą dėl teisės susipažinti su bylos medžiaga pažeidimo reikia atmesti.

VIII — *Dėl administracinės procedūros trukmės reikšmės baudos dydžiui*

A — *Ižanga*

- 361 *Jungbunzlauer* pažymi, kad ginčijamas sprendimas buvo priimtas praėjus šešeriems su puse metų po pažeidimo nutraukimo. Visų pirma laikotarpis nuo pažeidimo nutraukimo iki oficialios procedūros pradžios 2000 m. kovo 28 d. buvo labai ilgas. Jos manymu, ši aplinkybė turėjo dvejopos įtakos baudos dydžiui nustatyti.

B — *Dėl to, kad Komisija atsižvelgė į suinteresuotųjų įmonių 2000 m. pasiektą apyvartą*

1. Šalių argumentai

³⁶² Remdamasi ginčijamo sprendimo 50 konstatuojamojoje dalyje pateikta lentele, *Jungbunzlauer* pažymi, kad Komisija, siekdama, jog apskaičiuojant baudos dydį būtų atsižvelgta į suinteresuotųjų įmonių ir grupių, kurioms jos priklausė, dydį, neatsižvelgė į apyvartą, susijusią su kartelio veikimo laikotarpiu (1991–1995 m.), o šiuo atžvilgiu rėmėsi 2000 m. apyvarta. *Jungbunzlauer* pabrėžia, kad nuo pažeidimo nutraukimo 1995 m. jos apyvarta labai padidėjo: 1995 m. *Jungbunzlauer* grupės apyvarta siekė tik 76,3% dabartinės apyvartos, o 1999–2000 m. grupės apyvarta išaugo 13,5%.

³⁶³ *Jungbunzlauer* tvirtina, kad gairėse Komisija nurodė atsižvelgianti „į pažeidėjų faktinį ekonominį pajėgumą padaryti didelę žalą kitiems ūkio subjektams“ (1 A punkto ketvirtoji pastraipa). Šiomis aplinkybėmis Komisija galėtų remtis tik suinteresuotųjų įmonių dydžiu pažeidimo momentu, nes ši informacija yra vienintelė, leidžianti atsakyti į minėtą klausimą, o gerokai vėliau jų pasiektos apyvartos dydis neturi jokios reikšmės.

³⁶⁴ Be to, Komisijos pasirinktas apskaičiavimo metodas nepagrįstai sudaro palankesnes sąlygas įmonėms, kurios gavo naudos iš kartelio ir kurios, karteliui nustojus veikti, turėjo susidurti su dideliu jų apyvartos sumažėjimu. Tačiau tokios įmonės, šiuo atveju *Jungbunzlauer*, kurių apyvarta nuo kartelio pabaigos padidėjo, atsiduria nepagrįstai nepalankesnėje padėtyje, o tai yra absurdiška.

365 *Jungbunzlauer* mano, kad Komisija neteisingai atsikerta į šį argumentą teigdama, jog jei būtų skyrusi baudą *Jungbunzlauer* anksčiau, bauda ją paveiktų dar labiau. Iš tikrųjų jeigu Komisija ginčijamą sprendimą būtų priėmusi iki 2001 m., bauda būtų buvusi kur kas mažesnė.

366 Komisija atmeta ieškovės argumentus.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

367 Reikia priminti, kad taikant daugiklį siekiama užtikrinti atgrasantį baudos poveikį. Tai leidžia atsižvelgti į atitinkamų įmonių dydį ir bendruosius išteklius skiriant baudą.

368 Net jeigu manytume, kaip tvirtina ieškovė, kad bendra suinteresuotųjų šalių apyvarta pasikeitė per laikotarpį nuo kartelio pabaigos iki 2000 m., Komisija, pritaikiusi atitinkamai 2 ir 2,5 daugiklį baudoms, kurios buvo apskaičiuotos ADM, HLR ir H & R, vis dėlto atsižvelgė ne į labai tikslų apyvarta pagrįstą skaičiavimą, o patvirtino, kad šių apyvartų dydis skiriasi. Ieškovė net tvirtina, kad šis esminis dydžių skirtumas būtų pakitęs 1995–2000 metais.

369 Tad, priešingai nei tvirtina ieškovė, Komisija, koreguodama baudų dydžius pagal atitinkamų įmonių 2000 m. pasiektą apyvartą, nepažeidė nei gairių, nei vienodo požiūrio principo.

370 Todėl ieškovės nurodytus ieškinio pagrindus reikia atmesti.

C — Dėl to, kad Komisija sugriežtino baudų skyrimo politiką

1. Šalių argumentai

371 *Jungbunzlauer* tvirtina, kad priimdama ginčijamą sprendimą ir apskritai 2001 m. Komisija labai sugriežtino baudų skyrimo politiką. *Jungbunzlauer* mano, kad dėl nepagrįstai ilgos aptariamąs procedūros trukmės jai buvo skirta bauda, atitinkanti naują, griežtesnę Komisijos sprendimų praktiką. Jeigu procedūra būtų pasibaigusi anksčiau, jai būtų taikyta ankstesnė sprendimų praktika, kuri suinteresuotosioms įmonėms buvo daug palankesnė.

372 *Jungbunzlauer* mano, kad neįprastai ilgą procedūros trukmę patvirtina palyginimas su „Amino rūgščių“ ir „Vitaminų“ sprendimais. *Jungbunzlauer* manymu, šios dvi bylos buvo išnagrinėtos daug greičiau nei ši byla: „Amino rūgščių“ byloje kartelis pasibaigė 1995 m. viduryje, o sprendimas buvo priimtas praėjus vos penkeriems metams; „Vitaminų“ byloje kartelis pasibaigė 1999 m., o sprendimas buvo priimtas praėjus tik dviems metams ir devyniems mėnesiams. Tačiau nagrinėjamoje byloje ginčijamas sprendimas buvo priimtas tik praėjus šešeriems su puse metų po galutinės susitarimų pabaigos. Tai juolab stebėtina, nes, palyginti su tomis kitomis bylomis, šioje byloje nagrinėjamas atvejis yra kur kas paprastesnis tiek materialiniu, tiek procedūros požiūriu.

373 *Jungbunzlauer* mano, kad, vertinant visiškai realiai, šioje byloje nagrinėjamu atveju procedūra turėjo būti baigta per dvejus ar trejus metus. Be to, ji mano, kad jeigu

procedūra būtų baigta anksčiau, viena vertus, vertinti kriterijai nebūtų buvę tokie griežti kaip pritaikytieji priimant ginčijamą sprendimą ir, kita vertus, ginčijamą sprendimą būtų buvę galima priimti prieš paskelbiant gaires ir taip taikyti ankstesnį apskaičiavimo metodą.

374 *Jungbunzlauer* manymu, šių bylų nagrinėjimo trukmės skirtumas galėtų būti aiškinamas tik skirtingo lygmens prioriteto joms suteikimu. *Jungbunzlauer* neginčija, kad Komisija gali nusistatyti prioritetus pagal bylų svarbą konkurencijos politikos požiūriu. Tačiau neturėtų būti taip, kad įmonei, kurios byla mažiau prioritetinė, skiriama didesnė bauda nei kitoms prioritetinių bylų įmonėms. Be to, toks metodas yra neproduktyvus tikslo atgrasyti, kurio siekiama baudomis, požiūriu.

375 Komisija atmeta ieškovės argumentus.

2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

376 Ieškovė iš esmės mano, kad jeigu Komisijos tyrimas būtų baigtas anksčiau, jai būtų taikyta ankstesnė sprendimų praktika ir ne tokie griežti baudos dydžio nustatymo kriterijai. Ji pažymi, kad ginčijamas sprendimas netgi galėjo būti priimtas iki gairių paskelbimo, todėl jai buvo galima taikyti ankstesnį baudų dydžio apskaičiavimo metodą.

377 Šiuo klausimu Pirmosios instancijos teismas primena, kad aplinkybė, jog Komisija anksčiau už tam tikros kategorijos pažeidimus skirdavo atitinkamo dydžio baudas, nekliudo jai padidinti šių baudų neperžengiant Reglamento Nr. 17 nustatytą ribą, jei to reikia Bendrijos konkurencijos politikos įgyvendinimui užtikrinti. Veiksmingai taikyti Bendrijos konkurencijos taisykles, atvirkščiai, būtina, kad Komisija galėtų bet kada pritaikyti baudų dydį šios politikos poreikiams (žr. 88 punkte minėto sprendimo *LR AF 1998 prieš Komisiją* 237 punktą ir ten nurodytą teismų praktiką). Todėl ieškovė negali remtis ankstesne sprendimų praktika teigdama, kad sprendimas dėl jos irgi turėjo būti priimtas anksčiau.

378 Be to, bet kuriuo atveju Pirmosios instancijos teismas konstatuoja, kad Komisijos sprendimų praktiką ginčijamu sprendimu nustatant baudos dydį lemia gairėse nustatytų kriterijų taikymas.

379 Pirmosios instancijos teismas taip pat primena, kad 1995 m. rugpjūčio mėn. JAV teisingumo ministerija pranešė Komisijai atliekanti tyrimą, susijusį su citrinos rūgšties rinka. 1997 m. balandžio mėn. JAV teisingumo ministerija informavo Komisiją apie tai, kad ieškovė dalyvavo kartelyje JAV. Galiausiai 1997 m. rugpjūčio mėn. Komisija išsiuntė keturiems didžiausiems citrinos rūgšties gamintojams Bendrijoje, tarp jų ir *Jungbunzlauer*, prašymus pateikti papildomos informacijos.

380 Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, Pirmosios instancijos teismas pabrėžia, kad vien tai, jog trečiųjų valstybių konkurencijos institucijos perduoda informaciją Komisijai, negali pastarosios įpareigoti pradėti tyrimą. Pagal EB 85 straipsnį Komisijai nustatyta bendrosios priežiūros užduotis konkurencijos srityje nereikia, kad ji privalo pradėti procedūras, siekdama nustatyti galimus Bendrijos teisės pažeidimus (2002 m. spalio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš*

Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P, C-252/99 P ir C-254/99 P, Rink. p. I-8375, 446 ir 448 punktai ir 1992 m. rugsėjo 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo Automatec prieš Komisiją, T-24/90, Rink. p. II-2223, 74 punktas). Iš to matyti, kad Komisija neprivalo pradėti tyrimo procedūros remdamasi JAV teisingumo ministerijos pateikta informacija.

- 381 Nors Komisija neprivalo pradėti procedūros trečiųjų valstybių konkurencijos institucijoms pateikus informaciją, gavusi minėtos informacijos, Komisija vis dėlto gali pradėti tokią procedūrą savo pačios iniciatyva. Šioje byloje Komisija, gavusi informacijos, kad ieškovė dalyvavo kartelyje JAV, netrukus pradėjo procedūrą. Todėl Pirmosios instancijos teismas mano, kad šioje byloje Komisijos negalima kaltinti nepradėjus procedūros iki 1997 m. rugpjūčio mėnesio.
- 382 Be to, Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad, ieškovės manymu, Komisijai yra visiškai realu nagrinėjamą bylą ištirti per dvejų trejų metų laikotarpį.
- 383 Iš to matyti, kad net jeigu būtų pripažinta, jog, kaip tvirtina ieškovė, šioje byloje Komisija neturėjo tirti bylos ilgiau nei trejus metus, vis dėlto apskaičiuodama ieškovės baudos dydį ji greičiausia būtų atsižvelgusi į 1998 m. sausio 14 d. paskelbtas gaires.
- 384 Todėl Pirmosios instancijos teismas mano, kad ieškovė neįrodė, jog, nesant tariamo Komisijos vėlavimo nagrinėjant šią bylą, jai būtų taikoma ta sprendimų praktika ir baudos dydžio apskaičiavimo kriterijai, kurie galiojo iki nustatytųjų gairėse.

385 Todėl ieškovės argumentą, pagrįstą tuo, kad nustatant baudos dydį jos atžvilgiu buvo laikomasi griežtesnių principų ir praktikos dėl tariamo Komisijos vėlavimo nagrinėjant bylą, reikia atmesti.

386 Kadangi nė vienas ieškinio pagrindas dėl ginčijamo sprendimo nebuvo pripažintas pagrįstu, Pirmosios instancijos teismas, naudodamasis jam suteikta neribota jurisdikcija, neturi sumažinti baudos dydžio. Todėl visą ieškinį reikia atmesti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

387 Pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Kadangi ieškovė pralaimėjo bylą, ji turi padengti atsakovės ir į bylą įstojusios šalies bylinėjimosi išlaidas pagal šių pateiktus reikalavimus.

388 Pagal to paties Procedūros reglamento 87 straipsnio 4 dalies pirmąją pastraipą į bylą įstojusios institucijos pačios padengia savo bylinėjimosi išlaidas. Todėl Taryba, kaip į bylą įstojusi šalis, padengia savo išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (trečioji kolegija)

nusprendžia:

- 1. Atmesti ieškinį.**
- 2. *Jungbunzlauer AG* padengia savo ir Komisijos bylinėjimosi išlaidas.**
- 3. Taryba padengia savo bylinėjimosi išlaidas.**

Azizi

Jaeger

Dehousse

Paskelbta 2006 m. rugsėjo 27 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris

Pirmininkas

E. Coulon

J. Azizi

Turinys

Faktinės ginčo aplinkybės	II - 3450
Procesas ir šalių reikalavimai	II - 3457
Dėl teisės	II - 3459
I — Dėl teisėtumo principo pažeidimo	II - 3459
A — Dėl prieštaravimo dėl teisėtumo, pareikšto Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies atžvilgiu	II - 3459
1. Šalių argumentai	II - 3459
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3469
B — Dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalies teisingo aiškinimo	II - 3477
II — Dėl ginčijamo sprendimo adresato	II - 3478
A — Dėl pareigos motyvuoti pažeidimo	II - 3478
B — Dėl ieškinio pagrindo, susijusio su klaidomis dėl ginčijamo sprendimo adresato	II - 3481
1. Šalių argumentai	II - 3481
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3485
III — Dėl pažeidimo sunkumo	II - 3489
A — Dėl kartelio konkrečiau poveikio rinkai	II - 3489
1. Įžanga	II - 3489
2. Dėl vertinimo klaidų	II - 3490
a) Dėl to, kad Komisija pasirinko klaidingą metodą įrodyti, jog kartelis turėjo konkrečios įtakos rinkai	II - 3490
Šalių argumentai	II - 3490
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3492
— Komisijos atliktos analizės apibendrinimas	II - 3492
— Vertinimas	II - 3494

b)	Dėl citrinos rūgšties kainų pokyčių vertinimo	II - 3498
	Šalių argumentai	II - 3498
	Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3502
3.	Dėl pareigos motyvuoti pažeidimo	II - 3506
B —	Dėl baudos dydžio koregavimo atsižvelgiant į santykinį suinteresuotųjų įmonių dydį	II - 3508
1.	Šalių argumentai	II - 3508
2.	Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3513
a)	Įžanga	II - 3513
b)	Dėl ieškinio pagrindų, pagrįstų „individualaus baudų vertinimo principo“ ir gairių pažeidimu	II - 3516
c)	Dėl proporcingumo principo pažeidimo	II - 3517
d)	Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo	II - 3520
IV —	Dėl lengvinančių aplinkybių	II - 3521
A —	Dėl gairių pažeidimo	II - 3522
1.	Dėl <i>Jungbunzlauer</i> išimtinai prisitaikėliško vaidmens pažeidime ...	II - 3522
a)	Šalių argumentai	II - 3522
b)	Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3525
2.	Dėl to, kad <i>Jungbunzlauer GmbH</i> praktikoje neįgyvendino kartelio.	II - 3528
a)	Šalių argumentai	II - 3528
b)	Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3530
B —	Dėl pareigos motyvuoti pažeidimo	II - 3532
V —	Dėl neatsižvelgimo į kitose valstybėse skirtas baudas	II - 3533
A —	Šalių argumentai	II - 3533
B —	Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3535
		II - 3565

VI — Dėl Reglamento Nr. 17 15 straipsnio 2 dalyje numatytų baudų maksimalaus dydžio	II - 3540
A — Įžanga	II - 3540
B — Dėl atsisakymo atsižvelgti į „Natrio gliukonato“ byloje skirtas baudas .	II - 3540
1. Šalių argumentai	II - 3540
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3542
C — Dėl atsižvelgimo į Jungbunzlauer Holding AG apyvartą	II - 3543
1. Įžanga	II - 3543
2. Dėl vienodo požiūrio principo pažeidimo	II - 3544
Šalių argumentai	II - 3544
Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3545
3. Dėl pareigos motyvuoti pažeidimo	II - 3546
4. Dėl vertinimo klaidos, pagrįstos Komisijos atsisakymu atsižvelgti į kitose valstybėse skirtas baudas	II - 3547
VII — Dėl teisės susipažinti su bylos medžiaga pažeidimo	II - 3548
A — Šalių argumentai	II - 3548
B — Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3550
1. Įžanga	II - 3550
2. Dėl apkaltinamųjų įrodymų	II - 3551
3. Dėl išteisinamųjų įrodymų	II - 3553
VIII — Dėl administracinės procedūros trukmės reikšmės baudos dydžiui	II - 3555
A — Įžanga	II - 3555
B — Dėl to, kad Komisija atsižvelgė į suinteresuotųjų įmonių 2000 m. pasiektą apyvartą	II - 3556
1. Šalių argumentai	II - 3556
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3557
C — Dėl to, kad Komisija sugriežtino baudų skyrimo politiką	II - 3558
1. Šalių argumentai	II - 3558
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas	II - 3559
Dėl bylinėjimosi išlaidų	II - 3562